

Dr. Martyno Liuterio Didysis Katekizmas

*Krikščioniška, naudinga ir
būtina pratarmė bei patikimas, griežtas
dr. Martyno Liuterio išpėjimas
visiems krikščionims, ypač visiems
kunigams ir pamokslininkams, kad jie
kasdien lavintųsi skaitydami katekizmą,
kuris yra viso Šventojo Rašto
glausta santrauka bei ištrauka,
ir nuolat jo mokyti ir t. t.¹*

1 Mes didžiai stengiamės mokyti katekizmo, reikalaujame ir prašome ir kitus tai daryti dėl nemenkų priežasčių, nes matome, jog daugelis pamokslininkų ir kunigų, deja, šį dalyką yra labai apleidę ir nepaiso nei savo tarnystės pareigų, nei šio mokymo, vieni – iš didelio mokytumo, kiti – tik iš tinginystės ir rūpinimosi savo pilvu, ir elgiasi jie taip, tarsi tik dėl savo pilvo būtų kunigai arba pamokslininkai ir neturėtų nieko kito veikti, tik, kol gyvi, vartoti gėrybes, kaip buvo pratę prie popiežiaus valdžios.

2 Ir nors visa, ko turi mokyti ir skelbti per pamokslą, jie dabar turi gausiai, aiškiai ir lengvai išdėstyta daugybėje naudingų knygų ir *Sermones per se loquentes, Dormi secure, Paratos et Thesaurus*², kaip jos vadintos anksčiau, vis dėlto nėra tokie pamaldūs ir dori, kad pirktų tokias knygas, arba, net jei ir įsigyja, jų nei atsiverčia, nei paskaito. Ak, tai greičiau gėdingi rajūnai ir pilvo tarnai, kuriems labiau tiktų būti kiaulių piemenimis ar šunų tarnais, negu sielų ganytojais ir kunigais!

3 Ir kad bent tiek jie padarytų, nes yra laisvi nuo nenaudingos, varginančios septynių laikotarpių (septynių kanoninių valandų, arba horų: Rytmetinės, Primos, Tercijos, Sekstos, Nonos, Mišparų, Kompletų) plepalynės, ir vietoj jos rytais, per pietus ir vakarais paskaitytų maždaug po vieną lapą arba du iš katekizmo, maldaknygės, Naujojo Testamento ar šiaip iš Biblijos ir sukalbėtų „Tėve mūsų“ už save ir savo parapijiečius, idant šie savo ruožtu išreikštų garbę ir padėką Evangelijai, per kurią buvo išvaduoti iš visokių sunkumų ir prislėgimų, ir nors kiek sarmatytyši kad, kaip kiaulės ir šunys iš Evangelijos nieko daugiau neišmoko, tik tokios tingios, gėdingos, pragaištingos, kūniškos laisvės. **4** Juk prastuomenė, deja, per menkai brangina Evangeliją, o mes nieko nepešame nė kuo stropiausiai triūsdami; tad kas gi bus, jei būsime aplaidūs ir tingūs, kokie buvome prie popiežiaus valdžios?

5 Prie to dar prisideda begėdiška yda ir slapta, nelemta pasitikėjimo savimi bei nuobodulio epidemija, nes daugelis mano, kad katekizmas esąs prastas, menkas mokslas, kurį, kartą perskaitę, jie tuojau išmoksta, knygą numeta į kampą ir tarsi gėdijasi daugiau ją skaityti.

6 Net tarp kilmingųjų esama niekadėjų ir šykštuolių, tvirtinančių, kad nuo šiol nebereikės nei kunigų, nei pamokslininkų, nes viskas esą knygoje išguldyta, ir tai galima pačiam išmokti, ir jie ramiai leidžia nuskursti bei sunykti parapijoms, o kunigams ir pamokslininkams kęsti vargą ir badą, kaip ir dera patrakėliams vokiečiams, nes tokia jau bjauri mūsų, vokiečių, liaudis, ir turime ją pakęsti.

7 O pats sau sakau, kad aš irgi esu daktaras ir pamokslininkas, net toks mokytas ir patyręs, kokie tik gali būti visi tie, kurie tokie įžūlūs ir pasitikintys savimi; vis dėlto aš elgiuosi kaip vaikas, mokomas katekizmo, ir skaitau bei kalbu žodį po žodžio rytais bei turėdamas laiko dešimt įsakymų, tikėjimo išpažinimą, „Tėve mūsų“, psalmes ir t. t.; be to, kasdien dar skaitau ir studijuoju ir vis dėlto negaliu jo išmokti taip, kaip norėčiau, **8** ir turiu likti katekizmo vaikas ir mokinys, ir mielai toks liksiu. O tie gležni pasipūtėliai vienu perskaitymu nori bergint tapti daktarų daktarais, viską mokėti ir nieko nebetrokšti! Puiku, nes tai tikras požymis, kad jie niekina abu dalykus – savo tarnystę ir liaudies sielas, taip pat Dievą ir Jo žodį, ir jiems nebereikia nupulti, nes jie ir taip baisiai nupuolę, jiems tik reikėtų tapti vaikais ir pradėti mokytis pradmenų, kuriuos jie mano seniai išmaną.

9 Todėl aš prašau tokių tingių pilvočių ar akiplėšų šventųjų, kad jie dėl Dievo meilės būtų sukalbamesni ir pripažintų, jog iš tiesų, iš tiesų ne tokie jau jie mokytis ir aukšti daktarai, kaip įsivaizduoja, ir niekuomet nemanytų, kad tą dalyką [katekizmą] jau išmoko ar pakankamai išmano, net jei jiems atrodytų, kad moka nepaprastai gerai. Net jei kuo puikiausiai jį išmanytų ir mokėtų (o tai šiame gyvenime neįmanoma), tai vis dėlto gautų šiokios tokios naudos ir peno iš to, kad kasdien jį skaitytų ir praktikuotų mintimis ir žodžiais, nes skaitant, balsiai kartojant ir apmąstant dalyvauja Šventoji Dvasia ir vis naujai, vis labiau nušviečia katekizmą ir leidžia jį įsigilinti, kad jis nuolat vis labiau patiktų ir būtų suprantamesnis; taip ir Kristus yra pažadėjęs Evangelijos pagal Matą 18 skyriuje³: „Kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten ir aš esu tarp jų“.

10 Be to, tai didžiulė paspirtis prieš velnią, pasaulį, kūną ir visas blogas mintis – dirbti su Dievo žodžiu, apie jį kalbėti ir mąstyti, nes ir pirmoje psalmėje⁴ laimingais vadinami tie, kurie dieną naktį mąsto Jo Įstatymą. Be abejo, jokie smilkalai ar kitokie dūmai nebus veiksmingesni nuo velnio, negu Dievo įsakymai ir Jo žodžiai, kuriuos tu kalbi, giedi ar mąstai. Tai iš tiesų tikrasis švėstas vanduo ir ženklas, nuo kurių velnias bėga ir kuriais jį galima išvartyti.

11 Tad jau vien dėl to tau turėtų patikti skaityti tokius dalykus, apie juos kalbėti, mąstyti ir samprotauti, net jei negautum iš jų jokio kito peno ir jokios kitos naudos, kaip tik velnio ir piktų minčių išvartymas. Mat velnias negali girdėti ir pakęsti Dievo žodžio, o Dievo žodis ne toks, kaip kiti, kaip antai tušti plepalai apie Dytrichą Bernietį⁵ ir t. t., bet, šv. Pauliaus žodžiais Laiško romiečiams 1 skyriuje⁶ tariant, „Dievo galybė“. Taip, iš tiesų Dievo galybė, velniui kelianti deginančias kančias, o mus nepaprastai stiprinanti, guodžianti ir palaikanti.

12 Bet kam daug kalbėti! Jei man reikėtų pasakyti visą naudą ir peną, kuriuos teikia Dievo žodis, iš kur paimčiau tiek popieriaus ir laiko? Velnias vadinamas visų amatų meistrų; bet kaip pavadinti Dievo žodį, šitokį visų amatų meistrą su jo išmanymu ir galybe išvejantį ir niekais paverčiantį? Iš tikro Jis turi būti daugiau negu visų amatų meistras. **13** Tad ne jau tokią valdžią, naudą, galybę ir peną turėtume taip lengvabūdiškai paniekinti, ypač norėdami būti kunigais ir pamokslininkais? Tuomet mums reikėtų ne tik neduoti valgyti, bet ir šunimis užpjudyti bei arkliašūdiškai užmėtyti, nes mums kasdien reikia ne tik Dievo žodžio kaip kasdienės duonos, bet ir juo apsiginti nuo visų amatų meistro velnio kasdienio nerimstančio puolimo ir tykojimo.

14 O jei to nepakanka kaip įspėjimo kasdien skaityti katekizmą, tai šitai daryti mus turėtų priversti Dievo įsakymas, Pakartoto Įstatymo knygos 6 skyriuje⁷ primygtinai reikalaujantis, kad apie Jo įsakymą būtų mąstoma ir sėdint, ir einant, stovint, gulint, keliantis ir kad jis kaip nuolatinė žymė ir nuolatinis ženklas būtų prieš akis ir ant rankos. Be abejo, Jis taip rimtai ragina ir reikalauja ne šiaip sau, o dėl to, kad žino mūsų pavojus ir vargą, taipgi nuolatinį ir piktą velnių puolimą ir pagundą, todėl nori mus įspėti, apginkluoti ir apsaugoti tarsi gerais šarvais nuo jų ugninių strėlių ir gerais vaisiais nuo nuodingų, pikėtų užkratų ir nuodų.

15 O, kokie mes padūkę, neprotingi kvailiai, kad turime gyventi tarp tokių galingų priešų, kokie yra velniai, ir niekiname savo ginklus bei apsaugą ir tingime į juos pažvelgti bei apie juos pagalvoti!

16 O ką gi daro tie nuobodžiaujantys akiplėšos šventieji, kurie nemėgsta arba nenori kasdien skaityti ir mokytis katekizmo, jei ne tai, kad laiko save daug mokytesniais už patį Dievą ir visus jo šventuosius, angelus, pranašus, apaštalus ir visus krikščionis? Kadangi pats Dievas nesigėdija to kasdien mokyti, tarsi nesugebėtų mokyti nieko geresnio, ir visuomet moko to paties, ir nedaro nei nieko naujo, nei ko kito, ir visi šventieji neįstengia mokytis nei nieko geresnio, nei ko kito, ir vis tiek to negali išmokti, tai argi mes nesame šauniausi vyrukai, leidžiantys sau įsivaizduoti, kad, bent kartą perskaitę ir išgirdę, jau viską išmanome, ir mums nebereikia nei skaityti, nei mokytis, ir kad per vieną valandą galime išmokti to, ko pats Dievas negali išmokyti iki galo, nors moko šių dalykų nuo pasaulio pradžios ir mokys iki pabaigos, ir to turėjo mokytis visi pranašai bei visi šventieji, o vis dar tebėra ir turi būti mokiniai?

17 Juk turi būti taip, kad labai gerai išmanantis dešimt įsakymų turi išmanyti visą Raštą, idant visuose reikaluose ir visais atvejais galėtų patarti, padėti, paguosti, spręsti, teisti ir dvasišką, ir pasaulietišką dalyką, ir galėtų būti teisėjas visiems mokslams, luomams, dvasioms, teisėms ir kitiems dalykams, kurių esama pasaulyje. **18** O kas yra visas Psalmynas, jei ne vien pirmo įsakymo apmąstymas ir mokymasis? Juk aš tikrai žinau, kad tokie tingūs pilvai ir įžūlios galvos nesupranta nė vienos psalmės, ką jau kalbėti apie visą Šventąjį Raštą, o tariasi išmaną katekizmą ir niekina jį, kuris yra viso Rašto trumpa santrauka ir pagrindas.

19 Todėl dar sykį prašau visų krikščionių, ypač kunigų ir pamokslininkų, kad nenorėtų per anksti tapti daktarais ir nemanytų jau viską žiną (nes įsivaizdavimas susitraukia kaip išplauta gelumbė), o kasdien mokytųsi katekizmo ir nuolat jį įsisąmonintų, taipgi rūpestingai ir apdairiai saugotųsi tokio pasitikėjimo savimi ar pasipūtimo nuodingo užkrato ir visą laiką neleistų jiems kerotis skaitydami, mokydami, mokydamiesi, galvodami bei mąstydami ir nepaliautų tol, kol nepatirs ir neįsitikins, kad velnią mirtinai užmokė ir pasidarė mokytesni už patį Dievą ir visus jo šventuosius.

20 Jei bus jie tokie stropūs, tai aš jiems pažadu, o jie tai irgi turi suvokti, jog tokių vaisių sulauks ir tokiais puikiais žmonėmis Dievas juos padarys, tad laikui bėgant patys turės atvirai prisipažinti juo ilgiau ir daugiau studijuoją katekizmą, juo mažiau jį išmaną ir juo daugiau privalą jo mokytis, ir kaip tik tada, kai bus išalkę ir ištroškę, jiems pasidarys iš tikro skanu tai, ko dabar iš didelio pertekliaus ir persisotinimo jie nenori nė pauostyti. Tesuteikia Dievas tam savo malonės! Amen.

Trumpa pratarmė⁸

1 Šis pamokslas išdėstytas ir sumanytas, idant būtų pamokymas vaikams ir paprastiesiems žmonėms, todėl nuo seno graikiškai vadinamas katekizmu, t. y. vaikų mokslu, kurį kiekvienas krikščionis būtinai privalo išmanyti, taigi **2** idant jo neišmanantis negalėtų būti priskiriamas prie krikščionių ir prileidžiamas prie sakramentų; lygiai taip amatininkas, nemokantis savo amato taisyklių ir būdų, išmetamas ir laikomas netinkamu. **3** Todėl jaunas žmones reikia gerai išmokyti artikulų, priklausančių katekizmui, arba vaikų pamokslui, ir stropiai prie jų pratinti bei reikalauti juos vykdyti.

4 Todėl tat kiekvienas šeimos tėvas privalo bent kartą per savaitę savo vaikus ir samdinius apklausti ir patikrinti, ką iš katekizmo jie žino ir moka, o jei nemoka, tai rimtai paraginti išmokti. **5** Mat aš dar puikiai pamenu tą laiką, o dar ir dabar kasdien taip atsitinka, kad sutinkama šiurkščių, senų, įmetėjusių žmonių, nieko apie tai negirdėjusių ir nieko dabar nežinančių, tačiau vis vien priimančių Krikštą bei Komuniją ir besinaudojančių viskuo, ką turi krikščionys, o juk priimantys Komuniją turėtų žinoti šiek tiek daugiau ir privalėtų turėti didesnę viso krikščioniškojo mokymo supratimą, negu vaikai ir pradedantys mokiniai. **6** Vis dėlto paprastiesiems žmonėms pakaks ir trijų dalių (dešimt įsakymų, tikėjimo išpažinimo, „Tėve mūsų“), nuo seno išlikusių krikščionijoje, tačiau iš tiesų mažai mokytų ir aiškintų. Mes mokysimės, kol jos bus gerai išmoktos ir taps įprastomis tiek jaunam, tiek senam, įprastomis tiems, kurie vadinasi krikščionimis ir nori jais būti. Dalys yra šios:

Pirma. Dešimt Dievo įsakymų

1 1. Neturėk kitų dievų, tik tai mane⁹.

2 2. Nenaudok piktam Viešpaties, savo Dievo, vardo¹⁰.

3 3. Atmink ir švėsk šventą dieną¹¹.

4 4. Gerbk savo tėvą ir motiną¹².

5 5. Nežudyk¹³.

6 6. Nesvetimauk¹⁴.

7 7. Nevok¹⁵.

8 8. Neliudyk melagingai prieš savo artimą¹⁶.

9 9. Negeisk savo artimo namų¹⁷.

10 10. Negeisk savo artimo žmonos (vyro), tarno, tarnaitės, gyvulio ar bet ko, kas jam priklauso¹⁸.

Antra. Pagrindiniai mūsų tikėjimo artikulai

11 1. Tikiu į Dievą Tėvą visagalį, dangaus ir žemės Kūrėją;

12 2. ir į Jėzų Kristų, vienatinį jo Sūnų, mūsų Viešpatį, kuris prasidėjo iš Šventosios Dvasios, gimė iš Mergelės Marijos, kentėjo prie Poncijaus Piloto, buvo nukryžiuotas, numiręs ir palaidotas; nužengė į pragarą; trečiąją dieną kėlėsi iš numirusių; įžengė į dangų; sėdi visagalio Dievo Tėvo dešinėje, iš ten ateis gyvųjų ir mirusiųjų teisti.

13 3. Tikiu į Šventąją Dvasią, šventąją krikščionių Bažnyčią, šventųjų bendravimą, nuodėmių atleidimą, kūno iš numirusių prisikėlimą ir amžinąjį gyvenimą. Amen.

Trečia. Malda, arba „Tėve mūsų“,
kaip mokė Kristus

14 Tėve mūsų, kuris esi danguje!

1. Teesie šventas Tavo vardas,

2. teateinie Tavo karalystė,

3. teesie Tavo valia kaip danguje, taip ir žemėje.

4. Kasdienės mūsų duonos duok mums šiandien

5. ir atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams.

6. Ir nevesk mūsų į pagundą,

7. bet gelbėk mus nuo pikto. Amen.

15 Tai būtiniausi artikulai, kuriuos iš pradžių reikia mokytis kalbėti žodis po žodžio **16** ir vaikus taip įpratinti, kad jie kasdien, rytą atsikėlę, eidami prie stalo, ir vakare, eidami miegoti, sakytų juos mintinai, ir neduoti jiems nei valgyti, nei gerti, kol nepasakys. **17** Taipgi kiekvienas šeimos tėvas privalo šitaip elgtis ir su samdiniais, tarnais bei tarnaitėmis – nelaikyti jų, jei šie negali ar nenori mokytis. **18** Mat jokia būdu negalima pakęsti, kad žmogus būtų toks neišmanėlis ir laukinis ir nesimokytų, nes šiose trijose dalyse trumpai, paprastai ir kuo aiškiausiai sudėta visa, ką turime Rašte. **19** Mielieji Bažnyčios tėvai ar apaštalai (kad ir kas jie būtų) sutrauktai sudėjo tai, kas yra krikščioniškasis mokymas, gyvenimas, išmintis ir išmanymas, tai, apie ką jie kalba ir ką aiškina, ir apie ką galvoja.

20 Idant pasisavinus šias tris dalis, taipgi būtina mokėti pasakyti ir apie mūsų sakramentus (įsteigtus paties Kristaus), Krikšto ir Švenčiausiojo Kristaus Kūno ir Kraujo sakramentus, būtent žodžius, kuriais Matas ir Morkus savo evangelijų pabaigoje rašo¹⁹, kaip Kristus atsisveikino su savo mokiniais ir išsiuntė juos skelbti žodį.

Apie Krikštą

21 „Tad eikite ir padarykite mano mokiniais visų tautų žmones, krikštydami juos vardan Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios²⁰. Kas įtikės ir pasikrikštys, bus išgelbėtas, o kas netikės, bus pasmerk-
tas.“²¹

22 Tiek pakanka paprastam žmogui žinoti apie Krikštą iš Rašto. Taip pat ir apie kitą sakramentą – trumpais, paprastais ir būtent šv. Pauliaus teksto žodžiais²²:

Apie Sakramentą

23 Viešpats Jėzus Kristus tą naktį, kurią buvo išduotas, paėmė duoną, padėkojęs laužė ir davė mokiniams, tardamas: „Imkite ir valgykite. Tai yra mano kūnas, kuris už jus atiduodamas. Tai darykite mano atminimui“.

Lygiai taip pat po vakarienės Jis paėmė taurę, sakydamas: „Ši taurė yra Naujoji Sandora mano kraujyje, kuris už jus išliejamas nuodėmėms atleisti. Kiek kartų gersite, darykite tai mano atminimui“.²³

24 Taigi būtų iš viso penkios viso krikščioniškojo mokymo dalys, kurių reikia nuolat mokytis, reikalaujanti kalbėti pažodžiui ir klausytis. Nepasikliauk tuo, kad jaunimas vien iš pamokslo jas išmoks ir atmins. **25** Kai šios dalys jau bus gerai išmoktos, galima užduoti išmokti ir apie tai sukurtų psalmių ar giesmių, kaip priedą ir įtvirtinimą, ir šitaip jaunimą įvesti į Raštą ir kasdien eiti toliau.

26 Tačiau nereikėtų tenkintis tuo, kad vien pažodžiui galėtų suvokti ir atpasakoti, bet reikia leisti jaunimą eiti klausytis pamokslo ypač katekizmui skirtu laiku, kad girdėtų jį aiškinant ir mokytoji suprasti, kas glūdi kiekvienoje dalyje, taigi kad įstengtų pasakyti, ką girdėjo, ir klausiami teisingai atsakytų, idant nebūtų pamokslaujama nenaudingai ir bergždžiai. **27** Kaip tik todėl mes ir stengiamės dažnai sakyti pamokslus apie katekizmą, idant jaunimas įsidėmėtų, bet ne moksliskai, kad galvose nieko neliktų, o trumpai ir paprastai, kad gerai įsimintų ir išlaikytų atmintyje.

28 Tad imkime šias dalis paeiliui ir kuo aiškiausiai apie jas kalbėkime tiek, kiek būtina.

PIRMA DALIS

Pirmas įsakymas

Neturėk kitų dievų, tiktai mane.

1 Tai reiškia: „Mane vieną laikyk savo Dievu“. Kas tuo pasakyta ir kaip tai suprasti? Ką reiškia „turėti Dievą“ arba kas yra „Dievas“? **2** Atsakymas: „Dievas yra tai, iš ko privalome tikėtis visokeriopo gėrio ir kur galime rasti prieglobstį visose bėdose, taigi „turėti Dievą“ yra ne kas kita, kaip nuoširdžiai Juo pasitikėti ir jį tikėti“; kaip dažnai esu sakęs, tik širdies pasitikėjimas ir tikėjimas kuria abu – ir Dievą, ir stabą. **3** Jei tikėjimas ar pasitikėjimas tikras, tai ir tavo Dievas tikras, ir priešingai, jei pasitikėjimas klaidingas ir netikras, tai nėra nė tikro Dievo. Mat jie abu neatsiejami – tikėjimas ir Dievas. Sakau, kam pavedi savo širdį ir kuo pasikliauji, tas ir yra tavo Dievas.

4 Todėl ir šio įsakymo prasmė ta, kad jis reikalauja teisingo širdies tikėjimo ir pasitikėjimo, nukreipto į tikrą, vienintelį Dievą ir tik jo vieno besilaikančio. Šiuo įsakymu norima pasakyti tik tai: „Žiūrėk, kad tik aš vienas būčiau tavo Dievas ir neieškok jokio kito!“; tai reiškia: „Jei tau trūksta gėrio, tikėkis jo iš manęs ir ieškok manyje, o jei kenti nelaimės ir vargą, ateik ir laikykis manęs. Aš, aš tave apdovanosiu ir padėsiu išsivaduoti iš visų vargų, tik neleisk savo širdžiai prisirišti prie nieko kito ir jo įsikibusiai laikytis“.

5 Šitai išdėstysiu paprasčiau, kad būtų suprantama ir atpažįstama iš kasdienio gyvenimo teikiamų priešybių. Antai gyvena žmogus, manantis turįs Dievą ir visko pakankamai, nes turi pinigų ir turto; tuo jis kliaujasi ir didžiuojasi taip tvirtai ir stipriai, kad nieko kito nebevertina. **6** Taigi jis irgi turi Dievą, vardu Mamoną, t. y. pinigų ir turto, paveda jiems visą savo širdį, ir jie yra įprasčiausias statusas pasaulyje. **7** Kas turi pinigų ir turto, tas mano esąs saugus, yra linksmas ir nieko nebijo, tarsi sėdėtų rojus viduryje. **8** Priešingai, kas jų neturi, tas abejoja ir nusimena, lyg nežinotų apie Dievą. **9** Juk labai mažai rasime žmonių, kurie būtų džiugūs, neliūdėtų ir nesiskųstų, neturėdami Mamonos; tai [pinigų ir turto aistra] prilimpa prie žmogaus prigimties iki pat karsto lentos.

10 Taip pat ir besikliaujantis ir besipuikuojantis tuo, kad jis didžiai mokslingas, protingas, galingas, turi užtarėjų, draugų ir mėgaujasi šlove, irgi turi Dievą, bet ne tą tikrąjį, vienintelį Dievą. Šitai irgi pažinsi iš to, koks įžūlus, pasitikintis savimi ir išdidus esti žmogus, turintis šių gėrybių, ir koks nusi-vylęs, neturintis arba netekęs jų. Todėl dar sykį sakau, kad teisingas šios dalies aiškinimas būtų toks: turėti Dievą reiškia turėti tai, kuo visiškai pasitiki savo širdis.

11 Toliau žiūrėk, kaip mes, tarsi būtume akli, iki šiol elgėmės ir ką veikėme prie popiežiaus valdžios. Jei kam skaudėdavo dantį, tai tas pasninkaudavo ir melsdavosi šv. Apolonijai; kas bijodavo, kad nekiltų gaisras, tas melsdavo šv. Lauryno užtarimo; kas baiminosi maro, tas duodavo įžadus šv. Sebastijonui arba šv. Rokui, ir tokių baisybių buvo daug daugiau, nes kiekvienas pasirinkdavo savo šventąjį, melsdavosi jam ir šaukdavosi jo, kad bėdose padėtų. **12** O kur dar tokie, kaip burtininkai ar kerėtojai, besielgiantys visiškai pasibaisėtinais ir sudarantys sąjungą su velniu, kad šis jiems atneštų krūvą pinigų arba padėtų meilėje, apsaugotų jų galvijus, grąžintų prarastą turtą ir t. t.! Juk visi jie savo širdį ir pasitikėjimą palenkia kam kitam, bet ne tikrajam Dievui; iš Jo nesitiki nieko gero, o ir nebando Jame to ieškoti.

13 Taigi dabar lengviau supranti, ko ir kiek šis įsakymas reikalauja, būtent – visos žmogaus širdies ir visiško pasitikėjimo tik Dievu ir niekuo kitu. Mat turėti Dievą, kaip žinia, dar nereiškia Jį paimti

ir nutverti pirštais, arba įkišti į maišą ar uždaryti skrynioje. **14** O paimsi Jį tada, kai Jį nutvers ir Jo laikysis tavo širdis. **15** Širdimi Jo laikytis reiškia ne ką kita, kaip visiškai juo pasikliauti. Todėl Jis nori mus nukreipti nuo visko, kas už Jo, ir traukti prie savęs, nes Jis yra vienintelis amžinas gėris. Jis lyg sakytų: „To, ko ligi šiolei pas šventuosius ieškojai, arba dėl ko pasitikėjai Mamona ar dar kuo kitu, tikėkis iš manęs ir laikyk mane tuo, kuris nori tau padėti ir gausiai apipilti visokeriopu gėriu“.

16 Žiūrėk, štai jau turi tai, kas yra tikroji pagarba ir Dievo tarnystė, patinkanti Dievui, ir Jis ją įsako, baugindamas amžinąja Dievo rūstybe, o tai reiškia, kad širdis neturi turėti jokios kitos paguodos ir pasitikėjimo, tik Jį, kad nesileistų nuo Jo atplėšiama ir viskam ryžtųsi dėl Jo, nepaisydama to, kas dedasi žemėje. **17** Tačiau lengvai pastebėsi ir suprasi, kad pasaulyje veši netikras tarnavimas Dievui ir stabmeldystė. Juk dar niekuomet jokia tauta nebuvo tokia niekinga, kad nebūtų sukūrusi ir praktiškai tarnavimo Dievui; kiekvienas garbino tą ypatingą savo dievą, iš jo tikėjosi gėrio, pagalbos ir paguodos.

18 Antai pagonys, kuriems kėlė pasitikėjimą prievarta ir valdžia, savo Jupiterį iškėlė aukščiausiu dievu; kiti, siekdami turto, laimės arba malonumų ir linksmybių, šlovino Herkulį, Merkurijų, Venėrą; nėsčios moterys – Dianą arba Luciną ir t. t., ir taip kiekvienas pasidarydavo savo dievu tą, prie kurio linko jo širdis, tad iš tikrųjų ir visų pagonių nuomone „turėti Dievą“ reiškia pasitikėti ir tikėti. **19** Bet klaida ta, kad jų pasitikėjimas klaidingas ir netikras, nes nesiremiantis vieninteliu Dievu, o be Jo iš tiesų nėra jokio kito dievo nei danguje, nei žemėje. **20** Tad, tiesą sakant, pagonys savo įsivaizdavimus ir svajones apie Dievą paverčia stabu ir pasitiki visišku nieku. **21** Tokia jau bet kuri stabmeldystė, nes ji yra ne tik ten, kur pastatomas atvaizdas ir jam meldžiamasi, bet pirmiausia širdyje, spoksančioje kitur, pagalbos ir paguodos ieškančioje kūriniuose, šventuosiuose ar velniuose ir nesirūpinančioje Dievu, nesitikinčioje iš Jo tiek gero, kad Jis galėtų padėti, o ir netikinčioje, kad visa, kas jam nutinka gera, ateina iš Dievo.

22 Be šito, esama dar vienos netikros tarnystės Dievui, ir tai didžiausia stabmeldystė, iki šiol mūsų vykdyta ir vis dar valdanti pasaulį; ant jos pamatų sukurti ir visi dvasiniai luomai. Ji paliečia tik sąžinę, pagalbos, paguodos ir laimės ieškančią savo pačios darbuose, besigviešiančią nusavinti iš Dievo dangų ir skaičiuojančią, kiek ko padarė, kiek pasninkavo, laikė Mišių ir t. t., tuo pasitikinčią ir besipuikuojančią, lyg nieko nenorinčią imti iš Jo dovanai, o verčiau norinčią įsigyti arba iš pertekliaus užsidirbti, tarsi Jis būtų mūsų tarnas ir skolininkas, o mes – Jo ponai. **23** Kas gi tai, jei ne Dievo pavertimas stabu arba tiesiog iš medžio drožtu dievuku, o savęs paties išaukštinimas ir laikymas Dievu? Bet tai jau kiek per kandu ir nepridera jauniems mokiniams.

24 Taigi tebus pasakyta paprastiems žmonėms, kad jie įsidėmėtų šio įsakymo prasmę ir ją atmintų: reikia pasitikėti tik Dievu ir tik gero iš Jo tikėtis bei laukti, nes Jis yra tas, kuris duoda mums kūną, gyvybę, valgį, gėrimą, maistą, sveikatą, globą, ramybę ir visas būtinausias laikinąsias ir amžinąsias gėrybes, be to, apsaugo nuo nelaimės, o kai kas nors mums nutinka, gelbsti ir padeda, taigi tik Dievas (kaip jau daug syk sakyta) yra tas, iš kurio gaunamas visas gėris ir kuris išvaduoja iš visų nelaimių. **25** Užtat, manau, mes, vokiečiai, nuo seno ir vadiname Dievą (gražiau ir taikliau negu bet kurioje kitoje kalboje) pagal žodelį „geras“²⁴, nes Jis yra amžinasis šaltinis, pilnas visokiausio gėrio, iš kurio trykšta visa, kas gera ir kas geru vadinama.

26 Nors mums ir šiaip daug gerų dalykų per žmones nutinka, visa, ką gauname dėl Dievo įsakymo ir tvarkos, mes gauname iš Jo. Mūsų tėvams ir visai vyresnybei, taipgi kiekvienam savo artimo atžvilgiu, įsakyta daryti visokeriopą gėrį, taigi jį gauname ne iš jų, bet per juos iš Dievo. Mat kūriniai yra tik ranka, kanalas ir priemonė, kuriais Dievas visko duoda, kaip moteriai duota krūtis ir pienas,

idant ši duotų kūdikiui, kaip duoti javai ir visokie augalai iš žemės maistui; tai visokiausios gėrybės, ir nė vienos jų joks kūrinys negali padaryti pats.

27 Todėl nė vienas žmogus neturi drįsti, jei tai neįsakyta Dievo, ką nors imti arba duoti, idant atpažintume tai esant Jo dovanas ir Jam už tai dėkotume, kaip reikalauja įsakymas; todėl negalima atmesti ir tokių būdų per kūrinys gauti gera, taipgi negalima dėl savo išdidumo ieškoti kitokių būdų ir kelių, negu Dievas įsakė. Mat tai reikštų ne iš Dievo priimti, o pačiam imtis ieškoti.

28 Tad kiekvienas tepamašto, kad šio įsakymo turi būti laikomasi labiau ir griežčiau už visus kitus dalykus ir nesišaipoma iš jo. Paklausk ir ištyrk savo širdį, ir suprasi, ar ji tik Dievo laikosi, ar ne. Jei tavo širdis tokia, kad iš Jo tikisi tik gėrio, ypač bėdose ir nepritekliuose, ir atsižada viso kito, kas nėra Dievas, tai tu turi vienintelį tikrąjį Dievą. Priešingai, jei širdis laikosi ko nors kito, kas ją gėriu ir pagalba labiau suramina negu Dievas, ir bėga, kai jai bloga, ne pas Jį, o nuo Jo, tai tu turi kitą – stabę.

29 Todėl, idant visi matytų, jog Dievas nemano kalbėjęs vėjais, bet rimtai ketina visa tai prižiūrėti, prie šio įsakymo Jis pridūrė pirma baisy grasinimą, paskui gražų ir guodžiantį pažadą, kuriuos reikia gerai įsidėmėti ir įkalti į galvą jaunimui, kad jis įsidėtų juos širdin ir turėtų.

[Pirmo įsakymo priedo paaiškinimas]

30 „Aš Viešpats, tavo Dievas, esu pavydulingas Dievas, skiriantis bausmę vaikams už tėvų kaltę iki trečios ir ketvirtos kartos tų, kurie mane atmeta, bet rodantis ištikimą meilę iki tūkstantosios kartos tiems, kurie mane myli ir laikosi mano įsakymų.“²⁵

31 Nors šie žodžiai tinka visiems įsakymams (tai išgirsime vėliau), jie priduriami būtent prie šio, pagrindinio įsakymo, nes dažniausiai viską lemia, ar sveika žmogaus galva; juk kai galva sveika, sveikas ir visas gyvenimas, ir atvirkščiai. **32** Tad mokykis iš šių žodžių, kad Dievas pyksta ant tų, kurie pasikliauja kuo nors kitu, o ne Juo, ir priešingai – koks geras ir maloningas Jis tiems, kurie Juo vieninteliu pasitiki visa širdimi ir tiki, taigi pyktis nesilpsta iki ketvirtos kartos arba nario, tuo tarpu geradarystė arba malonė pasiekia daugelį tūkstančių, **33** todėl niekuomet nereikėtų būti tikram ir kliautis atsitiktinumu, kaip nemokšos mano, esą nuo to mažai kas priklauso. **34** Jis yra toks Dievas, kuris nepalieka neatkeršijęs už tai, kad žmogus nuo Jo nusigrėžė, ir nesiliauja pykęs iki ketvirtos kartos, kol ji nebus visiškai išnaikinta. Todėl Jis nori, kad Jo būtų bijomasi, o ne Jis niekinamas.

35 Tai Jis įrodė ir visose istorijose bei pasakojimuose, tai gausiai liudija Raštas, o ir kasdienis patyrimas gali to pamokyti. Mat iš pradžių Jis visiškai išnaikino bet kokią stabmeldystę, kaip išnaikino dėl jos ir pagonis bei žydus, o ir dabar naikina visokį netikrą tarnavimą Dievui, idant galiausiai prapultų visi jo besilaikantys. **36** Todėl nors šiandien esama pasipūtusių, galingų ir turtingų pilvočių, kurie laikosi įsikibę savo Mamonos, negalvodami, ar Dievas piktinasi, ar juokiasi, lyg galėtų tikėtis atsilaikyti prieš Dievo rūstybę, jiems nieko neišeis, ir, nespėję nė apsidairyti, jie žlugs kartu su viskuo, kuo pasiklovė, kaip nuėjo pragaištin ir visi kiti, jautęsi dar saugesni ir galingesni.

37 Ir kaip tik dėl tokių bukagalvių, manančių, kad jei Dievas mato ir leidžia jiems taip tvirtai sėdėti, tai Jis nieko nežino arba žiūri į juos pro pirštus, kaip tik dėl jų Jis turi smogti ir bausti, tad Jis nepamiršta net jų vaikaičių, idant kiekvienas išsigąstų ir matytų, kad Jis nejuokauja. **38** Mat kaip tik juos Jis ir turi omenyje, sakydamas: „Tie, kurie mane atmeta“, t. y. tuos, kurie laikosi savo užsispyrimo ir puikybės ir nenori girdėti, kas jiems pamokslaujama ar sakoma; peikiami, idant susivoktų ir pasi-

taisytų, kol dar bausmė jų neištiko, jie pašėlsta ir pameta protą, dar labiau užsitraukdami Dievo rūšybę, kaip dabar kasdien matome iš vyskupų ir kunigaikščių pavyzdžio.

39 Ir nors šie grasos žodžiai labai baisūs, pažado paguoda dar galingesnė, idant pasitikintys vien Dievu būtų tikri, jog Jis jiems bus gailėstingas, t. y. geras ir maloningas ne tik jiems, bet ir jų vaikams iki tūkstantosios kartos. **40** Tai turėtų mus paskatinti savo širdį atgręžti į Dievą visiškai juo pasikliaujant, jei trokštame džiaugtis laikinosiomis ir amžinosiomis gėrybėmis, nes aukštoji Didenybė taip draugingai mus pasitinka, taip širdingai vilioja ir apščiai žada.

41 Todėl kiekvienas rimtai tepriima tai į širdį, idant niekas nemanytų, jog šitai tik žmogaus pasakytą. Mat tai atneš tau arba amžiną palaimą, laimę ir išganymą, arba amžiną pyktį, nelaimę ir širdgėlą. Ko gi gali norėti arba trokšti dar daugiau, negu to, ką Jis taip draugingai pažada, norėdamas būti tavo su visu gėriu, saugoti tave ir padėti visose bėdose?

42 Deja, nelaimė ta, kad pasaulis tuo netiki ir nelaiko Dievo žodžiu, nes mato, kad besikliaujančius Dievu, o ne Mamona, slegia rūpesčiai ir vargas, o velnias spiriasi prieš juos ir priešinasi jiems, užtat jie nei pinigų, nei užtarėjų, nei garbės neturi ir vos gyvastį išlaiko; priešingai, Mamonos tarnai mėgaujasi prieš pasaulį valdžia, palankumu, garbe, turtais ir visais malonumais. Todėl šiuos žodžius reikia suvokti kaip nukreiptus prieš tokį įspūdį ir žinoti, kad jie ne meluoja ir ne apgaudinėja, o būtinai išsipildys.

43 Pats pažvelk atgalios arba pasiteirauk ir pasakyk man, ko galiausiai pasiekė tie, kurie, stengdamiesi ir stropiai plušėdami, iš paskutiniųjų siekė sukaupti daug turtų ir pinigų. Pamatysi, kad jie iššvaistė pastangas ir darbą, arba, jei ir susikrovė didelių turtų, tai šie vis vien išsklido ir išsibarstė, taigi jie patys niekuomet nepasidžiaugė savo labu, ir trečiajai kartai po jų nieko nebeliko.

44 Tokių pavyzdžių pakankamai rasi visose istorijose, taip pat išgirsi ir iš senų patyusių žmonių; tik žiūrėk ir dėmėkis.

45 Saulius buvo didis karalius, Dievo išrinktasis ir pamaldus vyras, bet tvirtai sėdėdamas soste, leidęs savo širdžiai nugrimzti ir prisirišęs prie savo karūnos bei galios, jis žlugo su viskuo, ką turėjo, kad net nė vienas jo vaikas neliko gyvas.

46 Tuo tarpu Dovydas buvo vargšas, niekinamas vyras, išvytas ir įbaugintas, ir niekur nesijautė saugus dėl savo gyvybės; vis dėlto jam buvo lemta atsilaikyti prieš Saulių ir tapti karaliumi. Taigi šie žodžiai turėjo galioti ir išsipildyti, nes Dievas negali nei meluoti, nei apgaudinėti. Tik nesileisk apgaunamas velnio ir pasaulio, tviskančio trumpą akimirką, bet galiausiai virstančio nieku.

47 Todėl mokykimės pirmo įsakymo, idant pamatytume, jog Dievas nepakenčia nei įžūlumo, nei pasitikėjimo kuo nors kitu ir nereikalauja iš mūsų nieko daugiau, tik kad širdingai pasitikėtume, laukdami iš Jo visokeriopo gėrio, taigi kad eitume tiesiu bei teisingu keliu ir visų Dievo duodamų gėrybių imtume ne daugiau, negu batsiuovys, dirbdamas besinaudojantis savo adata, yla ir siūlu, o panaudojęs padedantis į šalį, arba antai tas užėigos svečias, kuris nakvyne, maistu ir pastoge naudojasi tik laikiniams poreikiams patenkinti, taigi kiekvienas savo luome – pagal Dievo tvarką, ir neleiskime niekam kitam tapti mūsų viešpačiu ar stabu. **48** Šitiek pakaks apie pirmą įsakymą, kurį taip išsamiai turėjome aptarti dėl to, kad jis turi didžiausią galią, kadangi, kaip jau anksčiau sakytą, širdžiai būnant su Dievu ir laikantis šio įsakymo, visi kiti vykdomi savaime.

Antras įsakymas

49 Nenaudok piktam Viešpaties, savo Dievo, vardo.

50 Kaip pirmas įsakymas nukreipė širdį ir pamokė tikėjimo, taip šis įsakymas veda mus išorėn, teisingai nukreipdamas lūpas ir liežuvį Dievo atžvilgiu. Mat tai, kas pirmiausia kyla iš širdies ir pasirodo, yra žodžiai. Kaip pirma mokiau tave atsakyti į klausimą, ką reiškia „turėti Dievą“, taip tu turi mokytis paprastai suvokti šio bei visų kitų įsakymų prasmę ir pritaikyti juos sau.

51 Klausiamas: „Kaip supranti antrą įsakymą ir ką reiškia naudoti piktam Dievo vardą?“, trumpiausiai atsakyk taip: „Naudoti piktam Dievo vardą reiškia Dievą vadinti Viešpačiu bet kaip meluojant arba siekiant visokių piktybių“. Todėl šiuo įsakymu nustatoma, kad Dievo vardu neturi būti melagingai remiamasi arba jis neturi būti melagingai tariamas, kai širdis žino arba turėtų žinoti ką kita; taip daro tie, kurie teisme prisiekia, bet vieni kitus apgaudinėja. **52** Mat Dievo vardo neįmanoma labiau panaudoti piktam, negu juo prisidengus meluoti ir apgaudinėti. Tebus tai aiškus ir lengvai suprantamas šio įsakymo prasmės paaiškinimas.

53 Iš to kiekvienas pats gali lengvai nustatyti, kuomet ir kaip įvairiai Dievo vardas panaudojamas piktam, nors visų piktnaudžiavimų neįmanoma suskaičiuoti. Vis dėlto, trumpai tariant, visokio piktnaudžiavimo Dievo vardu pirmiausia esama pasaulietinėje veikloje ir pasaulietiniuose reikaluose, susijusiuose su pinigais, turtu, garbe, viešai – teisme, turguje, ar šiaip kur – dievagojantis ir melagingai prisiekiant Dievo vardu arba laiduojant savo siela. Tai ypač dažna vedybiniuose reikaluose, kai pora slapta susižada, o paskui prisiekia ir išsižada.

54 Bet daugiausia piktnaudžiuojama sąžinę liečiančiuose dvasiniuose dalykuose, netikriems pamokslininkams kalbant ir savo melus pateikiant kaip Dievo žodį.

55 Matai, visa tai reiškia savęs grįžinimą, prisidengus Dievo žodžiu, arba puikavimąsi ir norą atrodyti teisiam, nesvarbu, ar tai vyktų šiurkščioje pasaulietinėje veikloje, ar aukštuosiuose, subtiliuosiuose tikėjimo ir mokymo dalykuose. O prie šių melagių priklauso ne tik visiems gerai žinomi stačiokai, nesigėdydami niekinantys Dievo žodį (jiems vieta ne mūsų, o budelio mokykloje), bet ir pik-tžodžiautojai, viešai koneveikiantys tiesą ir Dievo žodį atiduodantys velniui. Apie tai dabar daugiau kalbėti nebūtina.

56 Taigi išmokime ir įsidėkime į širdį, koks svarbus šis įsakymas, kad galėtume stropiai vengti ir bijoti bet kokio piktnaudžiavimo šventu vardu kaip didžiausios nuodėmės, galinčios nutikti iš išorės. Melas ir apgavystė jau savaimė didelė nuodėmė, bet ji labai pasunkėja, kai norima ją dar ir pateisinti bei tam patvirtinti naudojamosi Dievo vardu ir juo pridengiama sarmata; šitaip paprastas melas virsta dvigubu, net daugiopu melu.

57 Todėl Dievas prie šio įsakymo dar pridūrė rimtą grasinimą, skambantį taip²⁶: „Viešpats nepaliks nenubausto to, kuris naudoja piktam Jo vardą“; tai reiškia, kad niekam nebus dovanota ir niekas neliks nenubaustas. Mat Jis nepaliks neatkeršijęs tiems, kurie nuo Jo nugrėžė širdį, lygiai taip Jis nepakęs, kad Jo vardas būtų tariamas melui pagražinti. **58** Deja, nūnai viso pasaulio bendra bėda ta, kad taip maža netariančių Dievo vardo melui ir visokiai piktybei pateisinti, lygiai kaip maža iš širdies pasitikinčių tik Dievu.

59 Juk mes visi iš prigimties turime šią puikią „dorybę“, kad tas, kuris atliko blogą darbą, mielai norėtų savo gėdą pridengti ir nuslėpti, idant niekas nepamatytų ir nesužinotų, ir nė vienas nėra toks įžūlus, kad kiekvienam girtūsi padaryta piktadarybe; visi norime pikta padaryti verčiau slapčia, negu matant. O jei kuris sučiumpamas, Dievas privalo atsakyti savo vardu ir niekšybę paversti dorybe, o gėdą – garbe. **60** Taip tat dažniausiai esti pasaulyje, ir tokia dalykų tėkmė lyg tvanas užliejo visus

kraštus. Užtat ir atpildą gauname tokį, kokio ieškome ir nusipelnome: maras, karas, brangymetis, gaisrai, potvyniai, nedoros moterys, išpaikinti vaikai ir samdiniai bei visokiausios negerovės. Ant-
raip iš kur rastųsi tiek daug bėdų? Didelė malonė dar tai, kad žemė mus nešioja ir maitina.

61 Todėl pirmiausia reikėtų rimtai raginti ir pratinti jaunimą, kad šį ir kitus įsakymus didžiai gerbtų, o jei pažeistų, tai nedelsiant derėtų prisistatyti su rykšte ir įsakymą priminti bei nuolatos kalti į gal-
vą, idant būtų auklėjama ne vien bausme, bet ir dievobaimingumu.

62 Dabar supranti, ką reiškia panaudoti piktam Dievo vardą. Tai reiškia (trumpai pakartojant) arba jį tarti, kad būtų galima meluoti ir, prisidengus Jo vardu, teigti kitaip, negu yra iš tikrųjų, arba pra-
keikti, prisiekti, kerėti ir apskritai daryti ką nors pikta, nesvarbu, kokiais būdais.

63 Be to, tu turi žinoti ir kaip šis vardas teisingai naudotinas. Mat sakydamas: „Nenaudosi piktam Dievo vardo“, Jis taipgi leidžia suprasti, kad Jo vardas turi būti panaudojamas teisingai. Juk jis mums apreikštas ir duotas kaip tik tam, kad būtų naudojamas ir atneštų naudos. **64** Todėl iš to savai-
me plaukia, kad šventą vardą draudžiama naudoti melui arba nedorybei, todėl, priešingai, privalu jį naudoti tiesai ir visokiam gėriui, pavyzdžiui, teisingai prisiekiant, kai tai būtina ir to reikalaujama, taip pat teisingai mokant, toliau Jo vardo šaukiantis bėdose ir šlovinant bei dėkojant gerį patyrus ir t. t. Visa tai apibendrintai pasakoma 50 psalmėje²⁷: „Šaukis manęs vargo dieną; išgelbėsiu tave, o tu mane šlovinsi“. Mat tai ir reiškia jį naudoti tiesai bei išganymui, ir šitaip jo vardas tampa šventas, kaip pasakyta „Tėve mūsų“ maldoje.

65 Taigi tau paaiškinta visa įsakymo esmė. Ją suvokus, lengvai išsprendžiamas klausimas, nedavęs ramybės daugeliui mokytojų: kodėl Evangelijoje uždrausta prisiekinėti²⁸, nors Kristus²⁹, šv. Pau-
lius³⁰ ir kiti šventieji dažnai prisiekdavo? **66** Trumpas atsakymas būtų toks: prisiekti reikia ne norint pateisinti piktus ketinimus, t. y. melą, ir ne tada, kai prisiekti nebūtina bei nenaudinga, o norint pa-
teisinti gerus ketinimus ir artimą pataisyti. Mat teisingas, geras darbas yra tas, kuriuo Dievas pašlo-
vinamas, pritariama tiesai ir teisingumui, atidengiamas melas, sutaikinami žmonės, parodomas klusnumas ir užbaigiami kivrčai. Juk čia veikia pats Dievas, atskirdamas teisumą nuo neteisumo, blogį nuo gėrio. **67** Jei dalis žmonių prisiekia melagingai, tai jie pasirašo sau nuosprendį ir bausmės neiš-
vengs, o jei bausmė vėluoja, tai vis tiek jiems niekas nesiseks, tad visa, ką tokiu būdu bus įgiję, iš-
slys jiems iš rankų ir niekuomet nesuteiks džiaugsmo, **68** kaip esu patyręs iš daugelio prisiekinėju-
sių atsižadant savo santuokos įžadų; po to jie nesulaukė nei laimingos valandos, nei ramios dienos, kol galiausiai abu, kūnas ir siela, kartu su visu turtu apgailėtinau pražuvo.

69 Todėl sakau ir griežtai įspėju, kaip ir anksčiau, kad įspėjimu ir gąsdinimu, draudimu ir bausmė-
mis vaikai laiku būtų pratinami bijoti melo ir ypač meluojant tarti Dievo vardą. Mat jei jiems bus leidžiama taip elgtis, iš to nieko gero neišeis, kaip dabar matome: pasaulis blogesnis, negu kuomet nors anksčiau, ir nėra jame jokios tvarkos, klusnumo, ištikimybės nei tikėjimo, o pilna tik lengvabū-
džių, nesuvaldomų žmonių, kuriems nepadedą nei mokymas, nei bausmės; visa tai – Dievo rūstybė ir bausmė už tokį tyčinį šio įsakymo paniekinimą.

70 Antra vertus, vaikus reikia nuolat raginti ir skatinti Dievo vardą gerbti ir visuomet kartoti, kad ir kas jiems nutiktų, kad ir ką jie išvystų. Mat tai tikrasis vardo pagerbimas, kai iš jo tikimasi paguo-
dos ir Jo šaukiamasi dėl to; taigi širdis (kaip jau anksčiau girdėjome) iš pradžių Dievą pašlovina ti-
kėjimu, o paskui lūpomis per išpažinimą.

71 Tai ir išganingas, naudingas įprotis, labai veiksmingas prieš velnią, kuris nuolat mus supa ir mū-
sų tyko, kad galėtų nuvesti į nuodėmę ir gėdą, atnešti vargą ir bėdą, bet jis labai nemėgsta girdėti ir negali ilgai išbūti, kai iš širdies tariamas Dievo vardas ir Jo šaukiamasi, **72** ir mums nutiktų daug

baisių ir šiurpių nelaimių, jei Dievas mūsų nesaugotų, kai šaukiamės Jo vardo. Aš pats tai išbandžiau ir patyriau, kad dažnai staigi, didelė nelaimė, Jo šaukiantis, kaip mat nususukdavo ir praeidavo. Velnio apmaudui (sakau), turėtume nuolat minėti šventą vardą, kad jis negalėtų pakenkti, nors ir labai to norėtų.

73 Pravartu dar pratintis kasdien patikėti Dievui sielą ir kūną, žmoną, vaikus, samdinius ir visa, ką turime, dėl visų bėdų, kurios gali mus ištikti; todėl atsirado ir išliko *Benedicite, Gratias* maldos prieš valgį bei pavalgius ir kiti palaiminimai rytą bei vakarą, **74** taipgi vaikų įprotis daryti kryžiaus ženklą, išvydus ar išgirdus ką nors siaubinga ir baisaus, ir sukalbėti: „Apsaugok, Viešpatie Dieve!“, „Padėk, mūsų Viešpatie Kristau!“ ir panašiai. Ir priešingai, jei netikėtai atsitinka kas nors gera, kad ir labai menka, įprasta sakyti: „Garbė Dievui! Ačiū Dievui!“, „Dievas man padėjo!“ ir t. t. Lygiai taip anksčiau vaikai buvo pratinami pasninkauti ir melstis šv. Mikalojaus bei kitų šventųjų garbei. Dievui tai būtų maloniau ir patiktų labiau, negu vienuoliškasis gyvenimas ir kartūzų vienuolių šventumas.

75 Matai, jaunimą šitaip būtų galima vaikišku būdu ir žaidžiant išauklėti Dievo baimėje ir pagarboje, idant Jo pirmo ir antro įsakymo būtų plačiai laikomasi ir jie būtų nuolat vykdomi. Taip galėtų sudygti šis tas gero, išaugti ir duoti vaisių, kad išaugtų tokie žmonės, kurie nešėtų naudą ir džiaugsmą visai šaliai. **76** Tai ir būtų teisingas būdas vaikus gerai auklėti, nes galima juos pratinti gerumu ir noru. Juk ką reikia priversti tik rykšte ir mušimu, iš to neišeina nieko gera, o jei šio to pasiekama, tai jie dori būna tik tol, kol rykštė ant sprando.

77 Tuo tarpu čia leidžia šaknis į širdį tai, kad labiau bijoma Dievo, negu rykštės ir lazdos. Šitai taip paprastai sakau jaunimui, idant jis pagaliau tai suvoktų, nes pamokslaudami vaikams, mes turime ir vapalioti su jais. Taigi užkirtome kelią piktnaudžiauti Dievo vardu ir išmokėme teisingai jį naudoti, o tai turi atsispindėti ne tik žodžiuose, bet ir darbuose bei gyvenime, idant būtų žinoma, jog Dievui tai labai malonu, ir Jis atlygins už tai tiek pat gausiai, kiek žiauriai baus už piktnaudžiavimą.

Trečias įsakymas

78 Atmink ir švęsk šventą dieną.

79 Šventadienį mes pavadiname pagal hebrajišką žodelį *šabbāt*, kuris iš tikrųjų reiškia „švęsti“, t. y. būti laisvam nuo darbo; todėl mes sakome „baigti darbo dieną“³¹ arba „pasitikti šventą vakarą“³². **80** Senajame Testamente Dievas išskyrė septintąją dieną bei paskyrė ją švęsti ir liepė laikyti šventa tarp visų kitų, bet turint galvoje išorinį šventimą, šis įsakymas duotas tik žydams, idant palikę savo sunkius darbus jie ilsėtusi, idant ir žmogus, ir galvijai atsigauntų ir nuolatinis darbas jų nenualintų. **81** Tačiau vėliau jie pernelyg siaurai tai suprato ir tuo supratimu taip smarkiai piktnaudžiavo, kad net prieš Kristų burnojo dėl tokių darbų, kuriuos vis dėlto patys dirbo šabo dieną, kaip skaitome Evangelijoje³³, tarsi įsakymas būtų vykdomas taip, jog nedirbamas joks išorinis darbas, bet sumanyta buvo visai kitaip – kad jie šventą arba poilsio dieną tikrai švęstų, kaip išgirsime vėliau.

82 Todėl mūsų, krikščionių, šis įsakymas iš pirmo žvilgsnio visai neliečia, nes jis grynai išoriškas, kaip ir kiti Senojo Testamento priesakai, susieti su tam tikrais papročiais, asmenimis, laikais ir vietovėmis; visi jie per Kristų nūnai netekę galios.

83 Bet idant paprasti žmonės įgytų krikščionišką suvokimą, ko Dievas reikalauja iš mūsų šiuo įsakymu, įsidėmėk, kad mes šventą dieną švenčiame ne dėl protingų ir išsimokslinusių krikščionių, nes jiems to nereikia, o pirmiausia dėl kūniškų priežasčių ir poreikių, kurių moko prigimtis ir reikalauja,

kad prastuomenė, kaip antai samdiniai ir samdinės, visą savaitę darbais ir reikalais užsiėmę, galėtų vieną dieną, viską palikę, pailsėti ir atsigauti.

84 O labiausiai dėl to, kad tokią poilsio dieną (antraip nėra galimybės) būtų galima rasti progą ir laiko dalyvauti pamaldose, taigi kad visi krūvon sueitų pasiklausyti Dievo žodžio, jį apmąstyti, paskui Dievą šlovinti, giedoti ir melstis.

85 Tačiau šios pamaldos (sakau) nėra taip pririštos prie tam tikro laiko, kaip pas žydus, kad vyktų būtent tą ar aną dieną, nes nė viena jų ne geresnė už kitą, o turėtų vykti kasdien, bet kadangi žmonės to laikytis negali, tam reikalui būtina skirti bent vieną dieną per savaitę. Kadangi nuo seno tam skirtas sekmadienis, reikia taip ir palikti, idant viskas vyktų darniai ir niekas nereikalingomis naujovėmis nekeltų netvarkos.

86 Tokia tat paprasta šio įsakymo prasmė – kadangi šiaip jau šventadienis švenčiamas, kad toks šventimas būtų skirtas mokytis Dievo žodžio, kad šios dienos ypatingą tarnystę taptų pamokslo tarnystė jaunimo ir varguomenės labui, tačiau šventimas neturi būti taip smarkiai apribotas, jog būtų draudžiamas leistinas darbas, kurio negalima atidėti.

87 Todėl klausiamas, ką reiškia „atminti ir švęsti šventą dieną“, atsakyk: „Šventą dieną švęsti reiškia ją laikyti šventa“. Ką gi reiškia „laikyti šventa?“ Ne ką kita, kaip žodžiuose, darbuose ir gyvenime elgtis šventai. Mat diena kaip tokia nereikalinga jokio pašventinimo, ji savaime sukurta šventa, tačiau Dievas nori, kad tau ji būtų šventa. Taigi per tave ji bus šventa arba nešventa, nelygu tu tą dieną šventai ar nešventai elgsiesi.

88 Kaip gi įvyksta toksai pašventinimas? Ne sėdint tau prie krosnies ir nedirbant jokio sunkaus darbo arba užsidėjus vainiką ir apsivilkus geriausius drabužius, o (kaip minėta) apmąstant Dievo žodį ir jame lavinantis.

89 Ir ištis mes, krikščionys, visuomet turime švęsti tokią šventą dieną, tik šventais dalykais užsiimti, t. y. kasdien Dievo žodį skaityti ir jį širdyje bei lūpose nešiotis. Bet kadangi mes (kaip sakyta) ne visi turime laisvo laiko, privalome keletą valandų per savaitę skirti jaunimui, arba mažiausiai vieną dieną – visai bendruomenei, kad būtų užsiimama vien tuo ir ypač mokomasi dešimt įsakymų, tikėjimo išpažinimo ir „Tėve mūsų“ maldos ir visas mūsų gyvenimas bei būdas būtų kreipiamas pagal Dievo žodį. **90** Kiek laiko skiriama tiems dalykams pasisavinti ir praktikuoti, tiek ir esama tikrai šventos dienos, antraip ji negali vadintis krikščionišku šventadieniu. Mat švęsti ir dykinėti moka ir nekrikščionys, kaip ir visas mūsų dvasininkų pulkas, kasdien stovintis bažnyčioje, giedantis ir gaudžiantis, bet šventos dienos nešvenčiantis; juk jie nei skelbia Dievo žodį, nei praktikuoja, o moko ir gyvena kaip tik priešingai.

91 Mat Dievo žodis yra šventenybių šventenybė, vienintelė, kurią mes, krikščionys, pažįstame ir turime. Juk jei ir turėtume vienoje krūvoje visų šventųjų palaikus, arba šventus ir pašventintus drabužius, iš to mums nebūtų jokios naudos, nes visa tai – negyvi daiktai, jokio žmogaus šventu nepadarysiantys. O Dievo žodis – lobis, padarantis šventais visus dalykus ir pašventinantis pačius šventuosius. **92** Jei kurią valandą su Dievo žodžiu bendraujama, jį skelbiant, jo klausantis, jį skaitant ar apmąstant, per tai pašventinamas ir žmogus, diena ir darbas ne dėl išorinio veiksmo, bet dėl Dievo žodžio, mus visus padarančio šventaisiais. Todėl visuomet sakau, kad visas mūsų gyvenimas ir veikla turi būti siejami su Dievo žodžiu, jei norime, kad Dievui jie būtų malonūs arba šventi. Kai tai įvyksta, šis įsakymas pasidaro veiksmingas ir išsipildo.

93 Ir priešingai, jei būdas ir darbai neatitinka Dievo žodžio, jie Dievo akivaizdoje nešventi, kad ir kaip šviestų bei spindėtų, net jei vien šventomis relikvijomis apkarstyti būtų, kaip, pavyzdžiui, pramanytieji dvasiniai luomai, Dievo žodžio nepažįstantys ir ieškantys šventumo tik savo darbuose.

94 Todėl įsidėmėk, kad šio įsakymo stiprybė ir galia slypi ne šventime, o šventinime, idant ši diena turėtų ypatingą šventą užsiėmimą. Juk kiti darbai ir verslai, tiesą sakant, nevadinami šventais veiksmais, jei žmogus pirmiau nebuvo šventas. Tuo tarpu šiuo atveju turi būti atliktas toks darbas, kuriuo pats žmogus taptų šventas, ir tas darbas įvyksta (kaip girdėjome) tik per Dievo žodį, todėl ir buvo įsteigtos bei paskirtos vietos, laikas, asmenys ir visos išorinės pamaldos, kad tai galėtų vykti ir viešai.

95 Kadangi Dievo žodis toks svarbus, kad be jo joks šventadienis netampa šventu, privalome žinoti, kad Dievas nori, jog šio įsakymo griežtai būtų laikomasi, ir baudžia visus, kurie Jo žodį paniekina, nenori jo nei girdėti, nei mokytis, ypač tam skirtu laiku.

96 Todėl šiam įsakymui nusideda ne tik grubiai piktnaudžiaujantys šventa diena ir padarantys ją nešventą, kaip antai dėl savo šykštumo ar lengvabūdiškumo nesiteikiantys klausytis Dievo žodžio arba gulintys smuklėse, prisiprogę kaip kiaulės, bet ir daugybė kitų, besiklausančių Dievo žodžio lyg šiaip kokių niekų ir tik iš įpročio ateinančių į pamokslą ir vėl išeinančių, o šiemet mokančių tiek pat, kiek pernai. **97** Mat iki šiol manyta, jog teisingai švenčiama sekmadieniais klausantis Mišių, kitaip sakant Evangelijos, o Dievo žodis niekam nerūpėjo, niekas Jo ir nemokė. Dabar, turėdami Dievo žodį, vis dėlto neatsisakome tokio piktnaudžiavimo, išklausome pamokslo ir perspėjimų, bet priimame tai nerimtai ir nerūpestingai.

98 Todėl žinok, kad svarbu ne tik išklausti, bet ir išmokti bei įsidėmėti, ir nemanyk, kad tai tavo paties valioje, arba kad nuo to nedaug kas priklauso, bet žinok, kad tai Dievo įsakymas, iš tavęs pareikalaujantis atsakyti, kaip Jo žodžio klauseisi, kaip išmokai ir kaip gerbei.

99 Taip pat reikėtų bausti ir išrankias galvas, kurios, išklausiusios vieną ar du pamokslus, jau pasisotina ir aptingsta, lyg dabar jau pačios viską gerai mokėtų ir joms nebebūtų reikalingas mokytojas. Tai kaip tik tokia nuodėmė, kuri iki šiol priskiriama prie mirtinių ir vadinasi aP0*V, t. y. tingėjimas arba nuobodulys, tai pikta, žalinga neganda, kuria velnias užburia ir apgauna daugelio širdis, idant verstų mus skubėti ir slapta vėl atimtum Dievo žodį.

100 Taigi tebus tau pasakyta, jog nors ir išmanytum jį kuo geriausiai ir būtum visų amatų meistras, vis dėlto kasdien esi karalystėje velnio, kuris nepailsdamas dieną naktį tyko tavęs, idant pasėtų tavo širdyje netikėjimą ir piktas mintis, nukreiptas prieš anksčiau minėtus ir visus kitus įsakymus. Todėl privalai Dievo žodį visuomet turėti širdyje, lūpose ir ausyse. O kai širdis dyka ir Dievo žodis neskamba, velnias įsėlina ir pridaro žalos greičiau, negu jį spėsi pamatyti. **101** Ir priešingai, kai žodis rimtai priimamas, jo klausomasi ir pagal jį veikiama, jis turi tokią galią, kad niekuomet be vaisių nepalieka, bet visuomet žadina naują suvokimą, džiaugsmą ir pamaldumą, nuskaistina širdį ir mintis, nes tai ne tušti, negyvi žodžiai, o veiksmingi ir gyvi. **102** Bet jei jokia kita nauda ar bėda ir nepasakintų mūsų jais domėtis, tai vis dėlto kiekvieną turėtų suvilioti, kad vykdant šį įsakymą, nubaidomas ir išvaromas velnias, o tai Dievui maloniau už visus kitus tviskančius veidmainingus darbus.

Ketvirtas įsakymas

103 Iki šiol mes mokėme pirmų trijų įsakymų, nukreiptų į Dievą. Pirma, kad visa širdimi reikia Juo pasitikėti, Jo bijoti ir mylėti visą gyvenimą. Antra, kad negalima Jo švento vardo piktnaudoti melui ar kokiai kitai piktybei, bet reikia tarti jį Dievo šlovimui, savo artimo bei paties naudai ir išgany-

mui. Trečia, per šventes ir poilsio metą reikia stropiai mokytis Dievo žodžio ir į jį gilintis, kad visa mūsų veikla ir gyvenimas vyktų pagal jį. Dabar eina kiti septyni įsakymai, susiję su mūsų artimu, iš kurių pirmas ir aukščiausias yra šis:

104 Gerbk savo tėvą ir motiną.

105 Tam tėvo ir motinos luomui Dievas suteikė ypatingą vertę, išskirdamas iš kitų luomų, esančių Jo valdžioje; Jis liepia tėvus ne tik mylėti, bet ir gerbti. Mat brolius, seseris ir artimą apskritai Jis liepia tik mylėti, tad tėvą ir motiną išskiria iš visų kitų asmenų žemėje ir pasodina šalia savęs. **106** Juk gerbti – daug didesnis dalykas negu mylėti, nes tai reiškia ne tik meilę, bet ir klusnumą, nuolankumą ir drovumą, nelyg prieš čia glūdinčią Didenybę, **107** ir reikalauja ne tik į juos meiliai bei pagarbiai kreiptis, bet pirmiausia ir širdimi, ir kūnu jų atžvilgiu deramai nusiteikti ir parodyti, kad juos labai vertiname ir po Dievo laikome aukščiausiaisiais. Mat ką reikia iš širdies gerbti, tą iš tiesų reikia didžiai ir aukštai vertinti.

108 Taigi jaunimui reikia įskiepyti, kad jis turi žiūrėti į savo tėvus kaip į Dievo atstovus ir atminti, kad, nors ir menki, neturtingi, paliegę ir keisti būdami, jie vis dėlto yra Dievo duoti tėvas ir motina. Dėl savo keitimosi ar negalavimų jie nepraranda šios garbės. Todėl reikia vertinti ne asmenis, kokie jie yra, bet Dievo valią, kuri taip skiria ir nustato. Nors šiaip mes Dievo akyse visi lygūs, tarpusavyje negalime išsiversti be tokios nelygybės ir tvarkos skirtumų, todėl ir Dievo liepta jų laikytis, kad tu manęs klausytum kaip savo tėvo, o aš būčiau viršesnis.

109 Tad pirmiausia išmok, ką reiškia pagarba tėvams, kurios reikalaujama šiame įsakyme, idant jie būtų laikomi puikiausiaisiais ir vertingiausiaisiais iš visų lyg didžiausi pasaulio turtai, **110** o paskui ir žodžiais jų akivaizdoje būtų elgiamasi padoriai, nei užsipuolama piktuoju, nei trankomasi ar rėkiama ant jų, bet nusileidžiama jiems ir patylima, jei jie ir per toli nueina. **111** Trečia, tokią pagarbą jiems reikia parodyti ir darbais, t. y. kūnu ir savastimi, patarnaujant, padedant ir aprūpinant, kai jie seni, ligoti, paliegę arba neturtingi, ir visa tai reikia atlikti ne tik mielai, bet ir nuolankiai bei pagarbiai, lyg būtų daroma Dievui. Mat tas, kuris žino, kokią vietą jie turi užimti Jo širdyje, neleis jiems kęsti skurdo ir bado, bet, pagarbiai virš ir šalia savęs pasisodinęs, dalysis tuo, ką turi ir ką išgali.

112 Antra vertus, žiūrėk ir įsidėmėk, koks didelis, geras ir šventas darbas čia skirtas vaikams, bet jis, deja, visiškai niekinamas ir leidžiamas vėjais, ir niekas neima į širdį, kad tai įsakė Dievas arba kad tai šventas, dieviškas žodis ir mokymas. Mat jei jis būtų laikomas tokiu, tai kiekvienas iš to būtų galėjęs suprasti, kad pagal šiuos žodžius gyvenę žmonės taip pat turėjo būti šventi. Tuomet nebūtų prireikę nei vienuolystės, nei dvasinių luomų steigti, kiekvienas vaikas būtų laikęsis šio įsakymo ir būtų galėjęs savo sąžinę atgręžti į Dievą bei pasakyti: „Jei man reikia atlikti gerus ir šventus darbus, tai nežinau nė vieno geresnio, kaip savo tėvus gerbti ir jų klausyti, nes pats Dievas taip liepė. **113** Juk ką liepia Dievas, tas turi būti daug kilniau už visa, ką mes patys galime sugalvoti, o kadangi už Dievą aukštesnio ir geresnio mokytojo nėra, tai iš tiesų nebus ir jokio geresnio mokymo už tą, kurį Jis pats dovanoja. Mat Jis pakankamai daug moko, ką reikia daryti, norint atlikti teisingus, gerus darbus, ir tai liepdamas liudija, kad jie Jam patinka. O jei jau pats Dievas tai liepia ir nieko geresnio nesumano pasiūlyti, tai ir aš už Jį geriau nepadarysiu“.

114 Matai, šitaip buvo galima dorą vaiką gerai išmokyti, teisingai išauklėti, ir jis būtų likęs namie, klausytų tėvų ir jiems patarnautų, šitaip nešdamas gėrį ir džiaugsmą. Tačiau Dievo įsakymas buvo ne aukštinamas, o apeinamas arba greitai pamirštamasis, tad vaikas negalėjo mintimis jo aprėpti ir kartą išgirdęs, ką mes išklajome, tik išsižiojo, nėsyk Dievui garbės neatidavęs.

115 Todėl išmokime pagaliau, dėl Dievo meilės, pirmučiausia paisyti šio įsakymo, idant jaunuomenė, visus kitus dalykus iš akių išleidusi, tarnauti Dievui tikrais gerais darbais norėdama, darytų tai, kas miela tėvui ir motinai arba tiems, kurie vietoj jų. Mat tai žinantis ir darantis vaikas pirmiausia turi didelę paguodą širdyje, galėdamas linksmi pasakyti ir pasigirti (priešingai negu visi tie, kurie nuolat remiasi savo pačių pasirinktais darbais, ir visų jų apmaudui): „Žiūrėk, šis darbas malonus mano Dievui danguje, aš tai žinau“. **116** Tesusirenka jie visi į krūvą su daugybe savo didelių, alinančių, sunkių darbų ir tesigiria; pažiūrėsime, ar jie galės atlikti ką nors geriau, kas būtų didžiau ir kilniau už klusnumą tėvui ir motinai, kurį Dievas įvedė ir paliepė iškart po įsakymo paklusti Jo Didenybei; juk kai Dievo žodis ir valia pildosi ir yra vykdomi, niekas kitas nebeturi galioti, tik tėvų valia ir žodis, bet taip, kad klusnumas tėvams eitų po klusnumo Dievui ir neprieštarautų ankstesniems įsakymams.

117 Todėl iš širdies džiaukis ir dėkok Dievui, kad Jis tave išrinko ir padarė vertą daryti Jam tokį puikų, malonų darbą. Net jei jis bus vadinamas menkiausiu ir niekingiausiu, vis tiek laikyk jį dideliu ir brangiu ne dėl mūsų pačių orumo, bet dėl to, kad jis aptaisytas brangenybe ir šventenybe, būtent Dievo žodžiu ir įsakymu, ir taip gyvuoja. **118** O, kaip brangiai sumokėtų visi kartūzų vienuoliai ir vienuolės, kad, visus savo dvasiškus darbus ir reikalus darydami, galėtų bent vieną vienintelį darbą atlikti Dievui dėl jo įsakymo ir džiugia širdimi Jo akivaizdoje pasakyti: „Dabar aš žinau, kad Tau šis darbas malonus!“ Kurgi dėsīs šie vargšai apgailėtini žmonės, prieš Dievą ir visą pasaulį nukaitę iš gėdos, su visomis savo begėdystėmis stoję prieš mažą vaiką, gyvenusį pagal šį įsakymą, ir turėdami pripažinti, kad visu savo gyvenimu nenusipelnė paduoti jam vandens? **119** Taip jiems ir reikia, kad už velnišką iškraipymą, Dievo įsakymą pamynę, turi bergždžiai kankintis su savo prasimanytais darbais, kaip atpildo susilaukdami dar ir pajuokos bei apmaudo.

120 Ar neturėtų širdis spurdėti ir salti iš džiaugsmo, kibusi į darbą ir daranti, kas įsakyta, galėdama išstarti: „Žiūrėk, tai geriau už visą kartūzų vienuolių šventumą, net jei jie mirtinai nusipasninkautų ir klūpomis be paliovos melstųsi!“ Juk čia tu turi tikrą žodį ir dievišką liudijimą, kad Jis tai įsakė, o iš ano neįsakyta nė vieno žodžio. O kad niekas tuo netiki, tai vargas ir graudi pasaulio aklystė; taip velnias mus užbūrė netikru šventumu ir savo pačių atliktų darbų išoriniu spindesiu.

121 Todėl aš norėčiau (darsyk kartoju), kad žmonės atmerktų akis ir atsikimštų ausis ir visa tai paimitų į širdį, idant ilgainiui mes vėl nebūtume atitraukti nuo tikro Dievo žodžio prie velnio melagysčių. Tada ir tėvai namuose patirtų daugiau džiaugsmo, meilės, draugystės bei santarvės, ir vaikai laimėtų visą tėvų meilę. **122** Ir priešingai, jei jie užsispyrę ir verčiau nedaro to, ką turi daryti, tai tebūna jų nugara plakama lazda, nes taip jie užrūstina abejus – ir Dievą, ir tėvus, patys iš savęs atimdami šį lobį ir sąžinės džiaugsmą bei gausindami nelaimės. **123** Užtat ir dabar pasaulyje taip klostosi, kad kiekvienas skundžiasi, jog ir jaunas, ir senas yra laukiniai ir nesutramdomi, nei gėdos, nei padorumo neturi, nieko nedarą, kol plakimu nepriverčiami, už akių kiek galėdami šmeižia ir menkina vienas kitą, **124** todėl ir Dievas juos baudžia taip, kad užgriūva visokios nelaimės ir vargai. Taip ir tėvai dažniausiai patys nieko negali, nes vienas kvailys auklėja kitą; kaip jie gyveno, taip ir jų vaikai gyvena.

125 Taigi šitai (sakau) pirmiausia ir svarbiausia turi paskatinti laikytis šio įsakymo. Jei neturėtume nei tėvo, nei motinos, dėl šio įsakymo turėtume norėti, kad Dievas pakištų mums medį ir akmenį, kuriuos galėtume vadinti tėvu ir motina. Tad ar ne daug labiau turėtume džiaugtis, kad Jis mums davė gyvus tėvus, idant galėtume jiems rodyti garbę ir klusnumą, **126** nes žinome, kad šitai malonu aukštajai Didenybei bei visiems angelams ir pykdo visus velnius, be to, tai didžiausias darbas, kurį galime atlikti greta didžiosios Dievo tarnystės, apie kurią kalbama ankstesniuose įsakymuose, tad išmaldos davimas ir visi kiti darbai artimui šiam darbui vis dėlto neprilygsta. Mat Dievas tėvų luo-

mą padėjo pačiame viršuje, net save pavaduoti žemėje paskyrė. Tokia Dievo valia ir noras mums turi būti pakankamas pagrindas ir paskata noromis ir džiugiai daryti, ką galime.

127 Be to, tai juk dar ir mūsų pareiga pasauliui – būti dėkingiems už geradarystę ir visokeriopą gėrį, gautą iš tėvų. **128** Bet štai ir vėl pasaulį valdo velnias, vaikai pamiršta tėvus, kaip ir mes visi pamirštame Dievą, ir niekas negalvoja apie tai, kaip Dievas mus maitina, prižiūri bei saugo ir tiek daug gėrio duoda kūnui bei sielai; ypač negerai valandai atėjus, mes rūstaujame ir nekantriai bambame, ir visa, ką per savo gyvenimą esame gera gavę, pražūva. Lygiai taip elgiamės ir su savo tėvais; ir nėra nė vieno vaiko, kuris tai suprastų ir apmąstytų, jei jam nepadeda Šventoji Dvasia.

129 Tokį blogą pasaulio įprotį Dievas gerai pažįsta, todėl primena ir įsakymais ragina kiekvieną pagalvoti, ką jam yra padarę tėvai; tada jis pamatys gavęs iš jų kūną ir gyvybę, be to, jų išmaitintas ir užaugintas, nes vienas pats būtų šimtą kartų užtroškęs savo purve. Todėl teisingai ir gerai yra senų ir išmintingų žmonių pasakyta: **130** *Deo, parentibus et magistris non potest satis gratiae rependi*, taigi „Dievui, tėvams ir mokytojams neįmanoma per daug atsidėkoti ir atsilyginti“. Kas mato tai ir apmąsto, tas nė neraginas tėvams pagarbą rodyti ir nešios juos ant rankų, nes per juos Dievas padarė jam visa, kas gera.

131 Be viso to, svarbi priežastis, dar labiau mus patraukianti, turėtų būti ir tai, kad Dievas priduria prie šio įsakymo malonų pažadą, sakydamas: „Kad ilgai gyventumei žemėje“³⁴. **132** Iš to ir pats gali suprasti, kaip rimtai Dievas vertina šį įsakymą, nes pareiškia ne tik kad Jam tai malonu ir kad Jis tuo džiaugiasi bei yra patenkintas, bet ir kad tai turi nešti sėkmę bei visokeriopą gerovę mums, kad mes galime gyventi maloniai ir lengvai su visu gėriu. **133** Todėl ir šv. Paulius tai labai pabrėžia Laiško efeziečiams 6 skyriuje³⁵ bei aukština, sakydamas: „Tai pirmasis įsakymas su pažadu: Kad tau gerai sektųsi ir ilgai gyventumei žemėje“. Ir nors kituose irgi esama pažadų, nė viename jie nėra tokie aiškūs ir nedviprasmiški.

134 Čia matai šio įsakymo vaisius ir atpildą – kas jo laikosi, tas sulauks gero gyvenimo, laimės ir gerovės; bet žinai ir bausmę – kas neklusnus, tas turės kuo anksčiau mirti ir negalės džiaugtis gyvenimu. Mat „ilgai gyventi“ pagal Raštą reiškia ne tik sulaukti senyvo amžiaus, bet ir turėti visko, kas prie ilgo gyvenimo priklauso, kaip antai sveikatos, žmoną ir vaikų, valgio, ramybės, gerą valdžią ir t. t., be kurių nei galima džiaugtis šiuo gyvenimu, nei jis gali būti ilgas. **135** Tad jei nenori klausyti tėvo ir motinos, kad jie tave auklėtų, tai klausyk budelio. O jei šio nenori klausyti, tai klausyk tos, nuo kurios žmonės kojas patiesia, t. y. mirties. **136** Mat Dievas, trumpai tariant, nori, kad būtų šitaip: arba, jei Jam paklusi mylėdamas ir tarnaudamas, už tai Jis tau be saiko atlygins visokiu gėriu, arba, jei Jį supykdysi, pasiūsi tau abu – ir mirtį, ir budelį.

137 Iš kur tiek daug piktadarių, kuriuos kasdien reikia karti, kirsdinti ir ketvirčiuoti, jei ne iš neklusnumo, nes jie nesiduoda auklėjami geruoju, todėl, užsitraukę Dievo bausmę, peša vos tiek, kad į juos žiūrėdami matome tik nelaimę ir širdgėlą. Mat labai retai atsitinka, kad tokie nenaudėliai mirtų atėjus laikui ir savo mirtimi.

Tačiau dievobaimieji ir klusnieji yra palaiminti, todėl jie ilgai ir ramiai gyvena ir mato, kaip sakyta, savo vaikų vaikus iki trečios ir ketvirtos kartos.

138 Ir patirtis rodo, kad ten, kur gyvena puikios, senos giminės, pasiturinčios ir turtingos vaikų, taip yra dėl to, kad kai kurie jų buvo gerai auklėjami ir neišleido iš akių savo tėvų. Ir priešingai, apie bedievius parašyta 109 psalmėje: „Težūva visi jo palikuonys, ir su antra karta teišnyksta jo vardas“.

139 Todėl tebūnie tau pasakyta, koks didelis dalykas Dievui yra klusnumas, nes Jis taip aukštai jį

iškelti ir, gėrėdamasis juo, gausiai už jį atlygina, be to, taip griežtai nori bausti tuos, kurie elgiasi priešingai.

140 Visa tai kalbu, idant kaip reikiant būtų įkalta į galvą jaunimui. Mat niekas netiki, kad šis įsakymas toks būtinas, nes vis dėlto iki šiol, prie popiežiaus valdžios, nebuvo jo nei paisoma, nei mokoma. Tai paprasti ir lengvai suprantami žodžiai, kiekvienas mano ir taip juos jau mokąs, todėl jie lengvabūdiškai apeinami ir spoksoma į ką nors kita, nematoma ir netikima, kad Dievas taip smarkiai pyksta, kai jie nevykdomi, ir kad jie padaromi tokiais vertingais, Dievui maloniais darbais, kai jų laikomasi.

141 Kalbant apie šį įsakymą, būtina pasakyti ir apie visokeriopą klusnumą vyresnybei, kuriai pavesta įsakinėti ir valdyti. Mat nuo tėvų vyresnybės prasideda ir išplinta visos kitos. Juk jei tėvas vienas nepajėgia išauklėti savo vaiko, jis ima mokytoją jam mokyti; jei šis per silpnas, tai į pagalbą tėvas kviečiasi draugus ir kaimynus; jei skiriasi su gyvenimu, tai patiki ir perduoda valdžią bei namų priežiūrą kitiems, tam paskirtiems. Toliau jo turi klausyti samdiniai, tarnai ir tarnaitės, idant būtų prižiūrimi namai, taigi visi tie, kurie ponais vadinami, atstoja tėvus ir iš jų turi perimti jėgą ir galią valdyti. **142** Todėl ir pagal Raštą jie visi vadinasi tėvai, nes valdydami vykdo tėvo tarnystę ir saviems privalo rodyti tėvišką širdį. Antai nuo seno romėnai ir kitos tautos ponus bei ponias namuose vadino *patres et matres familiae*, taigi namų tėvais ir motinomis. Taipgi ir savo šalies kunigaikščius bei valdovus jie vadino *patres patriae*, t. y. visos šalies tėvais, didelei mūsų gėdai, nes mes, norintys būti krikščionys, taip jų nevadiname ar bent tokiais nelaikome ir kaip tokių negerbiame.

143 Todėl ką tėvui ir motinai skolingas vaikas, tą skolingi ir visi, priklausantys prie šeimynykščių. Todėl tarnai ir tarnaitės tesistengia ne tik klausyti savo ponų ir ponių, bet ir gerbti juos kaip savo tėvus ir motinas ir daryti visa, ką žino šeiminkus iš jų norint, ir ne per prievartą ar su nepasitenkinimu, bet noromis ir džiugiai dėl ankščiau minėtos priežasties, kad tai Dievo įsakymas, Jam malonesnis už visus kitus darbus; **144** už tai jie turėtų dar ir primokėti bei džiaugtis gali gauti ponus ir ponias, idant turėtų tokią tyrą sąžinę, ir žinoti, kaip reikia jiems atlikti teisingus, auksinius darbus, iki tol užmirštus ir niekintus; vietoj to kiekvienas velnio vardu bėgo į vienuolynus, į šventas vietas ir atlaidus – savo nenaudai ir su neramia sąžine.

145 Jei būtų galima įkalta tai į galvą varguoliams, tai jauna tarnaitė iš džiaugsmo šokinėtų, šlovintų Dievą ir dėkotų, ir kruopščiu darbu, už kurį ji dar ir valgio bei atlyginimą gauna, pelnytų tokį lobį, kokio neturi nė švenčiausiais laikomi. Argi ne puiku žinoti ir galėti pasakyti, atliekant savo kasdienes namų darbus, kad tai geriau už visų vienuolių šventumą ir griežtą gyvenimą? **146** O papildomai pažadėta, kad šitai tau atneš visokeriopą gėrį ir sėkmę. Kaip gali norėti būti dar laimingesnis arba dar švenčiau gyventi, kai kalbama apie darbus! **147** Juk Dievo akivaizdoje šventu padaro iš esmės tik tikėjimas, nes tik jis tarnauja Dievui, o darbai tarnauja žmonėms. **148** Viešpatyje turi visą gėrį, prieglobstį ir apsaugą, be to, tyrą sąžinę ir maloningą Dievą, norintį tau šimteriopai atlyginti, o tu pats – tikras bajoras, jei tik esi dievobaimingas ir klusnus. Jei ne, tai iš Dievo susilauksi tik rūstybės ir nemalonės, širdyje neturėsi ramybės, galiausiai prispaus vargas ir nelaimės.

149 O kas viso to nepaisys ir nepasidarys pamaldus, tą mes patikėsime budeliui ir tai, kuri priverčia patiesti kojas. Todėl tepamąsto kiekvienas, norintis būti pamokytas, kad Dievas nejuokauja, ir teži- no, kad Dievas su tavimi kalba ir reikalauja klusnumo. Jei Jo klausai, tai esi mylimas vaikas; bet jei niekini, tai priimk kaip atpildą gėdą, vargą ir širdgėlą.

150 Tą pat reikia pasakyti ir apie klusnumą pasaulietinei vyresnybei, kuri (kaip sakyta) visa priklaus- so tėvystės luomui ir yra plačiausiai išsidriekusi. Mat šiuo atveju esama ne vieno kelių žmonių tėvo, bet tėvo tiekos žmonių, kiek jam priklauso gyventojų, piliečių ar valdinių, nes Dievas duoda mums

ir aprūpina mus per vyresnybės asmenis, kaip per mūsų tėvus, valgiu, pastoge ir galvijais, globa ir saugumu. Už tai, kad jie tokį vardą ir titulą kaip savo aukščiausią apdovanojimą su visa pagarba nešioja, ir mes privalome juos gerbti bei laikyti brangiausiu turtu ir vertingiausiu brangenybe žemėje.

151 Tad kas šiuo atveju yra klusnus, paslaugus bei uolus ir mielai daro visa, ko reikalauja garbė, tas žino Dievui teikiąs malonumo ir kaip atlygio susilaukia džiaugsmo bei laimės. Kas nenori to daryti su meile, bet linkęs niekinti, spyriotis ir priešintis, tas nežino neturįs nei malonės, nei palaimos, ir jei mano šitaip sutaupysiąs kokį auksiną, tai kitur vietoj jo dešimteriopei daugiau praras arba pateks į budelio nagus, pražus nuo karo, maro ir brangymečio arba iš savo vaikų nepatirs nieko gero, jam teks nuo samdinių, kaimynų arba svetimųjų ir tironų kęsti nuostolius, neteisybę ir smurtą, idant mums būtų užmokėta ir atlyginta už tai, ką siekiame laimėti ir pelnyti.

152 Jei bent kartą leistume sau pasakyti, kad šie darbai Dievui tokie malonūs ir taip gausiai atlyginami, tai sėdėtume pertekę turtų ir turėtume visko, ko trokšta mūsų širdis. Bet kadangi su Dievo žodžiu ir įsakymais elgiamasi paniekiamai, lyg jie būtų kokio niektauzos pasakyti, pažiūrėk, ar esi toks vyras, kuris galėtų Jam pasipriešinti. Kaip Jam turės būti sunku už tai tau atlyginti! **153** Todėl tu tikrai daug geriau gyventum su Dievo palankumu, ramybe ir laime, negu su nemalone ir nelaime. **154** Kaip manai, kodėl dabar pasaulyje tiek daug neištikimybės, gėdos, bėdų ir žudynių, jei ne dėl to, kad kiekvienas nori būti pats sau Viešpats ir neturėti pono sau ant galvos, nieko nevertinti ir daryti visa, ko tik užsigėdžia? Todėl Dievas baudžia vieną nenaudėlį kitu, idant tau apgavus arba paniekinus savo poną, ateitų kitas tuo pačiu tau atmokėti, kad galiausiai net savo namuose nuo žmonos, vaikų ar samdinių tau tektų dešimteriopei daugiau to patirti.

155 Mes puikiai jaučiame savo nelaimės, bambame ir skundžiamės dėl neištikimybės, smurto ir neteisybės, bet nenorime pripažinti, kad patys esame nenaudėliai, teisingai nusipelnantys bausmės ir nė kiek nesitaisantys. Mes nenorime nei malonės, nei laimės, todėl pelnytai kenčiame vien nelaimės be jokio gailestingumo. **156** Vis dėlto kažkur pasaulyje dar turi būti dievobaimingų žmonių, jei Dievas dar tiek daug gėrio mums duoda. Pagal savo nuopelnus neturėtume nei skatiko namuose, nei šiaudelio laukuose turėti. **157** Visa tai privalėjau taip išsamiai išdėstyti, idant kas nors teiktųsi į širdį priimti, kad atsikratytume aklumo ir vargų, kuriuose esame taip giliai įklimpę, ir Dievo žodį bei valią teisingai atpažintume ir rimtai juos priimtume. Juk šitaip pasimokytume, kaip galima pakankamai įgyti laikinojo ir amžinojo džiaugsmo, laimės ir išganymo.

158 Taigi šiuo įsakymu pristatėme dvejomis³⁷ tėvus: kraujo ir tarnystės, arba namų priežiūros ir šalies priežiūros. Be jų, dar esama dvasinių tėvų, ne tokių, kaip popiežijoje, kurie leidosi taip vadinauti, bet neatliko jokios tėviškos tarnystės; juk tik tie gali vadintis dvasiniais tėvais, kurie mus valdo Dievo žodžiu ir jam pas mus atstovauja, **159** kaip antai šv. Paulius didžiuojasi esąs tėvas, Pirmo laiško korintiečiams 4 skyriuje³⁸ sakydamas: „Paskelbdamas Evangeliją, aš esu tapęs jūsų tėvu Kristuje Jėzuje“. **160** Kadangi jie irgi tėvai, jiems irgi reikia garbę atiduoti, net pirmiau negu kitiems. Bet čia ji mažiausiai įprasta, nes pasaulis juos taip gerbia, kad išvaro iš šalies ir pavydi net menko gabalėlio duonos, ir galiausiai, kaip sako Paulius³⁹, jie turi tapti „pasaulio sąšlavomis, visų atmatomis“.

161 Vis dėlto būtina išaiškinti ir liaudžiai, kad norintys vadintis krikščionimis Dievo akivaizdoje privalo savo sielų ganytojus laikyti nusipelnusiais ypatingos pagarbos, juos globoti ir aprūpinti; tada ir Dievas duos pakankamai ir nepalikis tavęs nepritekliuje. **162** Bet kiekvienas spyriojasi ir krato si, visiems rūpi, kad pilvas nesusitrauktų, ir dabar jie nebegali išmaitinti vieno doro pamokslininko, nors anksčiau mes prikimsdavome dešimt riebių pilvų. **163** Šitaip mes nusipelnome, kad Dievas atimtų iš mūsų savo žodį bei palaimą ir leistų vėl prisikelti melo pamokslininkams, vedantiems prie velnio ir dar iščiulpiantiems mūsų prakaitą bei kraują.

164 Bet visiems besilaikantiems Dievo valios ir įsakymų pažadėta gausiai atlyginti už tai, ką jie daro ir kraujo, ir dvasiniams tėvams bei nuveikia jų garbei, ne taip, kad metus dvejus turėtų duonos, drabužių ir pinigų, bet kad laimėtų ilgą gyvenimą, priteklių bei ramybę ir amžinai būtų turtingi ir išganyti. **165** Todėl daryk tik tiek, kiek privalai, ir leisk Dievui pasirūpinti, kaip tave maitinti ir pakankamai aprūpinti; jei Jis tai pažadėjo ir dar niekuomet nepamelavo, tai nepameluos nė tau.

166 Šitai turėtų mus visuomet drąsinti ir taip nuteikti širdį, kad prieš tuos, kuriems mes garbę skolingi, ji iš džiaugsmo ir meilės norėtų sutirpti; kad iškėlę rankas džiugiai dėkotume Dievui, dovanojusiam mums tokį pažadą, dėl kurio turėtume bėgti į patį pasaulio kraštą. Nors ir visas pasaulis veiktų išvien, jis negalėtų mums pridėti nė menkiausios valandėlės gyvenimo arba sudaiginti grūdelio iš žemės. O Dievas gali ir nori tau visko duoti apščiai, pagal tavo širdies troškimą. Kas tai paniekina ir vėjais paleidžia, tas iš tiesų nevertas klausyti Dievo žodžio. Tai pasakyta daugiau negu pakankamai visiems tiems, kuriems šis įsakymas galioja.

167 Be to, reikėtų perskaityti pamokslą tėvams ir apie tai, kaip jie turi elgtis su patikėtais jiems valdyti, o apie tai, nors ir ne dešimt įsakymų, bet vis dėlto daugelyje Rašto vietų pakankamai pasakyta. Dievas nori, kad šitai irgi būtų matoma šiame įsakyme, kur Jis mini tėvą ir motiną. **168** Mat Jis nenori, kad šią tarnystę bei valdžią turėtų nenaudėliai bei tironai ir suteikia jiems garbę, t. y. galią ir teisę valdyti, ne dėl to, kad jie verstų save garbinti, bet kad atmintų esą Dievo klusnumui įpareigoti ir pirmiausia nuoširdžiai ir ištikimai atliktų savo tarnystę, t. y. savo vaikus, samdinius, valdinius ir t. t. ne tik išmaitintų ir medžiagiškai aprūpintų, bet pirmučiausiai auklėtų Dievo šlovei ir garbei. **169** Todėl nemanyk, kad tai tavo valios ir noro reikalas, bet [žinok], kad Dievas tai griežtai prisakė ir užkrovė, ir Jam už tai turėsi atsakyti.

170 Tai vėlgi skaudi neganda, kad niekas to nepastebi ir nekreipia dėmesio; elgiamės taip, tarsi Dievas mums duotų vaikų mūsų malonumui ir pramogai, samdinių – idant kaip karvė ar asilas vien darbui būtų naudojami, arba su valdiniais elgtumės, kaip panorėję; jie paliekami likimo valiai, tarsi mums visai nerūpėtų, ko jie mokosi arba kaip gyvena, **171** ir niekas nenori matyti nei to, kad tai aukštosios Didenybės, teisme rimtai pareikalausiančios ir žiauriai atmokėsiančios, įsakymas, nei to, kad taip būtina labai rimtai rūpintis jaunimu. **172** Mat jei norime matyti stropių, sumanių žmonių ir pasaulietinėje, ir dvasinėje valdžioje, iš tiesų neturime gailėti stropumo, triūso ir lėšų savo vaikams mokyti bei auklėti, idant jie galėtų Dievui ir pasauliui tarnauti, **173** bet negalime galvoti vien apie tai, kaip jiems sukaupti pinigų ir turto; juk Dievas ir be mūsų gali juos išmaitinti ir padaryti turtinigus, kaip kasdien ir daro. Tačiau vaikus Jis mums davė ir pavedė tam, kad pagal Jo valią juos augintume ir tvarkytume, antraip Jam nereikėtų tėvo ir motinos. **174** Todėl težino kiekvienas, grasomas pavojaus netekti Dievo malonės, privaląs savo vaikus išauklėti pirmiausia Dievo baimei ir Dievo pažinimui, ir jei jie sumanūs, tai leisti juos mokyti ir studijuoti, kad galėtų būti naudingi ten, kur jų prireiks.

175 Jei taip darytume, tai Dievas mus gausiai laimintų ir suteiktų malonę, kad būtų auklėjami tokie žmonės, iš kurių šalis ir žmonės turėtų naudos, be to, geri, tvarkingi piliečiai, dorybingos ir sumanios moterys, savo ruožtu paskui išauklėsiančios pamaldžius vaikus ir samdinius. **176** Pats pagalvok, kokią mirtiną žalą darai nesirūpindamas ir neleisdamas, kad tavo vaikas būtų auklėjamas naudingai ir teisingai, be to, užsitrauki visas nuodėmes ir Dievo rūstybę, taigi per savo paties vaikus pelnai pragara, nors šiaip ir būtum pamaldus bei šventas. **177** Todėl ir Dievas, kai tokie dalykai niekinami, taip baisiai baudžia pasaulį, kad nebėra nei drausmės, nei valdžios, nei taikos, kuo mes visi ir skundžiamės, bet nematome, kad tai mūsų pačių kaltė; juk kaip juos auklėjame, tokius ir turime – netikusius bei neklusnius vaikus ir valdinius. **178** Tiek tat pakaks griežtam įspėjimui, nes išsamiau tai aptarti labiau pritiks kitoje vietoje.

Penktas įsakymas

179 Nežudyk.

180 Jau aptarėme ir dvasinę, ir pasaulietinę valdžią, t. y. dievišką ir tėvišką vyresnybę, ir klusnumą jai. O dabar eisime iš savo namų pas kaimynus pasimokyti, kaip turime gyventi tarpusavyje kiekvienas su savo artimu. **181** Todėl į šį įsakymą neįtraukti Dievas bei vyresnybė ir iš jų neatimta jų turima galia žudyti. Mat Dievas savo teisę bausti piktadarius perleido vyresnybei vietoj tėvų, senovėje (kaip skaitome Mozės knygoje⁴⁰) privalėjusių savo vaikus atvesti į teismą ir pasmerkti myriop. Todėl tai, kas čia uždrausta, uždrausta vienam kito atžvilgiu, bet ne vyresnybei.

182 Šis įsakymas ganėtinai lengvai suprantamas ir dažnai nagrinėjamas, nes kasmet girdimas iš Evangelijos pagal Matą 5 skyriaus⁴¹, kuriame Kristus pats jį išdėsto ir sutraukia, būtent kad negalima žudyti nei ranka, nei širdimi, nei ženklais, nei gestais, nei pagalba, nei patarimu. Todėl šiame įsakyme uždrausta pykti kiekvienam, išskyrus (kaip sakyta) Dievą pavaduojančius, t. y. tėvus ir vyresnybę. Mat Dievui ir dievišką luomą turintiems pridera pykti, barti ir bausti kaip tik dėl tų, kurie nusižengia šiam ir kitiems įsakymams.

183 Šio įsakymo priežastis ir reikalingumas tas, kad Dievas gerai žino, koks piktas yra pasaulis ir kiek daug nelaimių šiame gyvenime, todėl šį ir kitus įsakymus Jis padėjo tarp gėrio ir blogio. Panašiai, kaip nemaža priešiško nusistatymo visiems įsakymams, taip ir šiuo atveju pasitaiko, kad turime gyventi tarp visokiausių žmonių, suteikiančių mums kančių, todėl randame dingstį nusiteikti priešškai jų atžvilgiu.

184 Antai tavo kaimyną, matantį, kad tu iš Dievo gavai geresnį namą ir galvijų, daugiau turto ir laimės, tai erzina, jis tau pavydi ir apie tave nekalba nieko gero.

Šitaip per velnio kurstymą tu įgyji daug priešų, nelinkinčių nieko gero nei tavo kūnui, nei dvasiai. O matant tokius žmones, mūsų širdis savo ruožtu ima tūžti, apsipila krauju ir nori atkeršyti. Tada prasideda abipusis burnojimas ir muštynės, ir galiausiai tai atveda į nelaimės ir žmogžudystę. **185** Štai tada Dievas kaip gerasis tėvas užbėga už akių, įsikiša ir nori, kad rietenos baigtųsi, kad iš jų nekiltų kokia nelaimė ar kad vienas kito nepražudytų. Trumpai tariant, Jis nori, kad šitaip kiekvienas būtų apsaugotas, laisvas ir apgintas nuo kito žmogaus piktadarybės bei smurto ir kad šis įsakymas būtų apsauginė siena, tvirtovė ir prieglobstis artimui, idant nebūtų daroma jam sielvarto ar žalos kūnui.

186 Taigi šiuo įsakymu siekiama, kad niekas neskriaustų savo artimo dėl kokio nors pikto darbo, nors šis ir būtų labai to nusipelnęs. Mat draudžiant žudyti, draudžiamos ir visos priežastys, galinčios vesti į žmogžudystę. Juk būna tokių, kurie nors ir nenužudo, bet vis dėlto prakeikia ir linki [jam nelaimės], kad šis, lydėdamas tokio prakeikimo, netoli nueitų. **187** Kadangi tokia kiekvieno prigimtis ir taip jau įprasta, kad nė vienas nenori kęsti ką nors bloga nuo kito, Dievas nori pašalinti šaknis ir priežastis, dėl kurių širdis užsirūstina artimo atžvilgiu, ir mus pripratinti, kad visą laiką šį įsakymą po akimis turėtume ir jame matytume save, matytume Dievo valią ir kenčiamą neteisę pavestume Jam, nuoširdžiai pasitikėdami ir tardami Jo vardą, taigi kitiems leistume iš pykčio siusti ir tūžti, idant darytų ką tik gali, kad žmogus išmoktų numalšinti pyktį ir kantrią, minkštą širdį krūtinėje laikyti, ypač atžvilgiu tų, kurie jam duoda pagrindo širsti, t. y. savo priešų atžvilgiu.

188 Todėl paprastiems žmonėms būtina kuo aiškiausiai įdiegti visą įsakymo esmę, būtent ką reiškia „nežudyti“: pirma, niekam nevalia daryti skausmo, viena vertus, nei ranka ar veiksniu, antra vertus, nė liežuviu negalima panaudoti, kad tokiam darbui įkalbėtų arba paskatintų; nenaudoti ir neleisti jo-

kių priemonių ar būdų, kuriais kas nors būtų užgautas; ir galiausiai širdis neturi būti niekam priešiška ir nelinkėti bloga iš pykčio ir neapykantos, taigi kūnas ir siela kiekvieno atžvilgiu turi išlikti nekalti, bet ypač atžvilgiu to, kuris tau linki ar daro pikta. (Juk tam, kuris tau linki ir daro gera, daryti pikta būtų ne žmogiška, bet velniška.)

189 Antra, šiam įsakymui nusižengia ne tik darantis pikta, bet ir galintis savo artimui daryti gera, neleisti įvykti nelaimėi, apginti jį, apsaugoti ir išgelbėti, kad šis nepatirtų sielvarto ar kūniškos žalos, tačiau to nedarantis. **190** Jei išleidai nuoga, nors galėjai aprenkti, tai leidai jam sušalti; jei matai ką kenčiant badą ir jo nepamaitini, tai leidi jam mirti iš bado; lygiai taip, jei matai ką nekaltai pasmerktą myriop ar panašioje bėdoje ir jo negelbsti, nors ir žinodamas tam priemonių ir būdų, tai jį nužudai. Ir nepadės tau, jei bandytum pasiteisinti neturėjęs kaip padėti, patarti ar padaryti; juk palikai jį be meilės ir atėmei iš jo geradarystę, dėl kurios jis būtų likęs gyvas.

191 Todėl Dievas juos visus, kūnui ir gyvybei gresiančiuose varguose ir pavojuose nei patariančius, nei padedančius, teisėtai vadina žudikais ir Paskutinio teismo dieną paskelbs jiems baisų nuosprendį, kaip skelbia pats Kristus⁴², ir pasakys: „Aš buvau išalkęs, ir jūs manęs nepavalgydinote, buvau ištroškęs, ir manęs nepagirdėte, buvau keleivis, ir manęs nepriglaudėte, nuogas – neaprengėte, ligonis ir kalinys – ir jūs manęs neaplankėte“. Tai reiškia: „Man ir maniesiems jūs būtumėte leidę mirti iš bado, troškulio ir šalčio, sudraskytiems laukinių žvėrių, supūti kalėjime ir pražūti bėdoje“. **192** Ką tai reiškia, jei ne išvadinti žudikais ir kraugeriais? Juk nors ir nepadarei to veiksmu, bet palikai jį nelaimėje ir, kiek tai priklausė nuo tavęs, leidai žūti.

Tai lygiai tas pat, jei matyčiau ką nors giliam vandenyje skęstantį arba į ugnį įkritusį ir galėčiau ištiesti jam ranką, ištraukti ir išgelbėti, bet to nepadaryčiau; kas gi būčiau tuomet viso pasaulio aki-vaizdoje, jei ne žudikas ir nevidonas?

193 Todėl galutinė Dievo nuomonė tokia, kad mes nė vienam žmogui neleistume patirti skriaudos, bet visokeriopą gerį ir meilę rodytume, ir, kaip sakyta, tai ypač skiriama tiems, kurie yra mūsų priešai. **194** Mat daryti gera draugams – tik įprasta pagoniška dorybė, kaip sako Kristus Evangelijos pagal Matą 5 skyriuje⁴³.

195 Štai ir vėl turime Dievo žodį, kuriuo Jis nori mus patraukti ir paraginti tokiems teisingiems, kilniems, dideliems darbams, kaip romumas, kantrybė ir, trumpai tariant, meilė ir geradarystė mūsų priešams, ir nuolat nori mums priminti, kad nepamirštume pirmo įsakymo, jog Jis yra mūsų Dievas, t. y. nori mums padėti, mus palaikyti ir apsaugoti, idant prislopintų mūsų norą keršyti.

196 Tai reikėtų vykdyti ir diegti, tada mūsų rankos būtų užimtos tik gerais darbais. **197** Bet tai neturėtų būti skelbiama vienuoliams, dvasiniam luomui šitai per daug pakenktų, per daug užgautų kartūzų šventumą ir reikštų tiesiog gerų darbų uždraudimą bei vienuolynų ištuštėjimą. Mat tokiu būdu paprastų krikščionių luomas galiotų tiek pat ir net dar daugiau, ir kiekvienas pamatytų, kaip jie kvailina ir vilioja pasaulį netikra, veidmaininga šventumo regimybe, nes šį ir kitus įsakymus paleido vėjais ir laikė nereikalingais, lyg tai būtų ne įsakymai, o tik patarimai, maža to, nesigėdydami šlovino ir aukštino savo veidmainystę ir darbus kaip tobuliausią gyvenimą, idant ramiai gyventų gerą ir lengvą gyvenimą be kryžiaus ir kantrumo, todėl ir į vienuolynus pabėgo, kad nereikėtų nuo nieko kentėti ir niekam daryti gera. **198** Bet tu žinok, kad tais tikrais, šventais ir dieviškais darbais Jis džiaugiasi su visais angelais; palyginti su tais darbais, visas žmogiškas šventumas tėra smarvė ir purvas ir nenusipelno nieko kito, tik pykčio ir pražūties.

Šeštas įsakymas

200 Paskesnius įsakymus lengva suprasti, remiantis ankstesniais, nes jie visi nurodo, kad reikia vengti daryti bet kokią žalą artimui. Tačiau jie visi gražiai išdėstyti eilės tvarka. Pirmiausia (penkta-me įsakyme) aptartas pats artimo asmuo. Paskui kalbama apie kitą asmenį ar kitą turtą, kuris skaičiuojamas kaip artimiausias po jo paties kūno, būtent apie jo sutuoktinį, kuris su juo yra vienas kūnas ir kraujas, tad jo turtui neįmanoma padaryti didesnės žalos, negu čia. Todėl čia taip aiškiai išreikšta, kad artimui negalima daryti negarbės, darant gėdą jo žmonai. **201** Šiame įsakyme kalbama tik apie santuokos sulaužymą svetimavimu, nes žydų tautoje buvo taip sutvarkyta ir prisakyta, kad kiekvienas turėjo būti susituokęs. Todėl ir jaunimas būdavo apvesdinamas kuo anksčiau, taigi nebuvo skaisybės būklės, taip pat nebuvo leidžiama vieša paleistuvystė ir nedoras elgesys (kaip dabar). Todėl svetimavimas pas juos buvo labiausiai paplitęs ištvirkimas.

202 Bet kadangi pas mus visokių nedorybių ir ydų mišinys ir kratinys toks gėdingas, šis įsakymas nukreiptas ir prieš visokią ištvirkavimą, kad ir kaip jį pavadintum, **203** ir draudžiamas ne tik išorinis veiksmas, bet ir visa, kas yra priežastis, potraukis ir priemonė, taigi tai reiškia, kad širdis, lūpos ir visas kūnas turi būti skaitūs, ir nebūtų vietos nei pagalbos, nei patarimo neskaistumui, **204** maža to, reikia stabdyti, saugoti ir gelbėti, kai toksai pavojus ir bėda gresia, antra vertus, padėti ir patarti, kad artimo garbė nenukentėtų. Mat jei to nepadarai, nors ir galėjai užkirsti kelią, arba jei nusuki žvilgsnį į šalį, tartum tai tavęs neliečia, tai esi tiek pat kaltas, kiek ir pats nusikaltėlis. **205** Taigi, trumpai tariant, reikalaujama, kad kiekvienas ir pats skaisčiai gyventų, ir savo artimui padėtų taip gyventi; tad Dievas nori, kad šiuo įsakymu kiekvieno sutuoktinė būtų apsaugota ir apginta, kad niekas nederaimai nepasielgtų.

206 Bet kadangi šis įsakymas tiesiogiai nukreiptas į santuoką ir suteikia galimybę apie tai pakalbėti, turi gerai suvokti ir įsidėmėti: pirma, kad Dievas šią padėtį taip didžiai gerbia ir šlovina, kad patvirtina ir apsaugo ją savo įsakymu. Patvirtino ją anksčiau ketvirtame įsakyme: „Gerbk savo tėvą ir motiną“. O šiame (kaip sakyta) Jis ištesi ir saugo. **207** Todėl Jis nori, kad ir mes ją [santuoką] gerbtume, taigi saugotume ir vykdytume kaip dievišką, palaimingą būklę, nes įsteigė ją pirmiausia, prieš visus kitus, todėl vyrą ir moterį sukūrė skirtingus (kaip matyti) ne palaidavimui, o kad laikytųsi kartu, būtų vaisingi ir gimdytų vaikus, maitintų juos ir augintų Dievo garbei.

208 Todėl šią būklę Dievas ir palaimino labiausiai už visas kitas, be to, visa, ko esama pasaulyje, jai suteikė ir paskyrė, kad ši būklė tikrai būtų gerai ir gausiai aprūpinta, taigi ji – ne žaidimas ir ne smalsumo tenkinimas, bet puikus ir dieviškai rimtas dalykas; juk Dievui svarbiausia, kad būtų auklėjami žmonės, kurie pasauliui tarnautų ir padėtų pažinti Dievą, kurti palaimingą gyvenimą bei ugdyti visokiausias dorybes, kad kovotų su blogiu ir velniu.

209 Todėl aš visuomet mokiau, kad ši būklė nebūtų nei niekinama, nei peikiama, kaip tai daro aklas pasaulis ir mūsų netikri dvasininkai, bet būtų vertinama pagal Dievo žodį, kuriuo ji apdovanota ir pašventinta, taigi ne tik lygi kitoms būklėms, bet ir pirma jų pastatyta ir virš visų iškelta, ar tai būtų imperatoriai, kunigaikščiai, vyskupai, ar dar kas nors. Mat kad ir koks būtų pasaulietinis ir dvasinis luomas, abu jie turi nusižeminti ir visiems leisti įžengti į šį luomą, kaip dar išgirsime. **210** Todėl tai ne kokia ypatinga, o įprasčiausia, tauriausia būklė, išplitusi krikščionijoje ir visame pasaulyje.

211 Antra, tu taip pat turi žinoti, kad tai ne tik garbinga, bet ir būtina būklė. Ji rimtai įsakyta Dievo, kad į ją įžengtų visų luomų visi vyrai ir moterys, kurie tam sukurti, tačiau kai kurie, nors ir nedaugelis, būna išskirti, būtent tie, kuriuos Dievas padarė išimtimi, nes jie netinka santuokai, arba išlaisvino, suteikdamas didžią antgamtinę dovaną, idant jie ir ne santuokoje galėtų išsaugoti skaistybę.

212 Mat ten, kur veržiasi Dievo įskiepyta prigimtis, neįmanoma ne santuokoje išlikti skaisčiam; juk

kūnas ir kraujas yra kūnas ir kraujas, o prigimtinis polinkis ir potraukis prasiveržia neišvengiamai ir nenumaldomai, kaip kiekvienas mato ir jaučia. Todėl, idant lengviau būtų bent šiek tiek išvengti neskaistumo, Dievas įsakė santuoką, kad kiekvienas turėtų jam skirtą dalį ir galėtų ja tenkintis, nors vis dėlto ir nuo Dievo malonės priklauso, kad širdis irgi būtų tyra.

213 Iš to matai, kaip mūsų popiežių tuntas, kunigai, vienuoliai ir vienuolės nusižengia Dievo tvarkai ir įsakymui, nes niekina ir draudžia santuoką ir drįsta bei prisiekia laikytis amžinosios skaistybės, negana to, apgaudinėja paprastus žmones melagingais žodžiais ir apsimestine išvaizda. **214** Mat niekas tiek menkai trokšta skaistybės, kaip tie, kurie iš didelio šventumo vengia santuokos ir arba viešai bei nesigėdydami skendi paleistuvystėje, arba slapta dar šlykštesniais dalykais užsiima, kad net pasakyti nedrasu, kaip tai, deja, per daug gerai žinoma. **215** Ir, trumpai tariant, nors jie susilaiko nuo veiksmų, širdyje slepia daug netyrų minčių ir nedorų geismų, tad juos amžinai degina vidinė ugnis ir graužia slapta kančia, kurių galima išvengti santuokiniame gyvenime. **216** Todėl šiuo įsakymu prakeikiami ir panaikinami visi įžadai, kuriais pasižadama be santuokos skaistybę išlaikyti, maža to, visoms nelaimingoms, supančiotoms sąžinėms, apgautoms vienuolių įžadų, liepiama, kad jos iš neskaistybės būklės įžengtų į santuokinį gyvenimą, turint galvoje, kad nors gyvenimas vienuolyne ir būtų dieviškas, vis dėlto ne jų jėgoms išsaugoti skaistybę, ir jei jos lieka vienuolyne, tai priverstos tik dar daugiau ir toliau nusidėti šiam įsakymui.

217 Visa tai kalbu, idant jaunimas būtų ugdomas norėti santuokos ir žinotų, kad ji palaiminga ir maloni Dievui. Mat laikui bėgant būtų galima pasiekti, kad santuoka vėl būtų gerbiama, ir būtų mažiau nešvankaus, palaido, netvarkingo elgesio, kuris dabar visur pasaulyje plinta su vieša paleistuvyste ir kitomis gėdingomis ydomis, kylančiomis iš santuokinio gyvenimo paniekinimo. **218** Todėl ir tėvai bei vyresnybė privalo prižiūrėti jaunimą, kad jis būtų auklėjamas drausmei ir padorumui, o kai suaugęs, kad su Dievu ir garbingai būtų apvesdinamas; tam Dievas duotų savo palaimos ir malonės, idant santuoka suteiktų džiaugsmo ir pasitenkinimo.

219 Iš viso to pabaigoje tebūnie pasakyta, kad šis įsakymas ne tik reikalauja, kad kiekvienas darbas, žodžiais ir mintimis gyventų skaisčiai savo, t. y. dažniausiai santuokos, būklėje, bet ir kad savo sutuoktinį, Dievo duotą, mylėtų ir vertintų. Mat turėdami išlaikyti santuokinę skaistybę, vyras ir žmona pirmiausia privalo meilėje ir santarvėje sugyventi, kad vienas kitam būtų iš širdies ir visiškai ištikimai atsidaavę. Juk tai vienas svarbiausių dalykų, kuris meilę ir geismą paverčia skaistybe, kuris, praktikuojamas be jokių įsakymų, savaime sudaigina skaistybę; **220** todėl ir šv. Paulius taip stropiai ragina sutuoktinius vienas kitą mylėti ir gerbti⁴⁴. **221** Taigi tu turi dar vieną vertingą ir net ne vieną, bet daug ir didelių gerų darbų, kuriuos džiaugsmingai gali šlovinti akivaizdoje visų dvasinių luomų, išrinktų be Dievo žodžio ir įsakymo.

Septintas įsakymas

222 Nevok.

223 Po tavo asmens ir sutuoktinio artimiausios yra laikinosios gėrybės; Dievas nori, kad ir jos būtų apsaugotos, todėl paliepė, kad niekas artimui neatimtų jo nuosavybės nei jai pakenktų. **224** Mat vogti reiškia ne ką kita, kaip neteisėtai pasisavinti kito turtą, trumpai tariant, visokeriopą naudą, įstūmus į nuostolį artimą įvairiuose reikaluose ir sandėriuose. Tai labai plačiai išsikerojusi visuotinė yda, bet taip retai ją pastebime ir atkreipiame į ją dėmesį, kad jai nebėra nei galo, nei krašto, tad jei visus, kurie yra vagys, bet nenori taip vadintis, reikėtų pakarti, tai pasaulis netrukus ištuštėtų ir būdelių bei kartuvių pritrūktų. Mat (kaip sakyta) vogti reiškia ne tik ištuštinti skrynias ir kišenes, bet ir

lupikauti turguje, visose krautuvėse ir kioskuose, vyno ir alaus rūsiuose, dirbtuvėse, trumpai tariant, visur, kur prekiaujama, už darbą arba prekę imami ir mokami pinigai.

225 Tebus šiek tiek suprantamiau paaiškinta paprastiems žmonėms, idant vis dėlto būtų matyti, kokie mes dievobaimingi; kai tarnas ar tarnaitė namuose neištikimai tarnauja ir pridaro žalos arba prileidžia nenaudą, nors ir galėjo sukliudyti, arba neprižiūri turto ir pražiūri šeiminkų turtą iš tingumo, nestropumo ar piktumo, šeiminko ir šeiminkės pykčiui ir apmaudui, kad ir kokiū būdu šitai tyčiomis būtų daroma (nes aš kalbu ne apie tai, kas padaroma iš neapsižiūrėjimo ar netyčia), tu gali nudaigoti trisdešimt ar keturiasdešimt arba dar daugiau auksinų per metus, o jei kuris kitas juos paslapčia pasiimtų ar išsineštų, tai už tai turėtų uždusti ant virvės. Bet čia tu dar gali piktintis ir apmaudauti, ir niekam nevalia tavęs vagimi vadinti.

226 Tą pat sakau ir apie amatininkus, darbininkus, padienininkus, savivaliaujančius ir nebežinančius, kaip dar labiau lupikauti, tačiau darbą dirbančius aplaidžiai ir nepatikimai. Visi tie daug blogesni už slaptus vagis; nuo vagies galima apsiginti užraktu ir grotomis, arba, juos sučiupus, taip apsieiti, kad daugiau jie nebevogs. Tačiau nuo anų niekas negali apsisaugoti, taip pat niekam nevalia į juos kreivai pasižiūrėti ar apkaltinti vagyste, jau geriau tegu iš piniginės dešimt kartų ištraukia. Mat tai mano kaimynai, geri draugai, mano paties samdiniai, iš kurių aš tikiuosi gero ir kurie mane apgaulinėja skaudžiausiai.

227 Taip pat ir toliau, turguje ir įprastinėje prekyboje, šito esama devynios galybės, nes čia vienas kitą viešai apgaulinėja netikromis prekėmis, neteisingu matu, neteisingu svoriu, netikrais pinigais ir sunkia naudą gudrumu bei rinktinėmis išmonėmis arba apdumia vikria manipuliacija; toliau, kai kas nors iš žmogaus ima per didelę kainą prekiaudamas ir nesąžiningai daug užsiprašo, lupikauja ir kamuoja jį. Ir kas gi gali visa tai apsakoti ar pramanyti? **228** Trumpai tariant, tai labiausiai paplitęs amatas ir didžiausia gildija žemėje, ir jei dabar į pasaulį pažvelgtume pro visus luomus, tai jis būtų ne kas kita, kaip didelis, platus tvartas, pilnas stambių vagių.

229 Todėl jie ir vadinami plėšikais ant kėdžių, pakelių plėšikais ir gatviniais vagimis; taip vadinami ne įsilaužėliai ar kišenvagiai, nugvelbiantys žvangančiųjų, o sėdintys ant kėdžių ir vadinami bajorais, garbingais, pamaldžiais piliečiais, plėšiančiais bei vagiančiais po kilnumo priedanga.

230 Taigi čia dar būtų galima ir patylėti apie smulkius, pavienius vagis, prireikus kalbėti apie stambius, galingus, užkietėjusius vagis, su kuriais vienoje kompanijoje yra ponai ir kunigaikščiai, ne vieną miestą ir ne du, bet visą Vokietiją kasdien plėšiantys. O kur dar visų vagių galva ir vyriausias globėjas šventasis sostas Romoje su visais savo tarnais, vagyste viso pasaulio turtus susižlavęs ir iki šiol juos valdantis?

231 Trumpai tariant, pasaulyje viskas klostosi taip, kad kas gali viešai vogti ir plėšti, tas žengia sau tvirtai ir laisvai, niekieno nebaudžiamas, ir, be to, dar nori būti gerbiamas. Tuo tarpu smulkūs, slapti vagys, sykį apsigovę, kenčia gėdą ir bausmę, aniems leisdami atrodyti doriems ir garbingiems. Tačiau anie turi žinoti, kad prieš Dievą jie didžiausi vagys, ir Jis juos taip pat baus pagal tai, ko jie verti ir ko nusipelno.

232 Kadangi šis įsakymas taip plačiai visus liečia, kaip ką tik parodyta, jį būtina paprastiems žmonėms primygtinai priminti ir išsamiai paaiškinti, idant jiems nebūtų leidžiama taip laisvai ir tvirtai eiti per gyvenimą, bet nuolat būtų primenama Dievo rūstybė. Mat turime tai skelbti ne krikščionims, bet dažniausiai nenaudėliams ir apgavikams, kuriems verčiau jau skelbtų pamokslą teisėjas, kalėjimo prižiūrėtojas ar meistras Jonas⁴⁵. **233** Todėl kiekvienas nežino, kad visuomet gresia pavojus užsitraukti Dievo nemalonę ir kad jis privalo ne tik nedaryti skriaudos savo artimui, ne tik nesisavinti jo

pelno, ne tik pirkdamas ar šiaip kokiame sandėryje nesigriebti apgaulės ar klastos, bet ir ištikimai saugoti jo turtą, teikti jam naudos ir padėti ją didinti, ypač jei už tai jis gauna pinigų, atlyginimą ir valgio.

234 Kas šių dalykų tyčia nepaiso, tas, galimas daiktas, išneš sveiką kailį ir išvengs budelio kirvio, bet neišvengs Dievo rūstybės ir bausmės, o jei dar ilgai bus užsispyręs ir puikus, tai vis dėlto liks valkata ir elgeta, be to, kęs visus vargus ir nelaimės. **235** Dabar tu pasišalini, o juk turėtumei saugoti savo šeiminko ar šeiminkės turtą, už tai prisikemši savo gerklę ir pilvą, gauni algą kaip vagis, be to, dar puikuodamasis kaip bajoras, o daug tokių, kurie šiaušiasi prieš savo šeiminkus ir šeiminkes ir nenori iš pareigos bei meilės elgtis taip, kad būtų išvengta nuostolio.

236 Bet pažiūrėk, ką iš to laimi; kai pats įgysi nuosavybės ir sėdėsi savo namuose, o Dievas, tavo nelaimei, leis, kad taip atsitiktų, visa tai išaiškės ir ateis atpildas, kad kur pasisavinai vieną skatiką ar už tiek pridarei žalos, ten turėsi atmokėti trisdešimteriopai.

237 Taip pat atsitiks ir amatininkams bei padienininkams, iš kurių dabar tenka išgirsti ir patirti nepakenčiamos savivalės, tarsi jie būtų ponai svetimuose namuose, ir kiekvienas turėtų jiems duoti, kiek jie užsimano. **238** Ramiai leisk tokiems žmonėms lupikauti, kol jie gali, bet Dievas neužmirš savo įsakymo ir atlygins jiems pagal nuopelnus, ir pakars ne žaliose, o sausose kartuvėse, idant gyvenime jie nei turėtų laimės, nei įstengtų ką nuveikti. **239** Ir iš tiesų, jei šalyje būtų gerai sutvarkyta valdžia, tokią savivalę būtų galima greitai užgniaužti ir užkirsti jai kelią, kaip kadaise buvo pas romėnus, nes toks kaipmat būdavo už kaltūno paimamas, idant šitaip būtų atgrasyti kiti.

240 Taip pat seksis ir visiems kitiems, viešą, laisvą turgų paverčiantiems ne kuo kitu, kaip lupikautojų ir plėšikų namais, kasdien nuo vargšų lupantiems devynis kailius, darantiems brangymetį ir vis naujų apsunkinimų, ir kiekvienam besinaudojančiam turgumi pagal savo valią, be to, dar besišaušiančiam ir besipuikuojančiam, lyg turėtų leidimą ir teisę savo prekę parduoti taip brangiai, kaip tik užsigeidžia, ir niekas jam negalėtų prieštarauti. **241** Žiūrėkime į tokius, leiskime jiems lupikauti, kamuoti ir šykštėti, **242** bet kliaukimės Dievu (kuris ir taip savo padarys), kad Jis, jei tu ilgai lupikavai ir šlaveisi pinigus, į tai atitartų tokiu palaiminimu, jog pražūtų tavo grūdai dirvoje, tavo alus rūsyje, tavo galvijai tvarte. Šitaip, už vieną auksiną apgavusiam arba nusukusiam, tau surūdys ir bus suėsta visa pinigų krūva, ir niekuomet jais nebepasidžiaugsi.

243 Šitai matome ir savo akimis įsitikiname, kad kasdien tai pildosi, kad joks pavogtas ir neteisėtu būdu įgytas turtas neklesti. Kiek daug tokių, kurie dieną naktį tempia ir velka į krūvą ir vis dėlto nepraturtėja nė vienu skatiku, ir net jei daug sukaupia, tai vis vien turi kęsti tiek daug vargo ir nelaimių, kad negali tuo turtu su džiaugsmu pasimėgauti ar palikti savo vaikams. **244** Bet kadangi niekas į tai nekreipia dėmesio, ir mes einame savo keliu, tarsi mums tai visai nerūpėtų, Dievas turi užklupti mus kitaip ir pamokyti dorovingumo, pasiūsdamas mūsų šaliai vieną po kitos bausmės arba užprašydamas į svečius krūvą samdomų kareivių, per valandą mums ištuštinančių skrynias bei kapšus ir nesiliaujančių tol, kol dar turime bent vieną skatiką, maža to, atsidėkojimui sudeginančių ir nusiaubiančių namus bei ūkį, išniekinančių žmoną bei vaikus ir juos nužudančių.

245 Ir, trumpai tariant, jei tu daug vagi, tai būk tikras, kad iš tavęs antra tiek bus pavogta, o kas smurtaudamas ir teisybę paniekindamas plėšia ir turtėja, tas turės pakęsti kitą, padarysiantį jam tą pat. Mat tokį meną Dievas išmano meistriškai; kadangi vienas apiplėšia ir apvagia kitą, Jis vieną vaggį baudžia kitu; antraip iš kur reikėtų paimti tiek kartuvių ir virvių, kad nepritrūktų?

246 Tad tas, kas nori leisti Jam prabilti, dabar težino, kad tai Dievo įsakymas, ir jis neturi būti laikomas pokštu. Mat, nors tu mus niekini, apgaudinėji, apvaginėji ir apiplėšinėji, mes tai dar nukęsime

ir ištersime tavo puikybę, iškęsime ir pagal „Tėve mūsų“ atleisime bei pasigailėsime, nes žinome, kad dievobaimingieji ir taip visko turi pakankamai, o tu sau kenki labiau, negu kitam.

247 Bet pasisaugok, kai į tavo namus ateina gerasis varguolis (kurių dabar daug), turintis gyventi ir maitintis iš rankos į burną, o tu elgiesi taip, lyg kiekvienas gyventų iš tavo malonės, lupi tris kailius ir grandai iki kaulų, maža to, pasipūtes ir išdidus atstumi tą, kuriam turėtumei duoti ir dovanoti, tad jis eina šalin, nelaimingas ir prislėgtas, ir kadangi niekam negali pasiskųsti, rėkia ir šaukiasi dangaus – štai šito pasisaugok (kartoju), kaip paties velnio. Mat šios dejonės ir šauksmas neleis juokauti, atneš padarinių, kurie tau ir visam pasauliui bus per sunkūs. Juk jos pasieks tą, kuris išklausys vargšes liūdinčias širdis ir nepaliks jų neatkeršijęs. Tačiau jei tu tai niekini ir priešingauji, tai pamatysi, ką sau užsikrovei; o jei tau šitai pavyks ir gerai seksis, tai galėsi Dievą ir mane prieš visą pasaulį išvadinti melagiais.

248 Mes jau pakankamai davėme griežtų pastabų, perspėjome ir draudėme; kas nenori į tai kreipti dėmesio ar tuo tikėti, tas tegul eina savo keliu, kol pats įgis patirties. Bet jaunimui reikia įkalti į galvą, kad jis pasisaugotų ir nesektų paskui seną, nesutramdomą minią, bet nuolat Dievo įsakymą prisimintų, idant jo neužklyptų Dievo rūstybė ir bausmė. **249** Mums nepridera nieko daugiau, tik sakyti ir barti Dievo žodžiu; bet idant ši vieša savivalė būtų suvaldyta, reikalingi kunigaikščiai bei vyresnybė, patys turintys įžvalgumo bei drąsos tvarką padaryti ir ją palaikyti visuose sandėriuose bei prekyboje, idant varguoliai nebūtų slegiami bei engiami, ir jiems patiems nereikėtų apsisunkinti svetimomis nuodėmėmis.

250 Tiek tebus pakankamai pasakyta, ką reiškia vogti, idant nebūtų suprantama per siaurai, bet būtų išplėsta tiek plačiai, kiek mes turime reikalų su artimu. O sutraukus trumpai, kaip ir ankstesnius įsakymus, šis įsakymas pirmiausia draudžia skriausti artimą ir elgtis su juo neteisingai (kad ir kokiais būdais būtų sumanyta mažinti jo turtą bei gėrybes, kenkti ir neteisėtai atimti), taip pat negalima nei tokią neteisybę leisti, nei jai pritarti, bet reikia saugoti nuo jos ir jai pastoti kelią; **251** antra vertus, mums įsakyta artimo turtą didinti ir gerinti, o jei artimas kenčia vargą, tai padėti, paremti, paskolinti, nesvarbu, draugas ar priešas jis būtų.

252 Tad kas ieško ir trokšta gerų darbų, tas ras čia daugiau negu pakankamai tokių, kurie Dievui tikrai malonūs ir patrauklūs, be to, apdovanoti ir apipilti nuostabiu palaiminimu, tad mums bus gausiai atlyginta už tai, ką savo artimo labai iš draugiškumo padarome. Taip moko ir karalius Saliamonas Patarlių knygos 19 skyriuje⁴⁶: „Kas dosnus vargšui, tas skolina Viešpačiui; jis atmokės jam už gerą darbą“. **253** Štai tu turi turtingą Viešpatį, kurio tau tikrai pakanka, ir jis neleis, kad tau ko nors trūktų ir stigtų; taip tu galėsi džiugia sąžine mėgautis šimteriopai daugiau, negu sukaupęs turtą per neištikimybę ir neteisybę. Kas nemėgsta palaimos, tas ras pakankamai pykčio ir nelaimių.

Aštuntas įsakymas

254 Neliudyk melagingai prieš savo artimą.

255 Be savo kūno, sutuoktinio ir laikinųjų turty, mes turime dar vieną lobį, būtent garbę ir gerą vardą, be kurių negalime išsiversti. Mat tarp žmonių negalima gyventi viešoje gėdoje, kiekvieno paniekintam. **256** Todėl Dievas nesiekia atimti arba sumenkinti artimo reputaciją, garbę ir nepriekaištingumą nei jo turtą arba pinigus, kad kiekvienas išlaikytų garbę prieš savo žmoną, vaikus, samdinius ir kaimynus. **257** Ir paprasčiausia šio įsakymo reikšmė, kaip byloja žodžiai „Neliudysi melagingai prieš savo artimą“, pirmiausia siejama su viešu teismu, kuriame, spaudžiamas klaidingų parodymų, apkaltinamas vargšas nekaltas žmogus, idant būtų nubaustas fizine bausme, atimtas jo turtas arba nukentėtų garbė.

258 Dabar atrodo, kad tai mus menkai liečia, bet pas žydus tai buvo tiesiog puikus, įprastas dalykas. Mat šią tautą valdė išmoninga, tvarkinga valdžia, o kur tokia valdžia, ten ši nuodėmė neišvengiama. Priežastis štai kokios: kur sėdi teisėjas, burmistras, kunigaikštis ar kita vyresnybė, ten viskas visuomet klostysis, kaip įprasta šiame pasaulyje; nieko nenorima įžeisti, tad veidmainiuojama ir kalbama, atsižvelgiant į palankumą, pinigus, lūkesčius ar draugystę; tuo tarpu vargšas žmogus savo bylą pralaimi, lieka neteisis ir turi kęsti bausmę. O bendra bėda pasaulyje ta, kad teisme retai sėdi teisingi žmonės.

259 Juk pirmiausia tik dievobaimingas vyras gali būti teisėjas; ir ne tik dievobaimingas, bet ir išmintingas, kuklus, taipgi net narsus ir ryžtingas; lygiai taip ir liudytojas turi būti ryžtingas, bet pirmiausia dievobaimingas vyras. Mat tas, kuris privalo visus reikalus teisingai teisti ir paskelbti nuosprendį, dažnai supykdydys gerus draugus, svainius, kaimynus, turtuolius ir galinguosius, galinčius jam daug patarnauti arba pakenkti; todėl jis turi būti visiškai aklas, užsidengęs akis ir užsikimšęs ausis, nieko nematyti ir negirdėti, tik tiesiai prieš save, kas jį kaip teisėją liečia, ir pagal tai priimti sprendimą.

260 Todėl šis įsakymas pirmiausia nukreiptas į tai, kad kiekvienas padėtų savo artimui rasti teisybę ir ne kliudytų jai ar iškraipytų ją, o siektų ir nepamestų jos iš akių, nesvarbu, kas jis būtų – teisėjas ar liudytojas, ir nesvarbu, ką toji tiesa liestų. **261** Tad ypač mūsų ponams teisininkams šiuo įsakymu numatytas tikslas, kad jie stengtųsi tinkamai ir teisingai spręsti bylas; kas teisybė, kad teisybe ir liktų, kad jie jos neiškraipytų, nenuslėptų ar nenutylėtų dėl pinigų, turto, garbės ar valdžios įtakos. Tai viena šio įsakymo dalis ir paprasčiausia jo prasmė; ji liečia visa, kas vyksta teisme.

262 Toliau jis apima daug daugiau, perkeltas į bažnytinę teismą arba valdžią; čia būna taip, kad kiekvienas prieš savo artimą liudija melagingai. Mat kur pamokslininkai ir krikščionys dievobaimingi, ten apie juos pasaulis sprendžia taip, kad jie vadinami eretikais, atskalūnais, net maištadariais ir baisiais piktadariais. Negana to, Dievo žodis verčiamas gėdingiausiu ir užgauliausiu būdu leistis persekiojamas, koneveikiamas, neigiamas, iškraipomas ir neteisingai vartojamas bei aiškinaamas. Bet tebus, kaip buvę; juk aklo pasaulio ypatybė ir yra ta, kad jis smerkia ir persekioja tiesą bei Dievo vaikus ir vis dėlto nelaiko to nuodėme.

263 Trečias dalykas, liečiantis mus visus, yra tai, kad šiuo įsakymu draudžiamos visos liežuvio nuodėmės, kuriomis galima pakenkti artimui arba jį įskaudinti. Mat „liudyti melagingai“ yra ne kas kita, kaip lūpų darbas. Visa, kas lūpų veiksmais padaroma prieš artimą, Dievas nori uždrausti, ar tai būtų netikri pamokslininkai su savo mokymu ir piktžodžiavimu, ar netikri teisėjai ir liudytojai su savo nuosprendžiu, ar šiaip kas už teismo sienų su melu ir nedoromis kalbomis. **264** Čionai ypač priskirtina bjauri, gėdinga yda – apkalbėti arba šmeižti, kuriai mus gundo velnias; apie tai būtų galima ilgai kalbėti. Mat tai visuotinė ir pavojinga liga, kad kiekvienas apie savo artimą mieliau blogo, negu gero žodžio klausosi, ir nors mes patys tokie pikti, jog negalime pakęsti, kad apie mus kas negerai atsilieptų, o kiekvienas norėtų, kad visas pasaulis jį tik liaupsintų, negalime klausytis, kaip giriami kiti.

265 Kad išvengtume tokio blogo įpročio, turime įsidėmėti, jog niekam neleidžiama viešai smerkti ir peikti savo artimą, net matant jį nusidedantį, nebent jam būtų liepta teisti ir bausti. **266** Mat didelis skirtumas tarp „nuodėmę teisti“ ir „nuodėmę žinoti“. Žinoti ją gali, bet teisti jos neprivalai. Aš galiu matyti ir žinoti, kad mano artimas nusideda, bet kitiems apie tai pasakoti man neliepta. Jei aš įsikišu, teisiu ir darau išvadą, tai įpuolu į nuodėmę, didesnę už aną. Bet jei tu vis dėlto žinai, tai daryk ne kitaip, o palaidok visa tai savyje ir užkask, kol tau nebus įsakyta būti teisėju ir bausti pagal tarnybos pareigas.

267 Šmeižikais vadinami nesustojantys ties nuodėmės žinojimu, bet einantys toliau ir užbėgantys teismui už akių, ir jei bent šiek tiek žinantys apie kitą, tai paskleidžiantys tai po visus kampus ir trinantys rankas, galėdami kito purvą pamaišyti, kaip kiaulės, besivartančios mėšle ir jį knisančios.

268 Tai ne kas kita, kaip kištis į Dievo teismą ir reikalus, spręsti ir bausti pačiu griežčiausiu nuosprendžiu. Mat joks teisėjas negali nubausti labiau ir nueiti toliau, kaip pasakyti: „Šis yra vagis, žudikas, išdavikas ir t. t.“ Todėl kas drįsta taip kalbėti apie artimą, tas imasi tiek pat, kaip imperatorius ir visa vyresnybė. Mat nors ir nenaudoji kardo, tu panaudoji savo nuodingą liežuvį artimo gėdai ir žalai.

269 Todėl Dievas nori užginti, kad niekas kito blogai neapkalbėtų, net jei tas kaltas, o šis gerai tai žino; juo labiau, jei jis to nežino ir tik iš nuogirdų patyrė. **270** Tu sakysi: „Argi neturiu pasakyti, jei tai tiesa?“ Atsakymas: „Kodėl to nepasakai tikriems teisėjams?“ – „Na, aš negaliu to viešai paliudyti; dar gausiu į ausį ir būsiu išvartytas lauk“. Ei, mielas, ar jauti, kuo tai kvepia? Jei nedrįsti stoti prieš paskirtus asmenis ir atsakyti, tai užsičiaupk; bet jei žinai, tai žinok sau, o ne kitam; juk jei paskleidi, nors tai ir būtų tiesa, tai vis vien atrodo kaip melagis, nes negali to kaip tiesos patvirtinti, be to, elgiesi lyg piktadarys. Juk iš nieko nevalia atimti garbę ir gerą vardą, nebent jie anksčiau būtų viešai iš jo atimti.

271 Taigi melagingas liudijimas reiškia visa, ko negalima deramai įrodyti. **272** Todėl to, kas nėra akivaizdu iš pakankamų įrodymų, niekas neturi viešai skelbti ar skleisti kaip tiesos, ir apskritai, kas slaptoje, tai slaptoje ir reikia palikti ar bent jau slapta barti, kaip dar išgirsime. **273** Todėl jei sutiksi tokį netikėlį, kuris kitą šmeiž ir juodins, tai pasakyk jam šitai tiesiai į akis, idant jis paraustų iš gėdos; tada liežuvį už dantų laikys vienas kitas, šiaip vargšą žmogų taip apraizgantis apkalbomis, kad šis sunkiai iš jų išsivaduoja. Mat garbę ir gerą vardą galima greitai prarasti, bet negreitai susigrąžinti.

274 Taigi matai, kad, vienu žodžiu, apie artimą blogai kalbėti draudžiama, bet išimtis yra pasaulietinė vyresnybė, pamokslininkai, tėvas ir motina, idant šis įsakymas būtų suprantamas taip, jog blogis vis dėlto neliks nenubaustas. Čia kaip penktame įsakyme, kuriame pasakyta, kad niekas neturi daryti žalos kūnui, išskyrus budelį, dėl savo tarnybos nedarantį artimui nieko gero, tik žalą ir piktybę, betgi nenusidedantį Dievo įsakymui, nes šią tarnybą Dievas įsteigė dėl savęs; juk bausmę Jis paliko savo valiai, kaip ir perspėjama pirmame įsakyme; taigi niekas, remdamasis tik savimi pačiu, negali kito teisti nei pasmerkti, tačiau jei to nepadaro tie, kuriems tai pavesta, jie nusideda ne mažiau, negu tas, kuris tai daro remdamasis savimi, o ne dėl tarnybos. Mat čia būtinumas reikalauja kalbėti apie blogį, pareikšti kaltinimą, apklausti ir liudyti, **275** ir tokiu atveju sekasi ne kitaip, kaip pas gydytoją, kuris kartais žmogui, kurį nori išgydyti, turi apžiūrėti ir pačiupinėti slaptas vietas. Taipgi ir vyresnybė, tėvas ir motina, net broliai ir seserys bei šiaip geri draugai privalo vienas kito atžvilgiu bausti blogį, kai tai būtina ir naudinga.

276 O teisingai būtų daroma, jei būtų laikomasi Evangelijos pagal Matą 18 skyriaus⁴⁷, kuriame Kristus sako: „Jei tavo brolis tau nusikalstų, eik ir bark jį prie keturių akių“. Čia tu gauni vertingą, puikų pamokymą, kaip teisingai valdyti liežuvį, jį būtina įsidėmėti, idant išvengus bjauraus piktnaudžiavimo. Pagal tai ir elkis, tuoj pat neapkalbėdamas ir neskleisdamas gandų apie savo artimą tarp žmonių, bet slapta jį įspėdamas, idant pasitaisytų. Taip pat elkis, jei kitas tau ims pasakoti, ką tas ar anas padarė; pamokyk ir jį, kad eitų ir su kaltininku pats išsiaiškintų, jei jis tai matė; jei ne, tai geriau tegu patyli.

277 Šito tu irgi gali pasimokyti iš kasdienio ūkio valdymo. Štai kaip šeimininkas elgiasi namie: jei mato, kad tarnas nedaro, ką turi daryti, tai pats jam pasako. Bet jei būtų toks kvailas, paliktų tarną namie ir išeitų į gatvę skūstis kaimynams, tai jam tikrai tektų išgirsti: „Kvaily, o mums kas? Kodėl

pats jam nepasakai?“ **278** Matai, tikrai broliškaai būtų pasielgta, kad ir blogis būtų pašalintas, ir tavo artimo garbė nenukentėtų. Ir Kristus sako šioje vietoje⁴⁸: „Jeigu jis paklausys, tu laimėjai savo brolių“. Tuo tu padarei didžiai šaunų darbą; negi manai, kad tai menkas dalykas – laimėti brolių? Surink į krūvą visus vienuolius ir šventuosius ordinus ir leisk jiems pasirodyti su visais darbais; ar galės pasigirti laimėje brolių?

279 Toliau Kristus moko⁴⁹: „O jei nepaklausytų, pasiimk su savimi dar vieną ar du, kad visa byla remtųsi dviejų ar trijų liudytojų parodymais“, taigi kiekvieną kartą reikia aiškintis su tuo, kurį tai liečia, ir neapkalbinėti, jam to nežinant. **280** O jei tai nepadeda, paskelbk viešai bendruomenės, pasaulietinio arba bažnytinio teismo akivaizdoje. Mat čia tu ne vienas, o kartu su liudytojais, galinčiais padėti atskleisti kaltininką; teisėjas galės tuo pasiremti, paskelbti nuosprendį ir paskirti bausmę. Tokiu būdu galima tvarkingai ir teisėtai pasiekti, kad nuo blogio būtų apsiginta arba kad jis būtų atitaisytas; **281** antraip jei apie kitą skalambysi po visus kampus ir su purvais maišysi, nė vienas nepasitaisy, o paskui, prireikus už kalbas atsakyti ir paliudyti, ginsis nieko nesakęs. **282** Todėl tokiems ilgaliežuviams taip ir reikia, kad jų noras šmeižti būtų atmuštas ir išvartytas, idant ir kiti iš to pasimokytų. **283** Jei taip darytum savo artimui, linkėdamas gero ar iš meilės tiesai, tai nesėlintum slapta ir nebijotum dienos ir šviesos.

284 Visa tai pasakyta apie slaptas nuodėmes. Bet jei nuodėmė visiškai vieša, kad apie tai ir teisėjas, ir visi gerai žino, tai gali kaltininko vengti, pats nenusidėdamas, ir leisti jam eiti savo keliu, kaip tokiam, kuris pats sau gėdą užtraukė, bet gali ir viešai apie jį liudyti. Mat kas akivaizdu kaip dieną, negali būti nei šmeižtas, nei klaidingas teisimas ar liudijimas, kaip antai kad dabar smerkiame popiežių su jo mokymu, viešai pateiktu knygoje ir paskleistu visame pasaulyje. Mat kai nuodėmė vieša, turi vykti ir teisėtas viešas teismas, kad kiekvienas mokėtų nuo to apsisaugoti.

285 Taigi dabar jau turime pagrindinę ir bendrą šio įsakymo prasmę, kad niekas neturi savo artimui, draugui ar priešui kenkti liežuvio nei blogai apie jį kalbėti, nesvarbu, ar tai būtų tiesa, ar melas, jei tai daroma ne dėl [viršenybės] įsakymo arba reikalo pataisymo; bet privalai savo liežuvį panaudoti ir leisti tarnauti, kad apie kiekvieną kalbėtum geriausiais žodžiais, pridengtum artimo nuodėmes ir trūkumus, atleistum ir savo garbe juos pagražintum ir papuoštum. **286** Tam pagrindo dažniausiai duoda tai, ką Evangelijoje sako Kristus⁵⁰, norėdamas sujungti visus įsakymus apie artimą: „Visa, ko norite, kad jums darytų žmonės, ir jūs patys jiems darykite“.

287 To moko ir prigimtis mūsų pačių kūno pavyzdžiu, kaip sako šv. Paulius Pirmo laiško korintiečiams 12 skyriuje⁵¹: „Tariamai silpnesni kūno nariai yra kur kas reikalingesni. Tuos kūno narius, kuriuos laikome mažiau garbingais, mes apsupame ypatinga pagarba, ir mūsų gėdingesnieji nariai gaubiami didesnio padarumo“. Veido, akių, nosies ir burnos niekas nedengia, nes jiems to nereikia, jie patys iš savęs yra padoriausi nariai, kuriuos turime; tačiau nepadoriausi, kurių gėdijamės, labai rūpestingai uždengiami; čia rankos, akys ir visas kūnas turi padėti uždengti ir paslėpti. **288** Taip ir mes visi tarpusavyje tai, kas mūsų artimo savastyje negarbinga ir netobula, turime puošti ir visa kuo, kiek įstengiame, tarnauti jo garbei, padėti ir būti naudingi; ir priešingai, neprileisti to, kas gali jam užtraukti nešlovę. **289** Dorybė ypač kilni ir graži, jei kas visa, ką girdi kalbant apie artimą (jei tai nėra viešas blogis), gali gražiai paaiškinti ir geriausiu būdu išaiškinti kitiems ar bent jau pateisinti, priešingai negu nuodingi liežuviai, stropiai besistengiantys ką nors savo artimo asmenyje pamatyti ar suuoti, ir tada kuo blogiau pateikti ir iškraipyti, kaip dabar nutinka ypač Dievo žodžiui ir jo skelbėjams.

290 Taigi šiame įsakyme sudėta ypač daug gerų darbų, itin malonių Dievui ir nešančių gausiai trykštančio gėrio bei palaimos, jei tik juos norėtų atpažinti aklas pasaulis ir netikri šventieji. **291**

Mat visame žmoguje nėra nieko, kas galėtų dvasiniuose ir pasaulietiniuose dalykuose labiau ir plačiau kurti gėrį ar pakenkti, negu liežuvis, kuris vis dėlto yra mažiausias ir silpniausias narys.

Devintas ir dešimtas įsakymas

292 Negeisk savo artimo namų. Negeisk savo artimo žmonos, tarno, tarnaitės, gyvulio ar bet ko, kas jam priklauso.

293 Šiedu įsakymai iš esmės duoti pirmučiausia žydams, nors iš dalies jie liečia ir mus. Žydai juos aiškina ne neskaistybės ar vagystės požiūriu, kadangi tai jau pakankamai uždrausta ankstesniuose įsakymuose; taip pat jie manė laikąsi visų anų priesakų išorišku darbų atlikimu arba neatlikimu. Todėl Dievas pridūrė šiuodu įsakymus, kad nuodėme būtų laikoma ir draudžiama taip pat geisti artimo žmonos ar turto arba kaip nors į juos kėsintis. **294** Ir šitaip buvo pirmiausia dėl to, kad pagal žydų tvarką tarnai ir tarnaitės nebuvo taip, kaip dabar, laisvi, idant tarnautų dėl atlyginimo, kiek patys norės, bet buvo savo pono nuosavybė pagal kūną ir tai, ką turėjo, visai kaip galvijai ar kitas turtas; **295** taip pat kiekvienas turėjo teisę savo žmoną viešai atleisti ištuokos raštu ir paimti kitą. Čia jie turėjo sergėtis vienas kito, kad kas nors, užsigeidęs kito žmonos, nesusigalvotų dingsties ir savo žmonos atsikratyti, ir kitą su žmona išskirti, idant paskui teisėtai sau ją pasiimti galėtų. Tai jiems nebuvo nei nuodėmė, nei gėda, lygiai kaip dabar elgiamasi su samdiniais, ponui atleidžiant savo tarną arba tarnaitę, arba šiaip siekiant juos vienam iš kito pasisavinti.

296 Todėl, sakau, šiuos įsakymus jie ir aiškino taip, kaip teisinga (nors šie įsakymai siekia šiek tiek toliau ir aukščiau), kad niekas neketintų ir nesiryžtų pasisavinti kito nuosavybės, kaip antai žmonos, samdinių, namo ir trobesių, žemės, pievų, galvijų, net remdamasis įtikinama dingstimi ar sumaniai prasimanydamas, bet vis dėlto artimo nenaudai. Mat anksčiau, septintame įsakyme, uždrausta pasisavinti svetimą turtą arba nuo artimo nuslėpti ką nors, į ką negali turėti jokios teisės. Tačiau šiame įsakyme užginta iš artimo ką nors pavilioti, nors to galima lygiai taip pasiekti, neprarandant garbės pasaulio akyse, kad niekas neišdrįs tavęs nei kaltinti, nei smerkti, tarsi tai būtum įgijęs neteisėtai.

297 Juk taip jau sukurta prigimtis, kad niekas nelinki kitam tiek, kiek linki sau, ir kiekvienas, kiek tik gali, visuomet savinasi sau, o kitas tegu sukasi, kaip išmano. **298** Ir tokie būdami mes dar norime atrodyti dorybingi, kuo puikiausiai mokame save dailinti ir slėpti savo apgavystę, ieškome ir prasiimanome tokių suktų gudrybių ir klastingų būdų (kokių dabar kasdien sėkmingai prasimanoma), lyg jie kiltų iš įstatymo, drįstame įžūliai tuo remtis ir nepasiduoti ir norime tai vadinti ne niekšybe, o protingumu ir apdairumu! **299** Taip daryti padeda ir teisininkai bei teismo atstovai, įstatymą taip pakreipiantys ir ištempiantys, kaip reikalinga bylai, žodžius kraipantys ir parenkantys, neatsižvelgiant į teisingumą ir artimo poreikius. Ir, trumpai tariant, kas tokiuose dalykuose apsukriausias ir sumaniausias, tam įstatymas padeda labiausiai, kaip ir jų patarlė sako: *Vigilantibus jura subveniunt*⁵².

300 Todėl šis paskutinis įsakymas skirtas ne tiems, kurie pasaulio akyse yra pikti nenaudėliai, o kaip tik didžiausiems teisuoliams, kurie nori būti šlovinami, vadinami dorais ir teisingais žmonėmis kaip ankstesniems įsakymams niekuo nenusikalte; tokie pirmiausia norėjo būti žydai ir dar daug didelių bajorų, ponų bei kunigaikščių. Mat visi kiti eiliniai žmonės priklauso daug žemesnei pakopai, septintam įsakymui, nes mažai suka galvą, kaip jiems garbingai ir teisėtai pelnyti savo labą.

301 Taip dažniausiai nutinka ginčiuose, kurie sprendžiami teisme, idant su jo pagalba iš artimo būtų kas nors atimta ir paveržta. Kaip antai (idant pateiktume pavyzdį) ginčijamasi ir bylinėjamasi dėl didelio palikimo, nekilnojamojo turto ir t. t., tokiu atveju panaudojant ir pasitelkiant į pagalbą visa,

kas tik gali atrodyti teisėta, taip pridengiant ir išdailinant, kad teisė būtų jo pusėje, ir tokiu būdu jis pasilaiko sau turtą, kad niekas negali jam nei skundo, nei pretenzijų pareikšti. **302** Taipgi jei kas užsigeidžia pilies, miesto, grafystės ar šiaip ko nors stambaus ir užsiima papirkinėjimu per draugus ir kaip tik gali, kad iš kito nuosavybė būtų atimta ir jam priteista, negana to, dar ir raštu su antspaudais patvirtinta, kad atrodytų įgyta dorai ir pagal kunigaikščių teisę.

303 Tas pat ir įprastinėse prekybos sutartyse. Čia vienas apsuks klastingai kitą, kad šis tik išsižioja, arba užklumpa ir apgauna jį reikale, iš kurio tikisi sau naudos ir pelno, nors anas galbūt dėl vargų arba skolų negali sandėrio laikytis nei be nuostolio reikalą tvarkyti, idant šis pusę ar daugiau gautų dykai, ir šitai turi būti laikoma ne neteisėtai atimta ar nusavinta, bet sąžiningai nusipirkta. Taip sakant: „Kas pirmesnis, tas geresnis“, ir „Kiekvienas tepaiso savo naudos“, o kitas tegauna, ką sugėba. **304** Ir kas būtų toks protingas, kad įstengtų įsivaizduoti visa, ką galima pasisavinti tokia nekalta dingstimi! Pasaulis to nelaiko neteisybe ir nenori matyti, kad šitai artimas skriaudžiamas ir turi atiduoti tai, be ko negali apsieiti, nepatirdamas nuostolio, nes nerasi tokio, kuris norėtų, kad jam tai būtų daroma; iš to gerai galima pajusti, kad toks elgimasis ir dingstis yra neteisingi.

305 Lygiai taip senovėje būdavo ir dėl moterų; jie žinojo tokių gudrybių, kad jei vienam patiko kita, tai jis pats arba per kitus (juk buvo galima sugalvoti įvairių priemonių ir būdų) padarydavo taip, kad jos vyras nebenorėdavo jos arba ji imdavo jo kratytis ir elgdavosi taip, kad šis turėdavo jos atsisakyti ir perleisti anam. Tokie dalykai, be abejo, buvo smarkiai paplitę valdant Įstatymui, kaip ir Evangelijoje pagal Matą⁵³ skaitome apie karalių Erodą, vedusį savo brolio žmoną, šiam dar gyvam esant, ir juk norėjusį būti laikomam gerbiama, dievobaimingu, kaip ir Evangelijoje pagal Morkų⁵⁴ apie tai liudijama. **306** Bet tokio pavyzdžio, tikiuosi, tarp mūsų nepasitaikys, nes Naujajame Testamente sutuoktiniams draudžiama skirtis⁵⁵, nebent atsitiktų taip, kad vienas iš kito vikriai nuviliotų turtingą nuotaką. Tačiau pas mus neretai pasitaiko, kad vienas iš kito atmuša tarną ar tarnaitę ir paveržia arba šiaip gražiais žodžiais nuvilioja.

307 Kad ir kaip visa tai vyktų, mes privalome žinoti, jog Dievas nenori, kad tu atimtum iš artimo ką nors, kas jam priklauso, idant artimas to nebeturėtų, o tu patenkintum savo godumą, nors ir galėtum tai pasilaikyti, neprarasdamas garbės pasaulio akyse, nes tai slaptas, klastingas blogis, anot posakio, po skrybėle įvykęs, kad nieko nebūtų matyti. Ir nors tu elgtumeis taip, tarsi niekam nebūtum padaręs skriaudos, vis dėlto įskaudinai savo artimą, ir nors tai nevadinama vagyste ar apgavyste, bet vis dėlto trokšta artimo turto, jo siekta ir išviliota prieš jo valią, ir nenorėta jam palikti to, kuo Dievas jį apdovanojo. **308** Ir nors teisėjas ir kiekvienas privalo tau tai leisti, Dievas tau to neleis, nes jis gerai mato piktą širdį ir pasaulio klastą, kuri, užleidus jai vietos per pirštą, pasiims sulig alkūne, ir net prasidės viešas neteisingumas ir smurtas.

309 Taigi palikime šiems įsakymams įprastinę prasmę, kad pirmiausia liepiama negeisti artimui žalos, taipgi nebendrininkauti žaloje ir neduoti jai pagrindo, bet nepavydėti jam ir palikti, ką jis turi, be to, puoselėti ir tausoti visa, kas būtų jo labui ir naudai, kaip ir mes norėtume, kad mums taip būtų daroma, **310** tad jie [įsakymai] nukreipti ypač prieš pavydą ir bjaurų gobšumą, idant Dievas išrautų šaknį ir pašalintų iš kelio priežastį, nuo kurių viskas prasideda ir per kurias kenkiama artimui, todėl Jis aiškiai įsako tai žodžiais: „Negeisi ir t. t.“ Juk Jis pirmiausia nori matyti tyrą širdį, nors kol čia gyvename, mes negalime to pasiekti, taigi šis įsakymas toks pat, kaip ir visi kiti; jis nuolat mus kaltina ir parodo, koks mūsų teisumas Dievo akivaizdoje.

Dešimties įsakymų pabaiga

311 Taigi turime dešimt įsakymų, rinktinę dieviškojo mokymo dalį, nusakančią, ką turime daryti, kad visas mūsų gyvenimas būtų malonus Dievui, taip pat tikrąjį šaltinį ir upelį, iš kurio turi trykšti ir

į kurį turi sutekėti visa, kas privalo būti geri darbai, tad prasilenkus su dešimt įsakymų nė vienas darbas, nė viena esybė negali būti geri ir malonūs Dievui, kad ir kokie dideli ir vertingi pasaulio akyse jie būtų. **312** Pažiūrėkime, kuo mūsų didieji šventieji gali pasigirti iš savo dvasinių ordinų ir didelių, sunkių darbų, kuriuos susigalvojo ir kurių pridarė, o šiuos apleido, lyg jie būtų pernelyg menki ar visi jau seniai atlikti.

313 Bent jau aš taip manau, kad darbo turėsi iki kaklo, idant galėtum laikytis vien šių dalykų: švelnumo, kantrybės ir meilės priešams, skaistumo, geradarystės ir t. t., ir to, ką šie dalykai sukelia. Bet tokie darbai menkai vertinami ir nespindi pasaulio akyse, nes jie nėra ypatingi ir išsiskiriantys, susiję su kokiu ypatingu laiku, vietoje, būdu ir elgesiu, tai įprastiniai, kasdieniai namų darbai, kuriuos kaimynas gali atlikti kaimynui; todėl jie ir negerbiami.

314 O anie, didieji šventieji, verčia išpūsti akis ir įtempti ausis, be to, patys sau padeda dideliu prabangumu, didelėmis išlaidomis ir puikiais statiniais ir išpuošia juos taip, kad viskas spindi ir švyti; čia smilkoma, giedama ir skambinama, degamos žvakės ir šviesos, kad šalia šių darbų nebūtų galima nei matyti, nei girdėti jokių kitų. Mat jei kunigas auksiniu Mišių apdaru stovi arba pasaulietis visą dieną bažnyčioje klūpo ant kelių, tai vadinama brangiausiu darbu, kurį vis negana šlovinti. Bet kad neturtinga mergaitė prižiūri kūdikį ir ištikimai daro, kas jai įsakyta, tai nieko nereiškia; ko gi šiaip ieškotų vienuoliai ir vienuolės savo vienuolynuose?

315 Bet žiūrėk, ar ne dėl nevilties šventieji su prakeiktu įžulumu drįsta manyti susiradę aukštesnį ir geresnį gyvenimą savo luome, negu moko dešimt įsakymų, nuduodami (kaip sakyta), kad egzistuoja menkas gyvenimas eiliniam žmogui, o jų gyvenimas skirtas šventiesiems ir tobuliesiems, **316** ir nemato apverktini, akli žmonės, kad joks žmogus negali tiek pasiekti, kad laikytųsi vieno iš dešimt įsakymų, kaip reikėtų laikytis, bet kad į pagalbą turi ateiti dar du dalykai – tikėjimo išpažinimas ir „Tėve mūsų“ (kaip dar išgirsime), idant su jų pagalba būtų galima to ieškoti ir melsti, ir nepaliaujamai tai gauti. Todėl jų gyrimasis reiškia tiek, kiek ir man save liaupsinant bei sakant: „Nors neturiu nė skatiko, kad galėčiau sumokėti, dešimt auksinų mokėti galiu sau leisti“.

317 Tai sakau ir aiškinu dėl to, kad žmonės atsikratytų bjauraus piktnaudžiavimo, taip giliai įsišaknijusio bei kiekvienam taip būdingo, ir įprastų bet kokiomis žemiškosiomis aplinkybėmis žiūrėti tik į tai [dešimt Dievo įsakymų] ir tuo rūpintis. Mat dar ilgai nebus pateikta nei mokslo, nei gyvenimo būdo, kurie prilygtų dešimt įsakymų, nes šie tokie aukšti, kad niekas žmogaus jėgomis negali jų pasiekti, o kas juos pasiekia, tas dangiškas, angeliškas žmogus, toli pranokstantis visą pasaulio šventumą. **318** Tik pasiryšk juos vykdyti ir stropiai išbandyk save, panaudodamas visą galią ir jėgą, tada greičiausiai rasi tiek veiklos, kad nebeieškosi ir nebevertinsi jokių kitų darbų ir jokio kito šventumo.

319 Tiek pakaks apie pirmą bendro krikščioniškojo mokymo dalį, kiek būtina mokymui ir įspėjimui; tačiau pabaigoje turime pakartoti tekstą, čionai priklausantį, kurį nagrinėjome ir anksčiau, pirmame įsakyme, kad įsimintume, ko Dievas nori, kad būtų daroma, idant dešimt įsakymų būtų išmokta taikyti ir vykdyti:

320 „Aš Viešpats, tavo Dievas, esu pavydulingas Dievas, skiriantis bausmę vaikams už tėvų kaltę iki trečios ir ketvirtos kartos tų, kurie mane atmeta, bet rodantis ištikimą meilę iki tūkstantosios kartos tiems, kurie mane myli ir laikosi mano įsakymų.“⁵⁶

321 Šis priedas, nors ir pridurtas (kaip jau girdėjome) prie pirmo įsakymo, vis dėlto skirtas visiems įsakymams, kadangi visi jie su juo susiję ir turi būti į jį nukreipti. Todėl sakiau, kad tai irgi reikia jaunimui parodyti ir įskiepyti, idant jis to išmoktų ir galvoje laikytų, idant pamatytų, kas turi mus

akinti ir versti šių dešimt įsakymų laikytis, ir tai reikia suprasti ne kitaip, kaip prie kiekvieno įsakymo pridurta atskirai, taigi tai visus juos persmelkia ir liečia.

322 Tad (kaip jau pirma sakyta) šiuose žodžiuose sutraukti du dalykai: ir piktas grasinimas, ir draugingas pažadas mums įbauginti bei įspėti, bet ir patraukti bei sužavėti, idant Dievo žodis būtų priimamas kaip dieviškai rimtas ir didžiai gerbiamas, nes Jis pats pasako, kaip Jam tai svarbu ir kaip griežtai Jis norįs tai prižiūrėti; būtent kad ketina žiauriai ir baisiai bausti visus tuos, kurie Jo įsakymus niekina ir pažeidžia, **323** ir, priešingai, kad gausiai nori atlyginti, džiuginti ir apdovanoti visokeriopu gėriu tuos, kurie juos labai gerbia ir noromis pagal juos elgiasi ir gyvena. Šitaip Jis nori pareikalauti, kad jie visi [darbai ir poelgiai] plauktų iš tokios širdies, kuri vien Dievo bijotų ir tik į Jį žvelgtų ir iš tokios baimės atsisakytų visko, kas prieš Jo valią, idant Jo nesupykdytų, bet priešingai, tik Juo vienu pasikliautų ir Jo dėlei darytų tai, ko Jis nori, nes taip gera klausyti Jo kaip tėvo, ir Jis mums siūlo visokeriopą malonę ir gėrį.

324 Kaip tik tai ir yra pirmo ir svarbiausio įsakymo prasmė ir teisingas aiškinimas; iš jo turi plaukti ir kilti visi kiti, tad žodžiai: „Neturėsi kitų dievų“, paprastai tariant, reiškia ne ką kita, kaip tai, ko čia reikalaujama: „Tu turi manęs bijoti kaip savo vienintelio tikrojo Dievo, mane mylėti ir manimi pasitikėti“. Mat jei širdis Dievo atžvilgiu taip nusiteikusi, tai ji išpildys šį ir kitus įsakymus. Priešingai, kas bijosi ir myli ką nors kitą danguje ir žemėje, tas nesilaikys nei šito, nei jokio kito įsakymo. **325** Užtat visame Rašte visur skelbiamas šis įsakymas ir skiepijamas, viską nukreipiant į šiuodu dalykus: Dievo baimę ir pasitikėjimą Dievu, ir ypač per visą Psalmyną pranašas Dovydas sako, kaip antai⁵⁷: „Viešpats gėrisi tais, kurie pagarbiai jo bijo, kurie pasitiki jo ištikimąja meile“; tarsi visas įsakymas viena eilute būtų paaiškintas ir būtų pasakyta: „Viešpačiui mieli tie, kurie neturi kitų dievų“.

326 Tad pirmas įsakymas turi šviesti ir savo spindesį siųsti visiems kitiems. Todėl tu turi siekti, kad jis eitų per visus įsakymus kaip žievė arba lankas vainike, idant sujungtų išvien pabaigą ir pradžią ir visa laikytų drauge, idant nuolat būtų kartojama ir nepamirštama, kaip antai [pasakyta] antrame įsakyme, kad bijotume Dievo ir Jo vardu nepiktnaudžiautume keiksmams, melui, apgavystei ir kitokioms pagundoms ar niekšybėms, bet kad jis būtų gerai ir teisingai naudojamas kreipimuisi, maldai, šlovinimui ir padėkai iš meilės ir pasitikėjimo, semiamų iš pirmo įsakymo. Lygiai taip šitokia baimė, meilė ir pasitikėjimas turi akinti ir priversti, kad Jo žodis nebūtų niekinamas, bet kad jo būtų mokomasi, noriai klausomasi, kad jis būtų laikomas šventu ir gerbiamas.

327 Taip pat ir tolesniuose įsakymuose, susijusiuose su artimu, viskas kyla iš pirmo įsakymo galios – kad būtų gerbiami tėvas ir motina, šeimininkai ir visa vyresnybė, kad būtume jiems klusnūs ir nuolankūs ne dėl jų, bet dėl Dievo. Mat ne tėvą ir ne motiną tu turi gerbti ir jų bijoti nei ką nors daryti ar ko nedaryti dėl jų meilės. Bet žiūrėk, ko Dievas iš tavęs nori ir neabejotinai iš tavęs pareikalau; jei to nevykdysi, turėsi piktą teisėją, o priešingu atveju – maloningą tėvą.

328 Toliau – kad savo artimo neskriaustum, nekenktum ir nenaudotum smurto prieš jį ar kaip kitaip jo neužgautum, ar tai liestų jo kūną, ar sutuoktinį, turtą, garbę arba teisę, kaip įsakyta iš eilės, nors ir turėtumei tam galimybę bei dingstį ir dėl to joks žmogus tavęs neapkalintų, bet kad kiekvienam darytum gera, padėtum ir remtum, kaip tik ir kuomet tik gali, vien dėl Dievo ir Jo malonės, kliaudamasis, kad Jis tau gausiai atlygins. **329** Taigi matai, kad pirmas įsakymas yra pradžia ir šaltinis, besiliejantis per visus kitus, ir priešingai, visi sugrįžta į jį ir nuo jo priklauso, tad pabaiga ir pradžia yra tampriai surištos ir glaudžiai susietos tarpusavyje.

330 Visa tai (sakau) naudinga ir būtina nuolatos aiškinti jaunimui, priminti ir raginti, kad jis būtų auginamas ne tik kaip galvijai – mušimu ir prievarta, bet Dievo baimėje ir pagarboje Jam. Mat kai

nuolat atmename ir į širdį įsidedame, kad tai ne žmonių mažmožis, o įsakymai aukštosios Didenybės, didžiai rimtai juos saugančios, rūstaujančios ir baudžiančios tuos, kurie juos niekina, ir priešingai, taip gausiai atlyginančios tiems, kurie jų laikosi, šitai ims savaime vilioti ir skatinti vykdyti Dievo valią. **331** Todėl ne veltui Senajame Testamente⁵⁸ įsakyta, kad dešimt įsakymų būtų užrašyti ant visų sienų ir kampų, net ant drabužių, ne tik kad būtų užrašyti ir nešiojami norint pasirodyti, kaip darė žydai, bet kad nuolatos po akimis ir atmintyje pasilikėtų, visuose mūsų veiksmuose ir reikaluose būtų vykdomi, **332** ir tegu kiekvienam tai būna kasdienė praktika visais atvejais, visuose darbuose ir sandėriuose, nelyg jie būtų užrašyti visur, kad ir kur jis pažvelgtų, maža to, kad ir kur eitų ar stovėtų. Šitaip rastume pakankamai priežasčių tiek savo namuose, tiek kaimyno atžvilgiu dešimt įsakymų vykdyti, kad niekam nereikėtų toli dėl jų bėgti.

333 Iš to vėlgi matyti, kaip aukštai turi būti keliami ir šlovinami šie dešimt įsakymų, virš visų luomų, priesakų ir darbų, šiaip mokomų ir vykdomų. Būtent čia galime nepasiduoti ir sakyti: „Tepasirodo visi išminčiai ir šventieji; ar galėtų jie sukurti tokį darbą, kaip šie įsakymai, kurių laikytis Dievas reikalauja su tokiu rimtumu ir juos įsako grasindamas pačia didžiausia rūstybe ir bausme, be to, dar priduria tokį puikų pažadą, kad nori mus apipilti visokiausiais turtais ir palaima?“ Todėl jų reikia mokyti pirmiau už visus kitus, branginti ir vertinti kaip didžiausią Dievo mums duotą lobį.

ANTRA DALIS

Apie tikėjimo išpažinimą

1 Iki šiol klausėmės pirmos krikščioniškojo mokymo dalies, ir joje pamatėme visa, ko Dievas nori, kad darytume ir kad atsisakytume. Po to, kaip ir dera, eina tikėjimo išpažinimas, parodantis visa, ko turime iš Dievo tikėtis ir ką priimti, ir, trumpai tariant, mokantis Jį visiškai ir iš esmės pažinti. **2** Tai kaip tik turi patarnauti tam, kad galėtume daryti būtent tai, ką turėtume daryti pagal dešimt įsakymų. Mat jie, kaip sakyta, iškelti taip aukštai, kad visos žmogaus galios per menkos ir per silpnos juos įvykdyti. Todėl šią dalį būtina mokytis, kaip ir aną, kad būtų žinoma, kaip to pasiekti, iš kur ir kokių būdu įgyti tokios jėgos. **3** Mat jei galėtume savo jėgomis laikytis dešimt įsakymų, kaip ir dera jų laikytis, tai mums nieko daugiau nebereikėtų, nei tikėjimo išpažinimo, nei „Tėve mūsų“. **4** Bet prieš aiškinant tikėjimo išpažinimo naudą ir būtinybę, visai paprastiems žmonėms pradžioje pakaks išmokyti patį tikėjimo išpažinimą suvokti ir suprasti.

5 Pirma, tikėjimo išpažinimas iki šiol buvo skirstomas į dvylika artikulų, nors jei visas dalis, esančias Rašte ir priklausančias tikėjimo išpažinimui, reikėtų atskirai pateikti, tai susidarytų daug daugiau artikulų, taip pat ne visi gali būti suprantamai išreikšti su tiek mažai žodžių. **6** Bet kad būtų galima kiek įmanoma lengviau ir paprasčiau suvokti, kaip jis turi būti aiškinamas vaikams, visą tikėjimo išpažinimą trumpai sutrauksime į tris pagrindinius artikulius pagal tris dievybės asmenis, į kuriuos nukreipta visa, ką mes tikime, taigi kad pirmas artikulius apie Dievą Tėvą paaiškintų Kūrimą, antras apie Sūnų – išganymą, o trečias apie Šventąją Dvasią – pašventinimą. **7** Tarsi tikėjimas trumpiausiu būdu būtų sutalpintas į tiek žodžių: „Tikiu į Dievą Tėvą, kuris mane sukūrė; tikiu į Dievą Sūnų, kuris mane išganė; tikiu į Šventąją Dvasią, kuri mane padaro šventą“. Vienas Dievas ir vienas tikėjimas, bet trys asmenys, todėl ir trys artikulai, arba išpažinimai. **8** Tad trumpai aptarkime šiuos žodžius.

Pirmas artikulius

9 Tikiu į Dievą Tėvą visagalį, dangaus ir žemės Kūrėją.

10 Čia trumpiausiai pavaizduota ir išreikšta, kas yra Dievo Tėvo esmė, valia, veikla ir kūrinys. Mat dešimt įsakymų parodžius, kad negalima turėti daugiau kaip vieno Dievo, būtų galima paklausti: „Kas per vienas tas Dievas, ką jis daro, kaip galima jį šlovinti arba atvaizduoti ir aprašyti, kad jį pažintum?“ Štai to moko šis ir tolesni artikulai, taigi kad tikėjimo išpažinimas yra ne kas kita, kaip pirmu įsakymu pagrįstas krikščionių atsakymas ir išpažinimas. **11** Nelyg kad mažas vaikas, paklaustas: „Mielasai, kas yra tavo Dievas? Ką apie jį žinai?“, galėtų atsakyti: „Štai mano Dievas; pirmiausia – Tėvas, sukūręs dangų ir žemę; išskyrus šį vienintelį, aš nieko nelaikau dievu, nes be šito nėra nė vieno, kuris galėtų sukurti dangų ir žemę“.

12 Bet mokytiems ir šiek tiek daugiau pramokusiems galima visus tris artikulius plačiai išdėstyti ir padalyti į tiek dalių, kiek yra žodžių. Tačiau dabar jauniems mokiniams pakaks nurodyti, kas būtiniausia, būtent, kaip sakyta, kad šis artikulius liečia kūrimą, idant būtų pabrėžti žodžiai „dangaus ir žemės Kūrėjas“. **13** Ką gi reiškia arba ką tu turi galvoje, sakydamas: „Tikiu į Dievą Tėvą visagalį, dangaus ir žemės Kūrėją“ ir t. t.? Atsakymas: „Aš turiu galvoje ir tikiu, kad esu Dievo kūrinys, t. y. kad jis man davė ir nepalaujamai išlaiko kūną, sielą ir gyvybę, kūno narius, didelius ir mažus, visus pojūčius, protą ir sąmonę, taip pat valgį ir gėrimą, drabužius, maistą, žmoną ir vaikus, tarnus, namus

ir galvijus ir t. t., **14** ir nori, kad mano gyvenimo naudai ir reikmėms tarnautų visa, kas sukurta: saulė, mėnulis ir žvaigždės danguje, diena ir naktis, oras, ugnis, vanduo, žemė; ir visa, ką ji nešioja ir išaugina: paukščiai, žuvis, žvėrys, visokiausi javai ir augalai; **15** toliau tai, kas veikiau yra medžiaginės ir laikinosios gėrybės: gera valdžia, taika, saugumas“; **16** taigi kad iš šio artikulo būtų išmokta, jog nė vienas iš mūsų pats iš savęs neturi ir negali išlaikyti nei gyvybės, nei viso to, kas čia išvardyta ir dar galėtų būti pridurta, kad ir kaip maža bei menka tai būtų; juk visa tai telpa žodyje „Kūrėjas“.

17 Be to, mes taip pat išpažįstame, kad Dievas Tėvas ne tik davė mums visa, ką turime ir matome, bet ir kasdien saugo bei gina mus nuo visų blogybių ir nelaimių, nukreipia nuo mūsų visokius pavojus ir nelaimingus atsitikimus, ir vis iš grynios meilės bei gerumo, kurių nenusipelnėme, kaip mylintis tėvas mumis rūpinasi, kad joks sielvartas mūsų neprislėgtų. **18** Tačiau apie tai kalbėti jau reikia kitose dviejose šio artikulo dalyse, kur sakoma: „Tikiu į Dievą Tėvą visagalį“.

19 Iš čia savaime plaukia išvada: kadangi visa tai, ką turime, ir tai, kas yra danguje ir žemėje, kasdien duoda, išlaiko ir saugo Dievas, mes iš tiesų privalome už tai Jį nepaliaujamai mylėti, šlovinti ir Jam dėkoti, trumpai tariant, iš visų jėgų Jam tarnauti, kaip Jis reikalavo ir liepė tuose dešimt įsakymų.

20 Čia būtų galima daug pasakyti, jei norėtume gilintis į tai, kiek nedaug tikinčių šį artikulą. Mat mes visi pro jį praeiname, girdime jį ir ištariame, bet nematome ir neapmąstome, ką šie žodžiai sako. **21** Juk jei jais tikėtume iš širdies, pagal juos ir elgtumės, o ne išdidžiai vaikštinėtume, priešintumės ir puikuotumės, tarsi gyvybę, turtą, valdžią ir garbę ir t. t. taip turėtume patys iš savęs, kad reiktų mūsų bijoti ir mums tarnauti, kaip ir elgiasi pragaištingas, beprotiškas pasaulis, skendintis savo aklume, piktnaudojantis visus Dievo turtus ir dovanas tik savo puikybei, gobšumui, malonumui ir pasimėgavimui ir nė nepažvelgiantis į Dievą, idant Jam padėkotų ar pripažintų Jį kaip Viešpatį ir Kūrėją.

22 Todėl šis artikulą turėtų mus visus pažeminti ir išgąsdinti, jei tuo patikėtume. Mat mes kasdien nusidedame akimis, ausimis, rankomis, kūnu ir siela, pinigais ir turtu, ir visa kuo, ką turime, ypač tie, kurie kovoja su Dievo žodžiu. Vis dėlto krikščionys pranašesni, nes jie pripažįsta esą tuo nusi Kaltę, užtat nori Jam tarnauti ir būti klusnūs.

23 Todėl, kad ir kas nutiktų mūsų akivaizdoje, kad ir kas įvyktų gera, ir išsikaptę iš vargų bei nugalėję pavojus, šį artikulą turime kasdien praktikuoti, gerai įsidėmėti ir visuomet prisiminti, kaip Dievas mums visa tai duoda ir daro, kad tame jaučiame ir matome jo tėvišką širdį ir besaikę meilę mums; nuo to širdis turėtų sušilti ir užsidegti dėkingumu bei noru visus tuos turtus panaudoti Dievo garbei ir šlovei.

24 Taigi aptarėme šio artikulo reikšmę labai trumpai, kiek pirmiausia būtina išmokti paprastiems žmonėms: ką iš Dievo turime bei gauname ir ką už tai esame skolingi; tai labai didelis, puikus pažinimas, bet dar didesnis lobis. Mat čia matome, kaip Tėvas save mums atidavė kartu su visa kūriniu ir jau šiame gyvenime mus kuo turtingiausiai aprūpino, juolab kad, kaip išgirsime, Jis mus dar ir gausiai apipila neapsakomais amžiniaisiais turtais per savo Sūnų ir Šventąją Dvasią.

Antras artikulą

25 Ir į Jėzų Kristų, vienatinį jo Sūnų, mūsų Viešpatį, kuris prasidėjo iš Šventosios Dvasios, gimė iš Mergelės Marijos, kentėjo prie Poncijaus Piloto, buvo nukryžiuotas, numiręs ir palaidotas; nužengė

į pragarą; trečiąją dieną kėlėsi iš numirusių; įžengė į dangų; sėdi visagalio Dievo Tėvo dešinėje, iš ten ateis gyvųjų ir mirusiųjų teisti.

26 Čia susipažįstame su antruoju Dievybės asmeniu, idant pamatytume, ką, be minėtųjų laikinųjų turtų, turime iš Dievo, būtent kaip Jis apščiau ir visiškai išliejo save mums ir nepasiliko sau nieko, ko nebūtų davęs mums. Šis artikuląs labai turiningas ir platus, tačiau norėdami aptarti jį trumpai ir vaikiškai suprantamai, išsirinkime vieną žodį ir į jį sudėkime visą turinį, būtent (kaip sakyta), kad iš jo išmoktume, koku būdu esame išlaisvinti, o tai turi būti pagrįsta žodžiais: „Į Jėzų Kristų, mūsų Viešpatį“.

27 Kieno nors klausiamas: „Ką tu manai apie Jėzų Kristų antrame artikule?“, atsakyk trumpai: „Aš tikiu, kad Jėzus Kristus, tikras Dievo Sūnus, tapo mano Viešpačiu“. Ką reiškia „tapo Viešpačiu“? Tai reiškia, kad jis mane išlaisvino iš nuodėmės, iš velnio, iš mirties ir iš visų nelaimių. Mat prieš tai aš neturėjau nei Viešpaties, nei karaliaus, bet buvau įkalintas velnio galioje, pasmerktas mirčiai, supančiotas nuodėmės ir aklas.

28 Juk kai buvome sukurti ir priėmėme visokeriopą gėrį iš Dievo Tėvo, atėjo velnias ir nuvedė mus į neklusnumą, nuodėmę, mirtį ir visokias nelaimes, tad mes užsitraukėme Dievo rūstybę ir nemalonę, pasmerkti amžinai pražūčiai, kaip nusikaltome ir nusipelnėme. **29** Ir nebuvo nei patarimo, nei pagalbos, nei paguodos, kol galiausiai šis vienintelis ir amžinasis Dievo Sūnus iš begalinio gerumo pasigailėjo mūsų vargstančių bei nelaimingų ir atėjo iš dangaus mums padėti. **30** Taigi dabar tie visi tironai ir kalėjimo sargai išvaikyti, o jų vietą užėmė Jėzus Kristus, gyvenimo, teisingumo, viso gėrio ir palaimos Viešpats, ir mus, vargšus pražuvusius žmones, išplėšė iš pragaro nasrų, laimėjo, išlaisvino ir grąžino Tėvo palankumui bei malonei, ir kaip savo nuosavybę paėmė savo globon ir apsaugon, idant valdytų savo teisingumu, išmintimi, galia, gyvybe ir palaima.

31 Šitai tebūnie šio artikulo santrauka: žodelis „Viešpats“ paprasčiausiai reiškia tą pat, kaip ir Išganytojas, t. y. tas, kuris mus nuo velnio pas Dievą, iš mirties į gyvenimą, iš nuodėmės į teisumą parvedė ir juose laiko. O dalimis, paeiliui einančiomis šiame artikule, daroma ne kas kita, kaip aiškina mas šis išganymas ir nusakoma, kaip ir koku būdu jis įvyko, t. y. kiek tai Jam kainavo ir kiek Jis ko padėjo, ir kam ryžosi, idant mus laimėtų ir nuvestų į savo viešpatiją, būtent kad Jis tapo žmogumi, be jokios nuodėmės buvo pradėtas ir pagimdytas iš Šventosios Dvasios ir Mergelės Marijos, idant taptų Viešpačiu nuodėmei; be to, kentėjo, buvo numiręs ir palaidotas, idant mane išpirktų ir tai, ką aš įsiskolinau, už mane sumokėtų, ne sidabru ir ne auksu, bet savo paties brangiuoju Krauju. Ir visa tai padarė, kad taptų mano Viešpačiu; juk nieko iš viso to Jis nedarė dėl savęs, Jam to nereikėjo. Po to Jis vėl prisikėlė, prarijo mirtį ir ją sunaikino, galiausiai įžengė į dangų ir perėmė valdžią Tėvo dešinėje, tad velnias ir visos galybės Jam turi būti pavaldūs ir gulėti Jam po kojomis, kol galiausiai Paskutinio teismo dieną Jis mus atskirs ir atribos nuo pikto pasaulio, velnio, mirties, nuodėmės ir t. t.

32 Bet visas šias atskiras dalis skyrium aiškinti reikia ne trumpame pamokslė vaikams, o dideliuose pamoksluose per visus metus, ypač tam skirtu laiku, kad būtų galima nuodugnai aptarti kiekvieną artikulą: apie Kristaus gimimą, kančią, prisikėlimą, žengimą į dangų ir t. t.

33 Taip pat ir visa Evangelija, kurią skelbiame, pagrįsta tuo, kad šis artikuląs būtų gerai suvoktas, nes nuo jo priklauso visas mūsų išganymas ir palaima, ir jis toks turtingas bei platus, kad iš jo visuomet bus ko mokytis.

Trečias artikelas

34 Tikiu į Šventąją Dvasią, šventąją krikščionių Bažnyčią, šventųjų bendravimą, nuodėmių atleidimą, kūno iš numirusių prisikėlimą ir amžinąjį gyvenimą. Amen.

35 Šiam artikulai negaliu suteikti geresnio pavadinimo, negu (kaip sakyta) „Apie pašventinimą“, idant juo būtų išreikšta ir pavaizduota Šventoji Dvasia ir jos tarnystė, būtent kad ji pašventina. Todėl turime remtis žodžiais „Šventoji Dvasia“, nes jie taip glaustai išreikšti, kad jokių kitų būti nė nebegali. **36** Mat Rašte dar kalbama apie įvairias dvasias, kaip antai žmogaus dvasia⁵⁹, dangaus dvasios⁶⁰ ir piktoji dvasia⁶¹. Tačiau vien Dievo Dvasia reiškia Šventąją Dvasią, t. y. tą, kuri mus pašventino ir vis dar šventina. Mat kaip Tėvas vadinamas Kūrėju, o Sūnus – Išganytoju, taip ir Šventoji Dvasia pagal savo veikimą turi vadintis Šventąja arba Šventinančiąja. **37** Bet kaipgi vyksta tas „šventinimas“? Atsakymas: „Lygiai kaip viešpatiją, kuria mus laimi, Sūnus gauna savo gimimu, mirtimi ir prisikėlimu ir t. t., taip ir Šventoji Dvasia atlieka šventinimą šiais dalykais, t. y. šventųjų bendravimu, arba krikščionių Bažnyčia, nuodėmių atleidimu, kūno iš numirusių prisikėlimu ir amžinuoju gyvenimu“; tai reiškia, kad pirmiausia ji veda mus į savo šventąją bendruomenę ir padeda Bažnyčios įsčiose, ir šitaip skelbia mums [žodį] bei veda pas Kristų.

38 Juk nei tu, nei aš niekad nieko apie Kristų negalėtume sužinoti, nei Jį tikėti ir gauti Jį kaip Viešpatį, jei Evangelijos skelbimu to mums neteiktų ir nedovanotų mūsų širdžiai Šventoji Dvasia. Darbas atliktas ir įvykdytas, nes Kristus mums įgijo lobį ir laimėjo jį savo kančia, mirtimi bei prisikėlimu ir t. t. Tačiau jei darbas būtų likęs slaptas, kad niekas apie jį nežinotų, tai jis būtų bergždžias ir bevertis. Kad toks turtas nebūtų palaidotas, bet būtų naudingai ir su džiaugsmu vartojamas, Dievas liepė savo žodžiui skleistis ir būti skelbiamam, davė jame Šventąją Dvasią, kad šis lobis ir išganymas būtų mums atneštas ir padovanotas. **39** Todėl šventinimas yra ne kas kita, kaip vedimas pas Viešpatį Kristų, idant priimtume tokį gėrį, prie kurio patys iš savęs negalėtume prieiti.

40 Tad mokykis suprasti šį artikulą kuo aiškiausiai. Klausiamas, ką turi galvoje, sakydamas: „Tikiu į Šventąją Dvasią“, turi sugebėti atsakyti: „Tikiu, kad Šventoji Dvasia mane padaro šventą, kaip savo jos vardas“. **41** Tačiau kaip ji tai padaro, koku būdu ir kokiomis priemonėmis? Atsakymas: „Per krikščionių Bažnyčią, nuodėmių atleidimą, kūno iš numirusių prisikėlimą ir amžinąjį gyvenimą“. **42** Mat, pirma, Ji turi vieną ypatingą bendruomenę pasaulyje – motiną, pagimdančią kiekvieną krikščionį ir auginančią jį Dievo žodžiu, kurį atidengia ir skleidžia Šventoji Dvasia, kuriuo nušviečia ir uždega širdis, kad jos šį žodį suvoktų, priimtų, nuo jo priklausytų ir jame pasiliktų.

43 Juk jei Šventoji Dvasia žodžio neskelbia ir nežadina širdyje taip, kad jis būtų suvokiamas, tai Ji pražūva, kaip atsitiko prie popiežiaus, nes tikėjimas buvo visiškai užmestas, niekas nepažino nei Kristaus kaip Viešpaties, nei Šventosios Dvasios kaip tos, kuri padaro šventą, t. y. niekas netikėjo, kad būtent Kristus yra mūsų Viešpats, laimėjęs mums tokį turtą be mūsų triūso bei nuopelnų ir padaręs mus malonius Tėvui. **44** Ko gi čia trūko? To, kad nebuvo Šventosios Dvasios, leidžiančios tai atidengti ir skelbti, o buvo tik žmonės ir piktosios dvasios, mokantys mus per mūsų pačių darbus tapti išganytais ir įgyti malonę. **45** Todėl tai ir nėra krikščionių Bažnyčia. Mat kur neskelbiama apie Kristų, ten nėra nė Šventosios Dvasios, sukuriančios, sušaukiančios ir suburiančios krikščionių Bažnyčią, be kurios nė vienas negali ateiti pas Viešpatį Kristų.

46 To pakaks šio artikulo esmei apibūdinti. Tačiau kadangi šio skyriaus dalys paprastai žmonėms ne visiškai aiškios, trumpai jas aptarsime.

47 Šventoji krikščionių Bažnyčia tikėjimo išpažinime vadinama *communio sanctorum*, nes abi [sąvokos] išreiškia tą patį, bet anksčiau vienos [*communio sanctorum*] nebuvo, taip pat ji blogai ir nesuprantamai išversta į vokiečių kalbą kaip „šventųjų bendravimas“⁶². Norint aiškiai perteikti, vokiškai reikėtų pasakyti visiškai kitaip. Mat žodis *ecclesia* iš tikrųjų reiškia „susirinkimas“⁶³. **48** O mes esame pratę prie žodelio „Bažnyčia“, kurį paprasti žmonės supranta ne kaip susirinkusius žmones, bet kaip pašventintą namą arba pastatą, nors namas neturėtų vadintis bažnyčia, nebent dėl to, kad jame susirenka tikintieji; juk mes susirinkę pasidarome ir pasiskiriame ypatingą patalpą ir pavadiname tuos namus pagal susirinkusiuosius.

Taigi žodelis „Bažnyčia“ reiškia ne ką kita, kaip „visuotinį surinkimą“⁶⁴, ir yra ne vokiečių, bet graikų kilmės (kaip ir žodis *ecclesia*), nes graikai savo kalba tai vadina *kyria*, kaip ir lotyniškai vadinama *curia*⁶⁵. Todėl vokiškai, mūsų gimtąja kalba, teisingai turėtų vadintis „krikščionių bendruomenė arba surinkimas“⁶⁶, arba geriausiai ir aiškiausiai – „šventoji krikščionija“⁶⁷.

49 Taipgi ir žodis *communio*, prišlietas ten pat, turėtų vadintis ne „bendravimas“⁶⁸, bet „bendruomenė“⁶⁹. Mat tai ne kas kita, kaip aiškinantis priedas, arba paaiškinimas, kuriuo kažkas norėjo atskleisti, ką reiškia „krikščionių Bažnyčia“. Žmonės iš mūsų tarpo, nemokėję nei lotyniškai, nei vokiškai, iš to išvedė „šventųjų bendravimą“, bet jokia vokiečių kalba šitaip nesakoma ir nesuprantama. Teisingai vokiškai turėtų vadintis „šventųjų bendruomenė“⁷⁰, t. y. bendruomenė, kurioje yra tik šventieji, arba, dar aiškiau, „šventoji bendruomenė“⁷¹. **50** Tai sakau, idant žodžiai „šventųjų bendravimas“ būtų suprantami, nes jie yra tapę tokie įprasti, kad sunku bus juos išnaikinti, juolab kad pakeitimus nors vieną žodį, šitai tuojau pat laikoma erezija.

51 Šio priedo prasmė ir esmė tokia: Aš tikiu, kad šioje žemėje esama švento būrelio žmonių, šventosios bendruomenės, vien iš šventųjų, turinčių vieną Galvą Kristų, surinktų per Šventąją Dvasią viename tikėjime, nusistatyme ir supratime, įvairiai apdovanotų, tačiau darnių meilėje ir nesusiskaldžiusių į sektas bei grupes. **52** Ir aš esu šios bendruomenės dalelė bei narys ir visų jos turimų gėrybių dalininkas ir turėtojas, nuvestas į ją Šventosios Dvasios ir įjungtas per tai, kad klausiausi ir vis dar klausausi Dievo žodžio, nes tai įėjimo į bendruomenę pradžia. Mat pirma, dar neatėję į šią bendruomenę, priklausėme tik velniui, nes buvome tokie, kurie apie Dievą ir Kristų nieko nežino. **53** Taip Šventoji Dvasia lieka su šventąja bendruomene, arba krikščionija, iki Paskutinio teismo dienos; per bendruomenę ji mus pasiekia, panaudoja ją žodžiui skelbti ir skleisti, šitaip šventina ir šventinimą gausina, idant bendruomenė kasdien didėtų ir stiprėtų tikėjime bei jo vaisiuose, kuriuos ji [Šventoji Dvasia] kuria.

54 Taip pat mes tikime krikščionijoje turį nuodėmių dovanojimą, įvykstantį per šventuosius sakramentus ir nuodėmių atleidimą, taip pat per įvairius paguodos žodžius visoje Evangelijoje. Todėl čia priklauso tai, kas turi būti skelbiama apie sakramentus ir apskritai, visa Evangelija bei visos krikščioniškosios tarnystės, ir būtina, kad tai vyktų nepaliaujamai. Ir nors Dievo malonė įgyta per Kristų, o šventumas sukurtas Šventosios Dvasios per Dievo žodį krikščionių Bažnyčios vienybėje, vis dėlto mes niekuomet nesame be nuodėmės dėl mūsų kūno, kurį dar tampomės kartu su savimi.

55 Todėl krikščionijoje viskas taip sutvarkyta, kad kasdien per žodį ir ženklą būtų gaunamas tikras nuodėmių atleidimas mūsų sąžinei nuraminti ir padrąsinti, kol čia gyvename. Tad Šventoji Dvasia veikia taip, kad nuodėmė, nors ir tebebūdama mumyse, negali mums pakenkti, nes mes esame krikščionijoje, kur nuodėmės nuolat atleidžiamos, mums atleidžia Dievas ir mes vienas kitam atleidžiame, vienas kitą palaikome ir padedame atsikelti.

56 Tačiau už krikščionijos ribų, kur nėra Evangelijos, ten nėra ir jokio atleidimo, kaip negali būti nė šventumo. Todėl išmetė patys save ir atskyrė visi tie, kurie šventumo ieškoti ir jį užsitarnauti nori ne per Evangeliją ir nuodėmių atleidimą, bet per savo pačių darbus.

57 Tuo tarpu šventumas yra prasidėjęs, ir jo kasdien daugėja, todėl mes laukiame, kad mūsų kūnas būtų numarintas ir su visu purvu palaidotas, bet šlovingai pasirodytų ir prisikeltų visiškai bei pilnatviškai šventumui naujajame, amžinajame gyvenime. **58** Mat dabar mes tik pusiau tyri ir šventi, idant Šventoji Dvasia nuolatos su mumis dirbtų per žodį ir kasdien dalytų atleidimą iki pat ano gyvenimo, kuriame nebebus atleidimo, bet bus tik tyri ir šventi žmonės, kupini dievobaimingumo ir teisingumo, išvaduoti ir laisvi nuo nuodėmės, mirties ir visų nelaimių, naujame nemirtingame ir spindinčiame kūne.

59 Štai visa tai bus Šventosios Dvasios tarnystė ir darbas; žemėje ji pradeda šventumą ir kasdien jį daugina per du dalykus – krikščionių Bažnyčią ir nuodėmių atleidimą. O kai mes sudūlėsime, ji per akimirką tai užbaigs ir amžinai mus laikys tame per du paskutinius [tikėjimo išpažinimo dalykus – kūno iš numirusių prisikėlimą ir amžinąjį gyvenimą].

60 Bet vokiškai vadinant tai „mėsos iš numirusių prisikėlimu“⁷², irgi nevykusiai pasakyta. Mat mes, vokiečiai, girdėdami „mėsa“, suprantame ne daugiau negu mėsos parduotuvę. Teisingai vokiškai turėtume sakyti šitaip: „Kūno arba palaikų prisikėlimas iš numirusių“⁷³. Tačiau tai nėra ypač svarbu, kad tik žodžiai būtų suprasti teisingai.

61 Taigi tai artikulų, turintis nepalaujamai galioti ir toks likti. Juk sukūrimas jau įvyko, o išganymas jau irgi atliktas; bet Šventoji Dvasia tęsia savo darbą nepalaujamai iki Paskutinio teismo dienos, tam ji žemėje įkuria bendruomenę, per kurią viską sako ir daro. **62** Mat Ji dar nesurinko visos savo krikščionijos ir atleidimo dar neišdalijo. Todėl mes tikime tą, kuri mus kasdien per žodį atveda į jį ir duoda tikėjimą, gausina ir stiprina jį per tą patį žodį ir per nuodėmių atleidimą, idant, kai visa bus įvykdyta ir mes tame pasiliksime, numirę pasauliui ir visokioms nelaimėms, galiausiai mus padarytų visiškai ir amžinai šventus, ko mes dabar per žodį laukiame tikėjime.

63 Štai tau visa Dievo esmė, valia ir veikimas, kuo puikiausiai nusakyti visiškai trumpais, tačiau turiningais žodžiais, kuriuose glūdi visa mūsų išmintis, viršijanti ir pranokstanti visų žmonių išmintį, suvokimą ir protą. Mat visas pasaulis, nors ir labai uoliai siekęs suvokti, kas gi yra Dievas ir ką Jis galvoja bei daro, nė vieno iš tų dalykų niekuomet neįstengė sužinoti. **64** O čia tu turi viso to apščiui, nes čia, trijuose artikuluose, Jis pats atidengė ir atvėrė giliausią savo tėviškos širdies bedugnę ir gryniausią neapsakomą meilę. Mat kaip tik tam Jis mus ir sukūrė, kad išganytų ir pašventintų, davė mums visko ir suteikė teisę naudotis visa tuo, kas yra danguje ir žemėje, be to, dar davė mums ir savo Sūnų bei Šventąją Dvasią, per kuriuos galėtumėte mus pas save atsivesti. **65** Mat (kaip anksčiau aiškinta) be Viešpaties Kristaus mes niekuomet negalėtume pažinti Tėvo palankumo ir malonės, Jis yra tėviškos širdies veidrodis, be Jo mes nematome nieko, išskyrus rūstų ir baisų teisėją. Bet ir apie Kristų nežinotume nieko, jei nebūtų atskleidusi Šventoji Dvasia.

66 Todėl šie tikėjimo artikulai mus, krikščionis, atskiria ir išskiria iš visų kitų žmonių žemėje. Mat esantieji už krikščionijos ribų, ar tai būtų pagonys, ar turkai, ar žydai arba netikri krikščionys ir veidmainiai, net jei tiki ir meldžiasi tik vienam tikram Dievui, nežino, kaip Jis nusiteikęs jų atžvilgiu, taip pat negali iš Jo tikėtis nei meilės, nei šiaip kokio gėrio, todėl pasilieka amžinoje rūstybėje ir prakeikime. Juk jie neturi Viešpaties Kristaus, be to, neapšviesti Šventosios Dvasios dovanų ir neapdovanoti jomis.

67 Iš to dabar matai, kad tikėjimo išpažinimas yra visiškai kitoks mokymas, negu dešimt įsakymų, nes šie moko, ką mes privalome daryti, o anas pasako, ką Dievas mums daro ir duoda. Dešimt įsakymų ir šiaip įrašyti visų žmonių širdyse, tuo tarpu tikėjimo negali suvokti jokia žmogiškoji išmintis – jo turi mokyti tik Šventoji Dvasia. **68** Todėl anas mokymas dar nepadaro krikščionimi; Dievo rūstybė ir nemalonė vis dar lieka virš mūsų, nes mes negalime įvykdyti to, ko Dievas iš mūsų reikalauja; tuo tarpu šis mokymas neša mums tikrą malonę, padaro mus dievobaimingus ir malonius Dievui. **69** Mat per šį pažinimą mes pamilstame visus Dievo įsakymus ir norime jų laikytis, pamatę, kad Dievas su viskuo, ką turi ir valdo, visiškai mums atiduoda save, norėdamas mums padėti ir mus paremti, idant laikytumės tų dešimt įsakymų: Tėvas dovanoja visas būtybes, Kristus – visus savo darbus, Šventoji Dvasia – visas savo dovanas.

70 Tiek ir pakaks tikėjimo išpažinimo pagrindams padėti paprastiems žmonėms, kad jie nebūtų perkrauti, idant, supratę esmę, patys siektų toliau, ir, ko išmokę Rašte, su tuo susietų ir nuolat didėtų bei augtų vis turtingesniame suvokime; juk kol čia gyvename, mes kasdien turime tai skelbti ir to mokytis.

TREČIA DALIS

„Tėve mūsų“

1 Taigi jau girdėjome, ką reikia daryti ir kuo reikia tikėti, kur glūdi geriausias ir palaimingiausias gyvenimas. Dabar – trečia dalis, kaip reikia melstis. **2** Kadangi mes jau tokie, kad joks žmogus negali tobulai laikytis dešimt įsakymų, nors ir būtų pradėjęs tikėti, ir velnias iš paskutiniųjų su visu pasauliu ir su mūsų pačių kūnu tam priešinasi, nieko nėra būtiniau, kaip tik Dievui ausis išužti, Jo šauktis ir maldauti, kad Jis mums duotų tikėjimą ir dešimt įsakymų įvykdymą, išlaikytų ir daugintų, ir visa, kas mums kelią pastoja ir trukdo to siekti, pašalintų. **3** O kad žinotume, ko ir kaip turime melsti, mūsų Viešpats Kristus pats mokė, kaip tai daryti ir kokiais žodžiais, kaip dar pamatysime.

4 Bet prieš aiškinant iš eilės „Tėve mūsų“, ko gero, labiausiai reikia žmones pirma padrašinti ir paskatinti maldai, kaip darė ir Kristus bei apaštalai, **5** ir pirmiausia mes turėtume žinoti, kaip pagal Dievo įsakymus melstis. Mat antrame įsakyme esame girdėję: „Nenaudosi piktam Dievo vardo“; jame reikalaujama šventą vardą šlovinti, šauktis jo visose bėdose, arba melstis. **6** Juk šaukimasis yra ne kas kita, kaip malda, tad melstis šiuo įsakymu liepiama griežtai ir rimtai, ne menkliau, negu visais kitais: neturėti kitų dievų, nežudyti, nevogti ir t. t., idant niekas nemanytų, jog nesvarbu, ar aš meldžiuosi, ar nesimeldžiu; antai paprasti žmonės gyvena tokiu klaidingu įsitikinimu ir tokiomis mintimis: „Ko man melstis? Kas žino, ar Dievas atsikreips į mano maldą ir panorės ją išklaudyti? Jei aš nesimeldžiu, tai pasimels kitas“; ir taip jie įpranta nesimelsti niekuomet ir pasiteisina tuo, kad mes neigiame netikras ir veidmainingas maldas, tarsi mokytume, kad melstis nereikia ir neprivalu.

7 Bet tai iš tikro tiesa – kas iki šiol bažnyčioje ir visur kitur buvo atliekama kaip malda, šaukiant ir baubiant, žinia, nebuvo jokia malda; juk toks išorinis dalykas, atliekamas teisingai, gali būti patybos mažiems vaikams, mokiniamis ir paprastiesiems žmonėms, ir gali vadintis giedojimu arba skaitymu, bet tai ne tikras meldimasis. **8** O melstis reiškia, kaip moko antras įsakymas, šauktis Dievo vargo dieną. To Jis nori iš mūsų, ir tai neturi priklausyti nuo mūsų norų, bet mes turime ir privalome melstis, jei norime būti krikščionys, lygiai kaip turime ir privalome būti klusnūs tėvui, motinai ir vyresnybei, nes taip šaukiantis ir prašant Dievo vardui teikiama garbė, ir jis vertai naudojamas. Įsidėmėk tai labiau už visus kitus dalykus, idant šitaip būtų nutildytos ir nugintos mintys, atbaidančios bei sulaikančios mus nuo maldos. **9** Mat lygiai taip netinka, kad sūnus sakytų tėvui: „Kas iš to mano klusnumo? Eisiu ir darysiu, ką galiu, tai juk tas pat“; bet čia įsakyta: „Tu turi ir privalai tai daryti“; taigi ir tai priklauso ne nuo mano valios – daryti ar nedaryti, o privalu ir turi būti meldžiamasi, [nenorint užsitraukti Dievo rūstybės ir nemalonės.

10 Šitai privalu pirmučiausia suvokti ir įsidėmėti, idant šitaip būtų nutildytos ir nugintos mintys, mus atitraukiančios ir atbaidančios nuo maldos, tarsi būtų visai nesvarbu, ar mes meldžiamės, arba tarsi tai būtų įsakyta tiems, kurie šventesni ir arčiau Dievo, negu mes, kaip ir žmogaus širdis iš prigimties tokia kupina nevilties, kad visuomet bėga nuo Dievo ir mano, jog Jis nenori mūsų maldų ir jos Jam nereikalingos, nes mes nusidėjėliai ir nenusipelnę nieko kito, kaip tik rūstybės. **11** Nuo tokių minčių (sakau) turime gintis, turėdami prieš akis šį įsakymą, ir atsigręžti į Dievą, idant tokiu neklusnumu Jo dar labiau neužrūstintume. Mat šiuo įsakymu Jis aiškiai leidžia suprasti nenorį mūsų atstumti nuo savęs nei nuvyti šalin, nors ir esame nusidėjėliai, bet veikiau norįs pritraukti prie savęs, idant jam nusižemintume, išlietume savo skausmą ir vargą, paprašytume malonės ir pagalbos. Todėl Rašte skaitome, jog Jis rūstauja ant tų, kurie dėl savo nuodėmių yra prislėgti, kad jie nesikreipė į Jį ir malda nenumaldė jo rūstybės ir neprasė Jo malonės]⁷⁴.

12 Iš to padaryk išvadą ir pamąstyk, nes čia taip griežtai liepiama melstis, kad niekas jokių būdu neturi niekinti savo maldų, bet privalo jas labai gerbti ir vertinti, **13** ir visuomet palygink su kitais įsakymais. Vaikas jokių būdu neturi paniekinti klusnumo tėvui ir motinai, bet nuolat atminti: „Šis darbas – klusnumo darbas, ir tai, ką aš darau, darau nusistatęs ne kitaip, o kad tai atitiktų klusnumą ir Dievo įsakymą, kuriuo galiu remtis bei kliautis ir [tokį darbą] aukštai vertinti ne dėl savo orumo, bet dėl įsakymo“. Taip ir čia – ko ir kam prašome, turime tai vertinti kaip Dievo reikalautą ir klusnume Jam atliktą, taigi turime galvoti: „Dėl manęs tai būtų nieko neverta, bet tai galioja dėl to, kad Dievas taip liepė“. Taigi kiekvienas, kad ir ko prašydamas, visuomet turi kreiptis į Dievą, pakludamas šiam įsakymui.

14 Todėl mes kuo stropiausiai prašome ir raginame kiekvieną įsidėti tai į širdį ir nieku gyvu neniekininti mūsų maldos. Mat iki šiol taip buvo mokoma velnio vardu, kad niekas to nepaisė ir manė, kad bus gana, jei darbas bus atliktas, nesvarbu, ar Dievas išklausys, ar ne. Tai reiškia dudenti maldą, pasikliaujant laime ir kaip pakliuvo; todėl tai bergždžia malda. **15** Juk mes leidžiamės suklaudinami ir įbauginami tokių minčių: „Aš nei šventas, nei pakankamai vertas; jei būčiau toks pamaldus ir šventas, kaip šv. Petras arba Paulius, tai melsčiausi“. Šalin tokias mintis! Juk tas pats įsakymas, kuris lietė Paulių, liečia ir mane, ir antras įsakymas duotas man, lygiai kaip ir jam, taigi jis negali pasigirti nei geresniu, nei šventesniu įsakymu.

16 Todėl sakyk: „Mano malda, kuria aš meldžiuosi, yra lygiai tiek pat vertinga, šventa ir maloni Dievui, kaip ir šv. Pauliaus, ir visų švenčiausiųjų“. Kodėl gali taip sakyti? Todėl, kad aš mielai leisiu jam būti šventesniau kaip asmeniui, bet įsakymo požiūriu – ne, nes Dievas paiso maldos ne dėl asmens, bet dėl savo žodžio ir klusnumo Jam. Juk tuo įsakymu, kuriuo visi šventieji grindžia savo maldas, ir aš grindžiu savo maldą, ir meldžiu to paties, ko ir jie visuomet meldžia arba meldė; todėl ji man tokia svarbi ir dar reikalingesnė, negu tiems didiesiems šventiesiems.

17 Tad pirma ir būtiniausia dalis tebūnie tai: visos mūsų maldos turi remtis klusnumu Dievui ir šaknytis jame, nepaisant mūsų asmens, ar būtume nusidėjėliai ar teisuoliai, garbingi ar negarbingi. **18** Ir turime žinoti, kad Dievas nejuokaus, bet rūstaus ir baus, jei neprašysime, lygiai kaip baudžia bet kokią kitą neklusnumą; be to, Jis nenori, kad mūsų maldos būtų bergždžios ir pražūtų. Mat jei Jis nenorėtų tavęs išklaudyti, tai melstis neragintų ir neįsakytų taip griežtai.

19 Antra, juo labiau turi mus paskatinti ir padrąsinti tai, kad Dievas prie to dar pridūrė pažadą ir patvirtino, jog tai, ko melsime, neabejotinai ir tikrai įvyks; antai 50 psalmėje⁷⁵ pasakyta: „Šaukis manęs vargo dieną; išgelbėsiu tave“, o Kristus Evangelijos pagal Matą 7 skyriuje⁷⁶ sako: „Prašykite, ir jums bus duota“ ir t. t., nes „Kiekvienas, kas prašo, gauna“. **20** Tai iš tiesų turėtų pažadinti ir uždegti mūsų širdis melstis su noru ir meile, nes Jis savo žodžiu liudija, kad mūsų malda miela Jo širdžiai, be to, ji neabejotinai bus išklaudyta ir išpildyta, idant jos nepaniekintume, nepaleistume vėjais ir nesimelstume nežinioje.

21 Gali į Jį kreiptis ir sakyti taip: „Štai ateinu, mielas Tėve, ir prašau ne dėl to, kad pats būčiau taip nusprendęs ar dėl savo išdidumo, bet dėl Tavo įsakymo ir pažado, kuris negali nei klysti, nei man meluoti“. Kas tokiu pažadu netiki, tas turi žinoti užrūstinąs Dievą, nes pažeminąs Jį ir vertinąs kaip melagį.

22 Be to, mus turi vilioti ir patraukti dar ir tai, kad Dievas, be įsakymo ir pažado, užbėga mums už akių ir pats pateikia žodžius bei būdą, ir į lūpas įdeda, kaip ir ko turime melsti, idant pamatytume, kaip širdingai Jis rūpinasi mūsų bėdomis, ir neabejotume, kad Jam tokia malda patinka ir tikrai bus išklaudyta, **23** o tai labai didelis pranašumas prieš visas kitas maldas, kurias patys galėtume sugalvoti. Mat tokiu atveju sąžinė nuolat skendėtų abejonėse ir sakytų: „Aš meldžiausi, bet kas žino, kaip

Jam tai patinka, ir ar aš pasirinkau teisingą būdą ir formą?“ Todėl pasaulyje nerasi tauresnės maldos už kasdienę „Tėve mūsų“, nes ji turi tokį puikų liudijimą, kad Dievas mielai jos klauso, ir jos neturėtume išmainyti į jokių pasaulio turtus.

24 Dar ir todėl taip nustatyta, kad mes matytume ir atmintume vargą, turintį mus lenkti ir versti be paliovos melstis. Mat kas nori prašyti, tas turi ką nors pateikti, nupasakoti ir įvardyti, ko trokštąs; antraip tai negali vadintis malda.

25 Todėl mes teisėtai atmetėme vienuolių ir kunigų maldas, dieną naktį baisiausiai staugiamas ir bambamas; bet nė vienas jų nė nemano bent šio to prašyti, ir jei surinktume į krūvą visas bažnyčias bei visus dvasininkus, tai jiems tektų prisipažinti, kad nė lašelio vyno jie niekuomet neprašė iš širdies. Mat nė vienas jų niekuomet nebandė melstis iš klusnumo Dievui ir iš tikėjimo pažadu, taip pat jokios bėdos neturėjo prieš akis, o geriausiu atveju (kai šitai būdavo atliekama labai puikiai) galvojo ne daugiau, negu atlikdamas gerą darbą, kuriuo užmokama Dievui, tarsi norint ne iš Jo imti, bet tik Jam duoti.

26 Tačiau kai malda turi būti tikra, turi būti rimtumo, kad būtų jaučiama sava bėda, spaudžianti ir verste verčianti mus kreiptis ir šauktis; tuomet malda savaime išsina tokia, kokia turi būti, kad nebereikia jokių pamokymų, kaip jai pasirengti ir pasisemti pamaldumo. **27** Tačiau rūpestį, visiems ir kiekvienam gulintį ant širdies, rasi pakankamai išreikštą „Tėve mūsų“ maldoje, todėl ji turi tarnauti ir tam, kad jį prisimintume, apmąstytume ir į širdį paimtume, idant nepaliautume melstis. Mat visi mes turime pakankamai nepriteklių, tačiau klaida ta, kad to nejaučiame ir nematome. Todėl Dievas ir nori, kad šį savo rūpestį ir reikalą tu skųsdamasis išdėstytum ne dėl to, kad Jis to nežinotų, bet dėl to, kad savo širdį uždegtum juo stipriau ir juo labiau trokšti, ir tik plačiai savo apsiaustą išskleistum bei išskėstum, kad daug galėtumei priimti.

28 Todėl kiekvienas turėtume nuo mažumės pratintis kasdien melstis už visas savo bėdas, vos pajutęs ką nors, kas jį liečia, taip pat už kitų žmonių, tarp kurių gyvena, kaip antai pamokslininkų, vyresnybės, kaimynų, samdinių, rūpesčius, ir visuomet (kaip sakyta), tai darydamas, Dievui Jo įsakymą bei pažadą priminti ir žinoti, kad Jis nenori, jog tai būtų menkinama. **29** Tai sakau dėl to, kad labai norėčiau, jog žmonės tai įsisąmonintų ir mokytųsi teisingai melstis, o ne praeitų pro šalį abejingai ir šaltai, nes dėl to jie kasdien vis labiau nebemoka melstis, o to ir siekia velnias ir kaip įmanydamas stengiasi, kad taip būtų; juk jis gerai jaučia, koks skausmas ir kokia žala jam daroma, meldžiantis teisingai.

30 Mat mes privalome žinoti, kad visa mūsų gynyba ir apsauga glūdi tik maldoje. Juk prieš velnią su jo galybe ir šalininkais, einančiais prieš mus, mes taip per silpni, kad jie galėtų lengvai mus sutrypti. Todėl turime pagalvoti ir griebtis ginklo, kuriais krikščionys turi būti apsiginklavę, idant atlaikytų kovą su velniu. **31** Juk kas, tavo manymu, iki šiol tokius didelius darbus nuveikė, sutrikdė ir įveikė mūsų priešų planus bei ketinimus, riaušes bei žmogžudystes, kuriomis mus ir mūsų Evangeliją taikėsi užengti velnias, jei ne vieno kito dievobaimingojo malda, it geležinė siena išdygusi mūsų pusėje! Antraip jie patys būtų pamatę visiškai kitokį vaizdą, kaip velnias prapuldo visą Vokietiją jos pačios kraujuje. Bet dabar jie gali iš to ramiai pasijuokti ir pasišaipyti, tačiau tiek prieš juos, tiek prieš velnią mes norime atsilaikyti vien malda, jei tik būsime stropūs ir neaplaudūs. **32** Juk pamaldžiam krikščioniui, prašančiam: „Mielasis Tėve, teesie tavo valia!“, Jis atsako aukštybėse: „Taip, mielas vaike, taip tebūnie ir teįvyksta, nepaisant velnio ir viso pasaulio!“

33 Taigi tebus tai pasakyta kaip padaršinimas, kad pirmučiausia būtų mokomasi maldą didžiai gerbti bei branginti ir teisingai skirti prašymą nuo plepėjimo. Mat mes jokių būdu neatmetame maldos,

bet atmetame tik visiškai nenaudingą virkavimą ir bambėjimą, kaip ir pats Kristus atmetė ir uždraudė daugžodžiavimą⁷⁷. **34** O dabar kiek galima trumpiau ir aiškiau aptarsime „Tėve mūsų“. Čia septyniuose artikuluose, arba prašymuose, paeiliui sutrauktos visos bėdos, su kuriomis nuolat susiduriame, ir kiekviena tokia didelė, kad turėtų visą gyvenimą versti mus už jas melstis.

Pirmas prašymas

35 Teesie šventas Tavo vardas.

36 Tai šiek tiek miglota ir netaisyklingai vokiškai pasakyta, nes savo gimtąja kalba mes sakytume: „Dangiškasis Tėve, padėk, kad tik Tavo vardas būtų šventas“. **37** Ką gi reiškia prašyti, kad Jo vardas būtų šventas? Argi jis jau nebuvo šventas pirma? Atsakymas: „Taip, jis visą laiką šventas savo esme, bet mūsų vartosenoje jis nėra šventas“. Mat Dievo vardas mums duotas dėl to, kad tapome krikščionimis ir buvome pakrikštyti, kad vadinamės Dievo vaikai ir turime sakramentus, kuriais Jis mus su savimi sujungia; taigi visa, kas Dievo, turi tarnauti mūsų naudai.

38 Tai didelė bėda, labiausiai turinti mums rūpėti, kad vardas neprarastų savo garbės, būtų laikomas šventas ir didingas kaip didžiausias mūsų turtas ir šventenybė, kurią turime, ir kad mes kaip dievobaimingi vaikai melstume, idant Jo vardas, kuris danguje ir taip šventas, lygiai ir žemėje, pas mus ir visam pasauliui būtų ir liktų šventas.

39 Kaipgi jis tampa šventas tarp mūsų? Aiškiausias atsakymas, kurį galima pateikti, toks: kai ir mūsų mokymas, ir mūsų gyvenimas bus dieviškas ir krikščioniškas. Mat jei šioje maldoje Dievą vadiname mūsų Tėvu, tai privalome visur elgtis ir būti tokio nusistatymo, kaip dievobaimingi vaikai, idant dėl mūsų Jis patirtų ne gėdą, bet garbę ir šlovę.

40 O mes arba žodžiais, arba darbais padarome jį nešventą (nes tai, ką darome žemėje, turi būti arba žodis, arba darbas, arba kalba, arba veiksmas). **41** Taigi pirmiausia tada, kai Dievo vardu sakomas pamokslas, mokoma ir kalbama, bet tai būna netiesa ir gundantis dalykas, tad Jo vardas turi slėpti melą ir padaryti jį priimtina. **42** Tai didžiausias Dievo vardo išniekinimas ir pažeminimas; toliau tada, kai šventas vardas šiurkščiai piktnaudojamas kaip gėdinga priedanga prisiekiant, plūstant, buriant t. t. **43** Antra vertus, ir akivaizdžiai nedoru gyvenimu bei darbais, kai tie, kurie vadinasi krikščionys ir Dievo tarnai, būna svetimautojai, girtuokliai, gobšuočiai, pavyduoliai ir šmeižikai; čia vėlgi Dievo vardas per mus turi kęsti gėdą ir būti šmeižiamas. **44** Juk ir tikram tėvui gėda ir negarbė, kai jis turi negerą, nedorą vaiką, žodžiais ir darbais taip jam besipriešinantį, kad tėvas per jį turi būti niekinamas ir užgauliojamas; lygiai taip ir Dievui negarbė, kai mes, vadinami Jo vardu ir gaunantys iš Jo visokeriopo gėrio, ne taip mokome, kalbame ir gyvename, kaip derėtų dievobaimingiems ir nuostabiems vaikams, tad Jis turi klausytis apie mus sakant, kad mes turėtume būti ne Dievo, o velnio vaikai.

45 Taigi matai, jog šioje dalyje mes prašome kaip tik to, ko Dievas reikalauja antrame įsakyme, kad Jo vardas nebūtų piktnaudojamas priesaikoms, keiksmams, melui, apgavystei ir t. t., bet kad būtų naudingai naudojamas Dievo šlovei ir garbei. Mat tas, kuris naudoja Dievo vardą kokiai nors nedorbei, šį šventą vardą suteršia ir išniekina taip, kaip anksčiau bažnyčia būdavo vadinama išniekinta, jei joje įvykdavo žmogžudystę arba kita niekšybė, arba jei būdavo išniekinama monstrancija arba relikvija, pati savaime šventa, bet panaudojimu padaroma nešventa. **46** Taigi ši dalis lengva ir aiški, jei tik supranti pasakymą, kad šventinti reiškia tą pat, ką, mūsiškai kalbant, girti, šlovinti bei garbinti ir žodžiais, ir darbais.

47 Matai, kokia reikalinga ši malda. Juk matydami, koks pasaulis pilnas sektų ir netikrų mokytojų, šventą vardą naudojančių savo velniško mokymo priedangai ir pateisinimui, iš tiesų turėtume be paliovos šaukti ir kviesti prieš visus tuos, kurie klaidingai skelbia ir tiki, ir prieš tuos, kurie ginčija mūsų Evangeliją ir tikrą mokymą, persekioja ir nori nutildyti, kaip antai vyskopus, tironus, fanatikus ir t. t.; toliau mums reikia prašyti ir dėl mūsų pačių, nors ir turinčių Dievo žodį, bet nedėkingų už jį nei gyvenančių pagal jį, kaip derėtų. **48** Jei iš širdies to prašai, tai gali būti tikras, kad Dievui šitai malonu; juk Jam nieko nebus maloniau girdėti, kaip tai, kad Jo garbė ir gyrius iškelti pirma ir virš visko ir kad Jo žodis teisingai mokomas ir brangiu bei vertingu laikomas.

Antras prašymas

Teateinie Tavo karalystė.

49 Kaip pirmoje dalyje, susijusioje su Dievo garbe ir vardu, prašėme, kad Dievas užgintų pasauliui savo melą ir piktybes dangstyti Jo vardu, bet kad šis laikytų Jį didingu bei šventu ir mokymu, ir gyvenimu, idant Jį šlovintume ir garbintume, taip dabar prašome, kad ateitų ir Jo karalystė. **50** Tačiau kaip Dievo vardas jau pats savaime šventas, o mes vis tiek prašome, kad Jis tarp mūsų taptų šventas, taip ir Jo karalystė jau ateina ir be mūsų prašymo, savaime, o mes vis tiek prašome, kad ji ateitų pas mus, t. y. būtų tarp mūsų ir mumyse, taigi kad ir mes taptume dalimi tų, tarp kurių Jo vardas laikomas šventu ir Jo karalystė auga bei didėja.

51 Ką gi reiškia Dievo karalystė? Atsakymas: „Ne ką kita, kaip tai, ką girdėjome anksčiau, tikėjimo išpažinime, kad Dievas atsiuntė į pasaulį savo Sūnų, Kristų, mūsų Viešpatį, idant mus išvaduočiau ir išlaisvintų iš velnio valdžios ir pasiimtų pas save, ir valdytų kaip teisingumo, gyvybės ir palaimos karalius priešais nuodėmę, mirtį ir netyrą sąžinę“. Tam Jis davė mums ir savo Šventąją Dvasią, kuri atneštų tai mums per Jo šventąjį žodį ir savo galia mus apšviestų bei sustiprintų tikėjime.

52 Todėl pirmiausia prašome, kad tai įsigalėtų tarp mūsų ir kad Jo vardas taip būtų šlovinamas šventu Dievo žodžiu ir krikščionišku gyvenimu, kad mes, ją priėmę, joje pasiliktume ir kasdien augtume, ir kad ir kiti žmonės jai pritartų ir taptų jos šalininkais, ir ji galingai sklistų po pasaulį, idant daugelis ateitų į malonės karalystę, Šventosios Dvasios atvesti taptų išganyti, ir kad mes visi drauge amžinai pasiliktume joje, dabar prasidėjusioje.

53 Juk Dievo karalystės atėjimas vyksta dvejopai: vieną kartą – čia, laikinajame gyvenime, per žodį ir tikėjimą, antrą kartą – amžinybėje, per Apreiškimą. Tad mes prašome abiejų dalykų – kad ji ateitų ir pas tuos, kurie dar nėra joje, ir pas mus, ją jau įgijusius, kasdieniu augimu ir ateityje, amžinajame gyvenime. **54** Visa tai ne kas kita, kaip pasakyti: „Mielasis Tėve, prašome Tave duoti mums pirmiausia savo žodį, kad Evangelija būtų visame pasaulyje skelbiama teisingai; antra, kad Tavo žodis tikėjimu būtų priimamas, mumyse veiktų ir gyventų, taigi kad Tavo karalystė viešpatautų tarp mūsų per žodį ir Šventosios Dvasios galia, o velnio karalystė būtų sunaikinta, kad jis nebeturėtų nei teisės į mus, nei valdžios mums, kol pagaliau ji bus visiškai sugriauta, o nuodėmė, mirtis ir pragaras bus išnaikinti, idant amžinai gyventume visiškame teisingume ir palaimoje“.

55 Iš to matai, kad čia mes prašome ne menkos išmaldos ar laikinųjų, trumpaamžių gėrybių, bet amžino, neįkainojamo lobio ir visko, ką pats Dievas turi; tai pernelyg didu, kad žmogaus širdis pati galėtų drįsti to trokšti, jei Jis nebūtų liepęs to prašyti. **56** Bet kadangi Jis yra Dievas, Jis nori turėti garbę kaip tas, kuris duoda daug daugiau ir apščiau, negu kas nors pajėgia suvokti, kaip amžinas nesenkantis šaltinis, kuris juo daugiau trykšta ir liejasi per kraštus, juo daugiau iš savęs duoda, ir geidauja

iš mūsų ne daugiau, kaip tik melsti iš Jo daug ir didelių dalykų, ir priešingai, pyksta, jei drąsiai neprašome ir nereikalaujame.

57 Lygiai taip, jei turtingiausias, galingiausias karalius pasikviestų vargšą elgetą, kad šis paprašytų, ko tik panorėjęs, ir būtų pasiryžęs įteikti jam didelę, karališką dovaną, o tas kvailys paprašytų viso labo lėkštės elgetos sriubos; toks teisėtai būtų palaikytas apgaviku ir nevidonu, besityčiojančiu ir besišaipančiu iš jo karališkosios didenybės įsakymo, ir nebūtų vertas rodytis jo akyse. Tad taip ir Dievui didelė gėda ir negarbė, kai mes, kuriems Jis siūlo ir žada tiek daug neapsakomų turtų, paniekiname juos arba neišdrįstame jų priimti, o sugebame tik gabalėlio duonos paprašyti.

58 Dėl viso to kaltas gėdingas netikėjimas, nè to nesitikįs iš Dievo, kad šis jam pilvą gali pasotinti, ką jau kalbėti apie tai, kad neabejodamas lauktų iš Dievo tokių amžinųjų gėrybių. Todėl mes turėtume sutelkti jėgas prieš tai ir to prašyti pirmiausia, tuomet ir viso kito tikrai turėsime apščiai, kaip moko Kristus: „Jūs pirmiausia ieškokite Dievo karalystės ir jo teisumo, o visa tai bus jums pridėta“. Juk kaip Jis galėtų leisti, kad stokotume laikinųjų dalykų ir vargtume, jei pažada amžinųjų ir ne-nykstančiųjų?

Trečias prašymas

59 Teesie Tavo valia kaip danguje, taip ir žemėje.

60 Iki šiol meldėme, kad Dievo vardas būtų mūsų gerbiamas ir kad Jo karalystė viešpatautų tarp mūsų; šiedu prašymai apima visa, kas susiję su Dievo garbe ir mūsų išganymu, būtent kad mes laimėtume Dievą su visomis Jo gėrybėmis. Bet čia iškyla didelis būtinumas, kad mes to prašymo tvirtai laikytumės ir nesileistume atplėšiami. **61** Mat kaip gerai valdžiai reikalingi ne tik statantys ir gerai valdantys, bet ir ginantys, saugantys ir uoliai budintys, taip ir čia, nors jau prašėme būtiniausio dalyko – Evangelijos, tikėjimo ir Šventosios Dvasios, kad ji mus valdytų, išvaduotų iš velnio valdžios, mes turime lygiai taip prašyti, kad Jis leistų išsipildyti savo valiai. Juk tikrai būtų labai keista, jei manytume turį atlaikyti daug išpuolių ir smūgių iš visų drįstančių kliudyti ir neleisti išsipildyti aniems dviem prašymams.

62 Mat niekas netiki, kaip smarkiai velnias tam priešinasi ir trukdo, negalėdamas pakęsti, kad kas nors teisingai mokytų ar tikėtų, ir jam nepaprastai skaudu, kai jis priverstas atskleisti savo melą ir piktadarybes, kurie, gražiai prisidengus Dievo vardu, buvo gerbiami, ir degti iš gėdos, be to, dar išvaromas iš širdies ir leidžiama įvykti tokiam sukrėtimui jo karalystėje. Todėl jis siunta ir šėlsta kaip rūstus priešas iš visos savo galios ir jėgos, traukia prie savęs visa, kas jam pavaldū; be to, ima į pagalbą pasaulį ir mūsų pačių kūną. **63** Mat mūsų kūnas jau pats savaime tingus ir linkęs į pikta, nors ir esame priėmę Dievo žodį bei tikime. Tačiau pasaulis blogas ir piktas; tad velnias pjudo, pučia ir kursto, kad sukliudytų, grąžintų atgalios, pakirstų ir vėl mus valdytų. **64** Tokie visi jo norai, ketinimai ir mintys, to jis siekia dieną naktį, net trumpam nenurimdamas, panaudoja visas savo gudrybes ir klastą, būdus ir priemones, kokius tik sugalvoti pajėgia.

65 Todėl norėdami būti krikščionys, turime neabejotinai būti tam pasirengę ir turėti galvoje, kad velnias su visais savo angelais ir pasaulis bus mūsų priešai, nešantys mums visokias nelaimes ir širdgėlą. Mat kur Dievo žodis skelbiamas, priimamas bei tikimas ir neša vaisių, ten neturi trūkti ir brangiojo šventojo kryžiaus. Ir tegu niekas nemano gyvensiąs ramiai, bet težino turėsiąs paaukoti, ką turi šiame pasaulyje: turtą, garbę, namus ir galvijus, žmoną ir vaikus, kūną ir gyvybę. **66** Tai skaudina tik mūsų kūną ir senąjį Adomą; juk privalu laikytis ir kantriai kęsti, kai esame puolami, ir atsižadėti to, kas iš mūsų atimama.

67 Todėl čia, kaip ir visuose kituose [prašymuose], taip pat būtina be paliovos melsti: „Mielas Tėve, teesie Tavo valia, o ne velnio ir mūsų priešų valia, ir ne visų tų, kurie nori persekioti ir nutildyti Tavo šventą žodį ar sukliudyti Tavo karalystei; ir duok mums, kad visa, ką dėl to reikia iškęsti, kantriai pakeltume ir nugalėtume, kad mūsų vargšas kūnas iš silpnumo ar tingumo neatsitrauktų ir neatkristų“.

68 Žiūrėk, šiose trijose dalyse paprasčiausiu būdu išdėstytas būtinumas, liečiantis patį Dievą, tačiau viskas mūsų pačių labui; juk tai, ko prašome, skirta tik mums, būtent, kaip sakyta, kad ir mumyse įvyktų tai, kas šiaip turi įvykti už mūsų ribų. Mat kaip ir be mūsų prašymo Jo vardas turi būti šventas, o Jo karalystė ateiti, taip ir Jo valia turi išsipildyti ir pasklisti, nors velnias su visais savo šalininkais dėl to labai triukšmautų, pyktų bei šeltų ir drįstų bandyti Evangeliją visiškai sunaikinti. Bet savo pačių labui turime prašyti, kad Jo valia nekliudomai sklistų ir tarp mūsų priešais tokį jų šėlsmą, kad jie negalėtų nieko padaryti, o mes, nepaisydami visos prievartos ir persekiojimų, tvirtai laikytumės to ir tenkintumės tokia Dievo valia.

69 Ši malda nūnai bus mūsų apsauga ir skydas, atmušantis ir sudaužantis visa, ko velnias, popiežius, vyskupai, tironai ir eretikai prieš mūsų Evangeliją įstengia pasiekti. Tegu jie pyksta ir viską išbando, tegu kuria planus ir sprendžia, kaip mus numalšins ir išnaikins, idant jų valia ir sumanymai išsipildytų; prieš visa tai vienas ar du krikščionys su šiuo vieninteliu prašymu bus mūsų siena, į kurią jie atsitrenks ir subyrės į šipulius. **70** Tai mūsų paguoda ir tvirtybė, kad velnio ir visų mūsų priešų valia ir sumanymai turės sužlugti ir prapulti, kad ir kokiais išdidžiais, tvirtais ir galingais jie save laikytų; juk jei nebūtų jų valia palaužta ir jai nebūtų sukliudyta, Dievo karalystė negalėtų žemėje išlikti, o Jo vardas nebūtų šventas.

Ketvirtas prašymas

71 Kasdienės mūsų duonos duok mums šiandien.

72 Čia mes pamąstome apie menką duonos pintinėlę, apie mūsų kūno ir laikinojo gyvenimo reikmes, ir nors tai trumpas ir paprastas pasakymas, bet apima jis labai daug. Mat minėdamas kasdienę duoną ir jos prašydamas, tu prašai visa ko, kas būtina, kad turėtumei kasdienės duonos ir ją valgytum, antra vertus, prašai pašalinti visa, kas tam kliudo. Todėl savo mintis turi teisingai išdėstyti ir išskleisti ne tik iki duonkepės ir miltų dėžės, bet ir kad siektų plačius laukus bei visą žemę, auginančią ir nokinančią kasdienę duoną ir visokį maistą. Juk jei Dievas neleistų jam augti, nelaimintų ir dirvoje nelaikytų, mes niekuomet neišimtume duonos iš duonkepės ir nedėtume ant stalo.

73 O trumpai sutraukus, šis prašymas apima visa, kas priklauso pilnatviškam gyvenimui šiame pasaulyje, nes vien dėl jo mums reikalinga kasdienė duona. Tad gyvenimui reikia ne tik kad mūsų kūnas gautų valgio, apdaro ir kas šiaip būtina, bet ir kad su žmonėmis, su kuriais gyvename ir bendraujame, kasdieniuose reikaluose ir visokiausiuose dalykuose ramiai ir taikiai apsieitume; apskritai visa, kas liečia namų ir kaimynų arba piliečių reikalus ir valdžią. Mat šiems dviem dalykams sudarant tokių kliūčių, kad jie nebeveikia, kaip turėtų veikti, taip trukdomos ir gyvenimo reikmės, kad jis galiausiai nebegali būti palaikomas. **74** Ir, ko gero, reikalingiausia melsti už pasaulietinę vyresnybę ir valdžią kaip už tai, per ką mus Dievas daugiausiai aprūpina kasdiene duona ir visais malonumais. Juk nors ir gavome iš Dievo apšiai gėrybių, tai vis dėlto negalėtume nė vienos jų nei pasi-laikyti, nei patikimai ir maloniai panaudoti, jei Jis neduotų mums tvirtos, taikingos valdžios. Mat kur neramumai, kivirčiai ir karas, ten kasdienės duonos jau nebėra arba mažų mažiausiai sunku jos gauti.

75 Todėl visai pagrįstai kiekvieno dievobaimingo kunigaikščio herbe būtų galima pavaizduoti duoną vietoj liūto arba rūtų vainiko, arba įspausti ją monetoje, kad tiek jiems, tiek jų valdiniams būtų priminta, jog mes jų tarnybos dėka esame saugūs ir gyvename taikoje, ir be jų negalime mielosios duonelės nei valgyti, nei turėti. Todėl jie taip pat verti visokeriopos pagarbos, kad jiems duotume tai, ką privalome ir galime, kaip tiems, kurių dėka viskuo, ką turime, taikoje ir ramybėje mėgaujamės, antraip negalėtume nė skatiko pasilaikyti; todėl ir reikia už juos melsti, kad per juos Dievas duotų mums kuo daugiau palaimos ir gėrio.

76 Tad tebus labai trumpai parodyta ir paminėta, kiek daug ši malda aprėpia, apimdama visokiausius reikalus žemėje. Iš to būtų galima sudėti ilgą maldą ir daugybe žodžių išvardyti visus čia priklausančius dalykus, kaip antai prašyti, kad Dievas duotų mums valgio ir gėrimo, apdaro, namus ir galvijų, sveiką kūną, be to, leistų javams ir vaisiams laukuose augti ir gerai derėti; toliau – kad namie padėtų gerai tvarkytis, duotų ir išsaugotų pamaldžią žmoną, vaikus ir samdinius, duotų, kad mūsų darbas, amatas ar bet koks kitas užsiėmimas klestėtų ir sektųsi, apdovanotų mus ištikimais kaimynais ir gerais draugais ir t. t.; **77** toliau – kad imperatoriui, karaliui ir visiems luomams, ypač mūsų krašto kunigaikščiams, visiems tarėjams, aukštiesiems valdytojams ir viršininkams suteiktų išminties, stiprybės ir laimės, idant gerai valdytų ir nugalėtų turkus ir visus priešus, kad valdiniams ir paprastiesiems žmonėms suteiktų klusnumo taikoje ir santarvėje tarpusavyje gyventi; **78** ir, priešingai, kad apsaugotų mus nuo visokios žalos kūnui ir maistui, nuo audros, krušos, ugnies, vandens, nuodų, maro, galvijų kritimo, nuo karo ir kraujo praliejimo, brangymečio, kenkėjų, piktadarių ir t. t. **79** Visa tai būtina paprastiesiems žmonėms gerai įkalti, kad šiuos ir panašius dalykus duoda Dievas ir mes turime jų melsti.

80 Bet pirmiausia ši malda nukreipta prieš didžiausią mūsų priešą velnią. Mat didžiausias jo siekis ir troškimas – visa, ką iš Dievo turime, atimti arba sukliudyti, ir jam maža to, kad stato kliūtis dvasinei valdžiai bei ją griaua, savo melu suvedžiodamas sielas ir pasiimdamas jas savo valdžion, bet jis užgina ir daro kliūtis, kad žemėje nebebūtų nei jokios valdžios, nei garbingo ir taikaus būvio. Todėl jis pridaro tiek daug rietenų, žudynių, maištų ir karų, taip pat audrų, krušų, kad sunaikintų javus ir galvijus, užnuodytų orą ir t. t. **81** Apskritai jam kančia, jei kas nors kąsnelį duonos iš Dievo gauna ir ramiai valgo; ir jei jis valiotų, o mūsų malda (ir Dievas) negintų, tai mes tikrai laukuose nė šiaudelio, namie nė skatiko neturėtume, net gyvybės nė valandėlę neišsaugotume, ypač tie, kurie turi Dievo žodį ir mielai norėtų būti krikščionys.

82 Štai taip Dievas nori parodyti mums visą mūsų vargą prisiimęs bei ištikimai besirūpinęs ir mūsų laikinuoju maistu; **83** ir nors duoda jo apščiai bei išlaiko taip pat bedieviams ir nenaudėjams, Jis vis dėlto nori, kad mes jo melstume, idant pripažintume tai gauną iš Jo rankų ir šitaip jaučią Jo tėvišką gerumą mums. Mat Jam atitraukus ranką, tas laikinasis maistas ilgainiui nebegali tarpti ir būti išsaugotas, kaip kasdien puikiai matome ir jaučiame. **84** Vargas mums dabar pasaulyje dėl netikrų pinigų, vargas mums ir dėl kasdienių sunkumų bei lupikavimo kasdienėje prekyboje, sandėriuose ir darbe tų, kurie savivaliaudami spaudžia varguomenę ir jos duoną kasdienę atima! Tiesa, turime tai kęsti, bet tepasistengia jie neprarasti krikščionių užtarimo per maldą ir tepasisaugo, kad šis skirsnelis iš „Tėve mūsų“ neatsisuktų prieš juos.

Penktas prašymas

85 Ir atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams.

86 Ši dalis liečia mūsų skurdų ir vargingą gyvenimą, kuris, nors ir turime Dievo žodį, jį tikime, vykdomė Jo valią ir jai paklūstame, mintame Dievo dovanomis ir palaima, vis dėlto nėra be nuodėmės; juk mes kasdien vis dar suklumpame ir nežinome saiko, gyvendami pasaulyje tarp tokių žmonių,

kurie mus smarkiai skriaudžia ir teikia dingstį nekantrauti, pykti, keršyti ir t. t.; **87** be to, mums iš paskos sėlina velnias, puolantis iš visų pusių ir kovojantis (kaip girdėjome) su visais anksčiau aptartais dalykais, tad neįmanoma tokioje nuolatinėje kovoje visuomet atsilaukyti.

88 Todėl čia ir vėl iškyla didelė būtinybė melsti ir šauktis: „Mielas Tėve, atleisk mums mūsų kaltes!“ Tai nereiškia, kad Jis neatleistų nuodėmių ir be mūsų prašymo, taipgi dar ir prieš mums prašant (nes Jis padovanojo mums Evangeliją, kuri yra išstis atleidimas, mums dar nė nepaprašius ar bent kartelį apie tai nepagalvojus), bet svarbu, kad tokį atleidimą suvoktume ir priimtume. **89** Mat kadangi kūnas, kuriame kasdien gyvename, yra toks, jog nepasitiki bei netiki Dievu ir nuolat gyvena piktais geismais bei klastomis, mes kasdien nusidedame žodžiais ir darbais, veikla ir neveikla, todėl sąžinę apima nerimas, ji ima bijoti Dievo rūstybės bei nemalonės ir taip praranda paguodą bei pasitikėjimą, kylančius iš Evangelijos, todėl būtina nepaliaujamai čia gręžtis ir semtis paguodos, kad sąžinė vėl atsitiestų.

90 Tačiau šitai turi patarnauti tam, kad Dievas palaužtų mūsų išdidumą ir laikytų mus nuolankume. Mat Jis pasiliko sau šią privilegiją, idant kas norėtų pasididžiuoti savo dievobaimingumu ir kitus paniekinti, tas turėtų pasižiūrėti į save ir pasidėti po akimis šią maldą, ir tada suprastų esąs ne daugiau dievobaimingas, negu kiti, todėl visi privalome Dievui lenktis ir džiaugtis, kad mums atleidžiama. **91** Ir tegu niekas nemano gyvendamas šiame pasaulyje galįs pasiekti, kad jam tokio atleidimo nebereikės. Apskritai jei Dievas mums be paliovos neatleistų, tai mes ir pražūtume.

92 Šio prašymo prasmė tokia: Dievas norėtų ne žiūrėti į mūsų nuodėmes ir mums prikaišioti, ko kasdien nusipelnome, o elgtis su mumis maloningai ir atleisti, kaip yra pažadėjęs, ir duoti mums linksmą ir drąsą sąžinę, kad galėtume stoti Jo akivaizdon ir prašyti. Mat jei širdis Dievo atžvilgiu ne taip nusiteikusi ir negali įgyti tokio pasitikėjimo, tai ji niekuomet neišdrįs melstis. Tačiau tokio pasitikėjimo ir tokios linksmos širdies neįgysi iš niekur kitur, tik iš žinojimo, kad nuodėmės tau atleistos.

93 Bet prie to dar pridurtas būtinasis ir vis dėlto guodžiantis priedas: „Kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams“. Dievas pažadėjo, kad būtume tikri, jog viskas bus mums atleista ir dovanota, bet tik tada, kai irgi atleisime savo artimui. **94** Mat kaip mes kasdien labai daug nusikalstame Dievui, o Jis iš malonės vis dėlto viską atleidžia, taip turime ir nuolat atleisti savo artimui, pridarančiam mums nuostolių, smurtaujančiam ir neteisingai besielgiančiam, rezgančiam pikta klastą ir t. t. **95** Jei neatleidi, tai nesitikėk, kad Dievas tau atleis. Bet jei atleidi, tai laimi paguodą ir tikrumą, kad tau danguje bus atleista **96** ne dėl tavo atleidimo; juk Dievas tai daro visiškai veltui, vien iš malonės, nes taip pažadėjo, kaip moko Evangelija, bet norėdamas skirti mums tai sustiprinimui ir nuraminimui kaip tikrumo ženklą prie pažado, atitinkančio maldą Evangelijos pagal Luką 6 skyriuje⁷⁹: „Atleiskite, ir jums bus atleista“. Todėl šiuos žodžius Kristus ir kartoja bei išitaria netrukus po „Tėve mūsų“ Evangelijos pagal Matą 6 skyriuje⁸⁰: „Jeigu jūs atleisite žmonėms jų nusižengimus, tai ir jūsų dangiškasis Tėvas atleis jums“ ir t. t.

97 Toks ženklas pridėtas prie šios maldos dėl to, kad melsdami prisimename šį pažadą ir taip galvojame: „Mielas Tėve, ateinu ir prašau, kad man atleistum, ne dėl to, kad galėčiau patenkinti darbais ar ką pelnyti, bet dėl to, kad Tu tai pažadėjai ir antspaudą prikabinai, idant tai būtų taip tikra, lyg būčiau gavęs Tavo paties išstartą nuodėmių atleidimą“. **98** Juk kiek suteikia Krikštas ir Komunija, įsteigti kaip išoriniai ženklai, tiek pat gali ir šis ženklas: sustiprinti ir pradžiuginti mūsų sąžinę, ir jis pastatytas pirma kitų kaip tik dėl to, kad jį bet kuomet galėtume vartoti ir naudoti kaip tai, ką visuomet su savimi turime.

Šeštas prašymas

99 Ir nevesk mūsų į pagundą.

100 Jau pakankamai girdėjome, kiek reikia įdėti pastangų ir darbo, kad visa, ko meldžiame, būtų išsaugota ir tvirtai laikomasi, kad vis dėlto neįmanoma išvengti trūkumų ir nusižengimų. Be to, nors ir gavome nuodėmių atleidimą ir turime tyrą sąžinę, ir esame visiškai nuteisinti, gyvenime būna taip, kad šiandien laikaisi, o rytoj nupuolęs. Todėl ir vėl turime melsti, nors dabar esame teisūs ir tyra sąžine stovime prieš Dievą, kad Jis neleistų mums atkristi ir pasiduoti vilionėms arba pagundoms.

101 O pagunda, arba (kaip mūsų saksai nuo seno sako) „gundymas įkalbinėjimais“⁸¹, būna trejopa: kūno, pasaulio ir velnio. **102** Mat kūne gyvename ir nešiojamės ant savo sprando senąjį Adomą, nerimstantį ir kasdien mus akinantį paleistuvystei, tinginystei, rajumui ir girtuokliavimui, godumui ir sukčiavimui, kad apgautume ir apsuktume savo artimą, ir apskritai visokiems piktiems geismams, būdingiems mums iš prigimties, be to, mus dar akina kitų žmonių draugija, pavyzdžiai, ką nors išgirdus ir pamačius, o tai dažnai sužeidžia ir uždega nekaltą širdį.

103 Be to, dar yra pasaulis, įžeidžiantis mus žodžiais ir darbais bei skatinantis pykčiui ir nekantrumui. Apskritai tai ne kas kita, kaip neapykanta ir pavydas, nesantaika, prievarta ir neteisybė, neištikimybė, kerštas, keiksmas, barniai, apkalbos, puikybė ir išdidumas su besaike prabanga, garbe, šlove ir valdžia, nes nė vienas nenori būti mažiausias, bet nori sėdėti viršuje ir būti visų matomas.

104 Prie to dar prisideda velnias, taip pat visur kiršinantis ir kurstantis; bet ypač jis stengiasi dėl to, kas susiję su sąžine ir dvasiniais dalykais, būtent kad Dievo žodis ir darbas būtų vėjais paleisti ir paniekinti, idant mus atplėštų nuo tikėjimo, vilties ir meilės ir nuvestų į netikėjimą, puikybę ir užsispyrimą, arba, priešingai, į neviltį, Dievo neigimą bei koneveikimą ir kitus nesuskaičiuojamus baisius dalykus. Tai pinklės ir tinklai, net tikros ugningos strėlės, kaip didžiausi nuodai paleidžiamos į širdį ne kūno ir kraujo, o velnio.

105 Tai iš tiesų dideli, sunkūs pavojai ir gundymai, kuriuos turi atlaikyti kiekvienas krikščionis, net jei kiekvienas gyventų pats sau; idant nuolat būtume priversti šauktis ir melsti, kol esame gėdingame gyvenime, nes būname puolami iš visų pusių, medžiojami ir genami, kad Dievas mums neleistų pavargti bei nusilpti ir vėl į nuodėmę, gėdą bei netikėjimą atkristi; antraip neįmanoma nė mažiausią gundymą įveikti.

106 Prašymas „nevesti į pagundą“ reiškia, kad Dievas duoda mums jėgos ir stiprybės atsilaikyti, bet neatima ir nepanaikina pačių išbandymų. Mat niekas negali pagundos ir akinimų išvengti, nes gyvename kūne, ir velnias aplink mus sukiojasi, ir nieko kito iš to nebus, gundymus turime atlaikyti, maža to, dalyvauti juose; bet mes meldžiame, kad į juos neįpultume ir juose nepaskęstume.

107 Užtat didelis skirtumas – gundymą patirti ir jam pasiduoti arba pritarti. Patirti visi patiriame, nors ir ne visi vienodai, bet vieni daugiau ir stipriau, kaip antai jaunystėje – pirmiausia dėl kūno; po to, subrendus ir senstelėjus – dėl pasaulio; kiti gi, užsiimantys dvasiniais dalykais, t. y. tvirti krikščionys, – dėl velnio. **108** Bet tokia patirtis, kuri priešinga mūsų valiai ir kurios mes mieliau atsikratytume, niekam negali pakenkti. Mat jei gundymo nejaustumė, tai jis ir negalėtų vadintis gundymu. Bet jam pritariame, kai atiduodame jam vadžias, nesipriešiname ir malda su juo nekovojuame.

109 Todėl mes, krikščionys, turime būti apsiginklavę ir kasdien laukti, kad be paliovos būsime išbandomi, idant niekas taip ramiai ir neapdairiai nesielgtų, tarsi velnias būtų toli nuo mūsų, bet reikia

visur būti pasirengus jo puolimui ir jį atremti. Mat nors aš dabar skaistus, kantrus, draugingas ir tvirtai tikintis, velnias dar šią valandą gali paleisti į širdį tokią strėlę, kad kažin ar atsilaikyčiau. Juk jis toks priešas, kuris niekuomet nepaliks ramybėje ir nepavargs, tad kai baigsis vienas gundymas, prasidės kiti ir nauji.

110 Todėl nėra kito patarimo nei suraminimo, kaip tik čionai bėgti, „Tėve mūsų“ griebtis ir iš širdies kalbėti su Dievu: „Mielasis Tėve, Tu pakviete mane melstis, neleisk man per pagundą atkristi!“ **111** Tada pamatysi, kad ji bus priversta trauktis ir galiausiai pasiduos. Antraip, jei ryšiesi pats sau padėti mintimis ir patarimais, tik bėdos prisidarysi ir velniui daugiau vietos duosi. Mat jis turi gyvatės galvą, ir jei suranda skylę, pro kurią gali įsliuogti, tai ir visas kūnas iš paskos nesulaikomai įlenda; tačiau malda gali nuo jo apginti ir nuvyti jį šalin.

Septintas ir paskutinis prašymas

112 Bet gelbėk mus nuo pikto. Amen.

113 Graikiškai ši dalis skamba taip: „Išgelbėk (arba apsaugok) mus nuo pikto (arba blogo)“, ir atrodo, jog čia kalbama apie velnią, lyg norint viską sutraukti, idant visos maldos apibendrinimas būtų nukreiptas prieš didžiausią mūsų priešą. Mat jis yra tas, kuris nori pastoti kelią viskam, ko meldžiame: Dievo vardui arba garbei, Dievo karalystei ir valiai, kasdienei duonai, džiaugsmingai, tyrai sąžinei ir t. t.

114 Todėl pabaigoje visa tai apibendriname ir sakome: „Mielasis Tėve, padėk, kad mes visokių nelaimių išvengtume!“ **115** Tačiau ne mažiau reikšminga šioje maldoje ir tai, kad į ją įtraukta visa, kas gali bloga mums nutikti velnio karalystėje: skurdas, gėda, mirtis, trumpai tariant, visoks nelemtas vargas bei širdies skausmas, kurio tiek daug žemėje. Mat velnias, būdamas ne tik melagis, bet ir galvažudys⁸², nuolat kėsinasi į mūsų gyvybę ir lieja savo apmaudą, kur tik galėdamas mūsų kūną įstumti į nelaimę ir jį sužaloti. Todėl ir būna, kad vieniems jis sprandą nusuka arba iš proto išveda, kitus vandenyje paskandina, o daugelį priveda prie to, kad šie patys nusižudo, ir į visokius kitus baisius atsitikimus nuveda. **116** Todėl žemėje mums nelieka nieko kita, kaip tik be perstojo prieš šį didžiulį priešą melsti; juk jei Dievas mūsų neapsaugotų, tai mes nė valandos nebūtume nuo velnio saugūs.

117 Iš to vėlgi matai, kad Dievas nori būti meldžiamas dėl visko, kas mus ir kūniškai gundo, kad niekur kitur pagalbos nebūtų ieškoma ir laukiama, tik iš Jo. **118** Tačiau šį prašymą Jis įdėjo paskutinėje vietoje; juk jei mus būtina apsaugoti ir išvaduoti nuo visokio blogio, tai pirma turime Jo vardą savyje laikyti šventą, Jo karalystę turi būti tarp mūsų ir Jo valia turi išsipildyti. Po to Jis nori galutinai mus apsaugoti nuo nuodėmių ir gėdos, be to, nuo visko, kas mus skaudina ir daro mums žalą.

119 Šitaip Dievas trumpiausiu būdu parodė mums visus vargus, bet kuomet galinčius mus prispausti, idant niekuomet neturėtume jokio pasiteisinimo, kad nesimeldžiame. Tačiau labai svarbu, kad prie to išmoktume dar ir pasakyti „Amen“, t. y. neabejotume, kad malda tikrai bus išklaudyta ir išsipildys. Mat ji yra ne kas kita, kaip neabejojančio tikėjimo žodis, ne akelai besimeldžiančio, bet žinančio, kad Dievas jam nemeluoja, **120** nes yra pažadėjęs tai suteikti. Kai nėra tokio tikėjimo, negali būti nė tikros maldos.

121 Todėl pavojingai klysta tie, kurie meldžiasi taip, kad nediršta iš širdies prie to pridurti „taip“ ir maldą užbaigti įsitikinę, jog Dievas juos išklauso, bet skendi abejonėse ir sako: „Nejau turėčiau tiek įžūlumo ir girčiausi, kad Dievas išklausus mano maldą? Juk aš – vargšas nusidėjėlis, ir t. t.“

122 Tai kyla iš to, kad jie žvelgia ne į Dievo pažadą, bet į savo darbus ir savo orumą, taip paniekindami Dievą ir padarydami Jį melagiu; **123** todėl jie nieko ir negauna, anot šv. Jokūbo⁸³: „Tegul prašo tikėdamas, nė kiek neabejodamas, nes abejojantis žmogus panašus į jūros bangas, varinėjamas ir blaškomas vėjo. Toksai žmogus tegul nemano ką nors gausiąs iš Viešpaties“. **124** Matai, kaip Dievui svarbu, kad mes būtume tikri besimeldžiai ne veltui ir jokių būdu nenuvertintume savo maldos.

KETVIRTA DALIS

Apie Krikštą

1 Mes išnagrinėjome tris pagrindines visuotinio krikščioniškojo mokymo dalis. Be šių, dar reikia pakalbėti apie du mūsų sakramentus, įsteigtus Kristaus, apie kuriuos kiekvienas krikščionis irgi turi išklaudyti mažų mažiausiai paprastą, trumpą pamoką, nes be šių sakramentų negali apsieiti nė vienas krikščionis, nors iki šiol, deja, nieko apie tai nebuvo mokoma. **2** Pirmiausia pakalbėsime apie Krikštą, kuriuo mes ir priimami į krikščioniją. Bet kad viską būtų galima teisingai suvokti, aptarsime iš eilės ir apsistosime tik ties tuo, kas mums būtina žinoti. Na, o kaip tai saugoti ir ginti nuo eretikų bei sektantų, pavesime mokslininkams.

3 Pirmučiausia reikia gerai žinoti žodžius, kuriais pagrįstas Krikštas ir kuriais paremta visa, kas apie jį pasakytina, būtent Viešpaties Kristaus žodžius Evangelijos pagal Matą paskutiniame skyriuje⁸⁴:

4 „Tad eikite ir padarykite mano mokinius visų tautų žmones, krikštydami juos vardan Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios“.

Lygiai taip Evangelijos pagal Morkų paskutiniame skyriuje⁸⁵:

5 „Kas įtikės ir pasikrikštys, bus išgelbėtas, o kas netikės, bus pasmerktas“.

6 Šiuose žodžiuose pirmiausia reikia įsidėmėti, jog tai Dievo įsakyta ir duota, kad nebūtų abejojama, jog Krikštas yra dieviškas dalykas, o ne žmonių prasimanytas ar išrastas. Juk kaip aš galiu pasakyti, kad dešimt įsakymų, tikėjimo išpažinimo ir „Tėve mūsų“ neprasimanė joks žmogus savo paties galva, bet juos apreiškė ir davė pats Dievas, taip lygiai galiu išdidžiai pareikšti, kad Krikštas yra ne koks žmogiškas niekniekis, bet jį yra įsteigęs pats Dievas, be to, Jis rimtai ir griežtai įsakė, kad turime pasikrikštyti, antraip negalėsime būti išganyti, idant nemanytume, kad tai toks pats nereikšmingas dalykas, kaip apsivilkti naują raudoną švarką. **7** Mat svarbiausia, kad Krikštas būtų laikomas nepaprastu, nuostabiu ir didingu, dėl jo mes ginčijamės ir kovojame labiausiai, nes pasaulyje dabar tiek daug priviso sektantų, šaukiančių, kad Krikštas esąs tik išorinis dalykas, o išorinis dalykas esąs nenaudingas. **8** Bet tegu išorinis dalykas ir lieka išorinis, kiek tik nori; o čia – Dievo žodis ir įsakymas, Krikštą įsteigiantis, pagrindžiantis ir patvirtinantis. O ką Dievas įsteigia ir liepia, turi būti ne bergždžias, bet išties vertingas dalykas, net jei iš pažiūros ir būtų menkesnis už šiaudelį. **9** Jei iki šiol buvo galima laikyti vertingais dalykais tai, kad popiežius laiškais ir bulėmis suteikdavo nuodėmių atleidimą, pašventindavo altorius arba bažnyčias vien laišku ir antspaudų pagrindu, tai Krikštą turime laikyti daug didesniu ir vertingesniu dalyku, nes jį įsakė Dievas, ir jis vykdomas Jo vardu; juk žodžiai skamba taip: „Tad eikite ir krikštykite“, bet ne savo, o Dievo vardu.

10 Mat „būti pakrikštytam Dievo vardu“ reiškia būti pakrikštytam ne žmogaus, bet paties Dievo. Todėl, nors ir atliekamas žmogaus ranka, iš tikro tai paties Dievo darbas, tad kiekvienas lengvai gali pats padaryti išvadą, kad šis darbas daug didesnis už bet kurį kitą darbą, atliktą žmogaus arba šventojo. Juk kokius galima atlikti darbus, kurie būtų didesni už Dievo darbą?

11 Tačiau čia velnias iš paskutiniųjų stengiasi, kad mums akis apdumtų ir Dievo darbą tariamai pavertstų mūsų pačių darbu. Mat daug vertingiau atrodo tai, kad kartūzų vienuolis dirba daug sunkių, didelių darbų, ir visi mes labiau vertiname tai, ką patys atliekame ir užsidirbame. **12** Tačiau Raštas moko: jei ir visų vienuolių darbus sudėtum į krūvą, kad ir kaip prabangiai jie spindėtų, jie nebūtų

tokie kilnūs ir geri, kaip Dievui pakėlus šiaudelį. Kodėl? Todėl, kad asmuo kilnesnis ir geresnis. Čia reikia vertinti ne asmenį pagal darbus, bet darbus pagal asmenį, iš kurio jie turi įgyti savo kilnumą.

13 Bet to nenori paisyti padūkėlis protas, ir kadangi tai nežiba kaip mūsų pačių atlikti darbai, tai visai ir nevertinama.

14 Iš to, kas pasakyta, mokykis teisingai suprasti ir atsakyti į klausimą, kas yra Krikštas, būtent kad jis ne paprastas vanduo, bet Dievo žodžiu paženklintas ir pašventintas vanduo, kad jis ne kas kita, kaip Dievo vanduo; ne pats tas vanduo savaimė tauresnis už bet kurį kitą vandenį, bet prie jo prisideda Dievo žodis ir įsakymas.

15 Todėl tai gryna piktavalystė ir velnio pasityčiojimas, kai dabar mūsų naujosios dvasios, norėdamos Krikštą paniekinti, nuo jo atskiria Dievo žodį bei tvarką ir nemato jame nieko kito, tik vandenį, semiamą iš šulinio, o paskui tauškia: „Ar gali sauja vandens padėti sielai?“ **16** Taigi, mielas, kas to nežino, kad atskyrus dalykus vieną nuo kito, vanduo ir lieka vandeniui! Bet kaip tu drįsti taip kištis į Dievo tvarką ir išplėsti iš jos brangiausią dalyką, su kuriuo Dievas susiejo ir surišo vandenį, norėdamas šiuodu dalykus matyti kartu? Juk tai šio vandens esmė: Dievo žodis arba įsakymas ir Dievo vardas – lobis, didesnis ir tauresnis už žemę ir dangų.

17 Tad suvok skirtumą, kad Krikštas yra visai kas kita negu paprasti vandenys; ne dėl savo gamtinio pobūdžio, bet dėl to, kad prisideda tai, kas labai tauru; juk pats Dievas pridėda savo garbę, suteikia jam jėgos ir galios. Todėl tai ne įprastas vanduo, bet dieviškas, dangiškas, šventas ir palaimingas vanduo, ir kaip dar jį būtų įmanoma šlovinti vis dėl Dievo žodžio, kuris yra dangiškas, šventas žodis, kurio neįmanoma pašlovinti per daug; juk jis turi ir gali visa, ką turi ir gali Dievas. **18** Todėl jo esmė ir yra tokia, kad jis vadinamas sakramentu; antai ir šv. Augustinas mokė: *Accedat verbum ad elementum et fit sacramentum*, atseit „jei žodis prisideda prie elemento, arba natūralios medžiagos, tai tampa sakramentu“, t. y. šventu, dievišku daiktu ir ženklui.

19 Todėl mes visą laiką ir mokome, kad sakramentai ir apskritai visi išoriniai dalykai, skiriami ir įsteigiami Dievo, būtų vertinami ne pagal paprastą išorinį apvalkalą, tarsi matant tik riešuto kevalą, bet taip, kad juose glūdi Dievo žodis. **20** Mat mes kalbame ir apie tėvystę bei motinystę, ir apie pasaulietinę vyresnybę. Vertinami pagal tai, kad turi nosis, akis, odą ir plaukus, mėsą ir kaulus, jie atrodo kaip turkai ir pagonys, ir kas nors galėtų imti ir pasakyti: „Kodėl šitą turėčiau vertinti labiau už anuos?“ Todėl, kad prie to pridurtas įsakymas: „Gerbk savo tėvą ir motiną“; tuomet savo tėvo asmenyje aš pamatau kitą vyrą, pasipuošusį ir apsitačiusį dieviškąja didybe ir šlove. Įsakymas, sakau, yra auksinė grandinė, kurią jis nešioja ant kaklo, maža to, karūna ant jo galvos, rodanti, kaip ir kodėl šį kūną ir kraują reikia gerbti.

21 Šitaip ir dar labiau privalai dėl žodžio gerbti Krikštą ir iškiliai jį laikyti, nes pats Dievas jį žodžiais ir darbais pagerbė, be to, patvirtino stebuklais iš dangaus. Nejau manai, kad tai buvo pokštas, kai Kristui krikštijantis atsivėrė dangus, regimu būdu nusileido Šventojo Dvasia, ir viešpatavo vien dieviškoji didybė ir šlovė?

22 Todėl dar sykį įspėju, kad jokių būdu nebūtų atidalomi ir atskiriami vienas nuo kito du dalykai – žodis ir vanduo. Mat nuo vandens atskyrus žodį, vanduo liks ne kitoks, o toks, iš kurio tarnaitė verda maistą, ir tada jis išties gali vadintis maudyklės Krikštu; bet jam [žodžiui] pasilikus, kaip Dievas nustatė, tai yra sakramentas ir vadinasi Kristaus Krikštas. Tiek apie šią dalį – apie šventojo sakramento esmę ir vertę.

23 Antra, kadangi jau žinome, kas yra Krikštas ir kaip jis turi būti vertinamas, mums reikia taipgi išmokyti, kodėl ir dėl ko jis įvestas, t. y. kokią naudą jis duoda ir ką sukuria. O to nesuprasi geriau, negu iš anksčiau minėtų Kristaus žodžių⁸⁶: „Kas įtikės ir pasikrikštys, bus išgelbėtas“. **24** Todėl su-prask tai kuo paprasčiausiai, kad Krikšto galia, veikmė, nauda, vaisiai ir tikslas yra tai, kad jis išga-no. Mat niekas nekrikštijamas, idant taptų kunigaikščiu, bet krikštijamas, idant, kaip sakoma žo-džiais, būtų išganytas. **25** O būti išganytam, kaip gerai žinoma, reiškia ne ką kita, kaip būti išvaduo-tam iš nuodėmės, mirties, velnio, patekti į Kristaus karalystę ir amžinai su juo gyventi.

26 Tad vėlgi matai, kokių brangių ir vertų reikia laikyti Krikštą, nes juo mes įgyjame tokį neapsako-mą lobį, o tai irgi aiškiai parodo, kad jis negali būti tik paprastas, grynas vanduo. Mat paprastas vanduo negalėtų tokių dalykų atlikti; bet atlieka Dievo žodis ir tai (kaip anksčiau sakyta), kad jame yra Dievo vardas. **27** O kur Dievo vardas, ten turi būti gyvybė ir išganymas, tad jis pagrįstai vadina-mas dievišku, išganingu, vaisingu ir maloningu vandeniu, nes per žodį jis [Krikštas] įgyja galios, tapdamas „atgimdančiu ir atnaujinančiu nuplovimu“, kaip sakoma Pauliaus Laiško Titui 3 skyriu-je⁸⁷.

28 O į tai, kad mūsų visažiniai, naujosios dvasios, nepagrįstai tvirtina, neva tik tikėjimas išgano, bet darbai ir išoriniai dalykai nieko nereiškia, mes atsakome, kad, žinoma, niekas kitas mumyse nevei-kia, tik tikėjimas, kaip dar vėliau išgirsime. **29** Tačiau akli vedliai nenori matyti, kad tikėjimas turi turėti ką tikėti, t. y. už ko laikytis, ant ko stovėti ir į ką remtis. Todėl, siejant su vandeniu, tikima, kad būtent Krikštas teikia išganyimą ir gyvenimą, bet ne dėl vandens (kaip jau pakankamai sakyta), o dėl to, kad jis susijęs su Dievo žodžiu ir tvarka, ir jame tvirtai laikosi Jo vardas. Jei tai tikiu, tai ką gi kita tikiu, jei ne Dievą kaip tą, kuris į tai įdėjo ir įsodino savo žodį ir duoda mums tą išorinį daly-ką, kuriuo galime įgyti tokį lobį?

30 Jie tokie pamišę, kad atskiria tikėjimą ir dalyką, prie kurio tikėjimas pritvirtintas ir priištatas, nors tas dalykas tik išorinis. Jis net turi ir privalo būti išorinis, kad būtų galima jį suprasti ir suvokti ir to-kiu būdu įsidėti į širdį; juk ir visa Evangelija yra išorinis, lūpomis pasakytas pamokslas. Apskritai tai, ką Dievas mumyse daro ir kuria, Jis nori kurti per išorinę tvarką. Kur Jis kalba, kam ir per ką kalba, tenlink turi žvelgti tikėjimas ir už to laikytis. Štai turime žodžius: **31** „Kas įtikės ir pasikrikš-tys, bus išgelbėtas“⁸⁸. Apie ką gi kita kalbama šiais žodžiais, jei ne apie Krikštą, t. y. apie vandenį, įjungtą į Dievo tvarką? Iš to plaukia štai kas: kas atmeta Krikštą, tas atmeta Dievo žodį, tikėjimą ir Kristų, tenlink mus kreipiantį ir sujungiantį su Krikštu.

32 Trečia, kadangi didžiąją Krikšto naudą ir galią aptarėme, pažvelkime toliau, kas tas asmuo, pri-imantis tai, ką Krikštas duoda, ir Krikšto teikiamą naudą. **33** Tai irgi geriausiai ir aiškiausiai išreikš-ta kaip tik šiais žodžiais: „Kas įtikės ir pasikrikštys, bus išgelbėtas“. Tai reiškia, kad tik tikėjimas padaro žmogų vertą naudingai priimti išganyimą nešančią dieviškąją vandenį. Kadangi tai, kas išreikš-ta žodžiais, čia teikiama ir pažadama per vandenį ir kartu su vandeniu, šitai negali būti priimta ki-taip, kaip tik iš širdies tikint. **34** Be tikėjimo vanduo neduoda jokios naudos, nors pats savaime ir yra dieviškas, neįkainojamas lobis. Todėl vien žodžiai („kas įtikės“) įstengia tiek, kad pašalina ir at-meta visus darbus, kuriuos galime atlikti, manydami šitai pasieksią ir pelnysią išganyimą. Juk aiš-ku, kad kas nėra tikėjimas, tas [prie išganyimo] nieko neprideda, bet nieko ir negauna.

35 Bet jie šneka, kaip pratę, kad ir pats Krikštas yra darbas, o tu sakai, kad darbai neatneša išgany-mo; tad kurgi tada lieka tikėjimas? Atsakymas: „Taip, žinoma, mūsų darbai dėl išganyimo nieko ne-gali nuveikti, tačiau Krikštas yra ne mūsų, o Dievo darbas (nes turėsi, kaip sakyta, labai aiškiai at-skirti Kristaus Krikštą nuo maudyklės Krikšto); o Dievo darbai vertingi ir būtini išganymui, ir jie ti-

kėjimą ne pašalina, bet jo reikalauja; juk be tikėjimo nebūtų galima suvokti darbų“. **36** Mat vien apsipildamas vandeniu dar nepriėmė Krikšto taip, kad jis būtų tau naudingas; tačiau jis bus tau naudingas, jei pasikrikštysi įsitikinęs, kad tai vyksta pagal Dievo įsakymą ir tvarką, be to, Dievo vardu, idant su vandeniu gautum žadėtąjį išganymą. To negali atlikti nei kumštis, nei kūnas, bet tai turi tikėti širdis.

37 Taigi aiškiai matai, kad tai joks darbas, kurį mes atliekame, bet lobis, kurį Jis mums duoda ir kurį apima tikėjimas; lygiai taip Viešpats Kristus ant kryžiaus yra ne darbas, o lobis, sudėtas į žodį ir mums pateikiamas bei tikėjimu priimamas. Todėl jie elgiasi su mumis neteisingai, šaukdami prieš mus, lyg mes sakytume pamokslus prieš tikėjimą, tuo tarpu mes jį tik pabrėžiame, nes jis tiek būtinai, kad be jo neįmanoma nei gauti, nei turėti naudos iš Krikšto.

38 Taigi aptarėme tris dalykus, kuriuos reikia žinoti apie šį sakramentą, ypač tai, kad Dievo tvarką būtina didžiai gerbti; vien to jau pakaktų, nors tai grynai išorinis dalykas, kaip įsakymas „Gerbk savo tėvą ir motiną“ irgi susietas tik su medžiaginiu kūnu ir krauju, bet jame matome ne kūną ir kraują, o tai apimantį Dievo įsakymą, ir dėl jo kūnai vadinami tėvu ir motina; taip ir čia, net jei neturėtume nieko daugiau, tik šiuos žodžius: „Eikite ir krikštykite“ ir t. t., privalėtume juos vis dėlto priimti ir vykdyti kaip Dievo tvarką. **39** O čia esama ne tik įsakymo ir paliepimo, bet ir pažado. Todėl tai dar puikiau, negu tai, ką Dievas šiaip įsakė ir nustatė; apskritai čia tiek daug paguodos ir malonės, kad dangus ir žemė to negali suvokti. **40** Bet reikia mokėti tuo tikėti; juk maža ne lobio, o to, kad būtų jis suvoktas ir tvirtai jo laikomasi.

41 Todėl kiekvienas krikščionis per visą gyvenimą turės ko mokytis iš Krikšto ir jam bus ką praktikuoti; juk jis visuomet turės darbo, kad tvirtai tikėtų tuo, ką Krikštas pažada ir atneša: velnio ir mirties nugalėjimą, nuodėmių atleidimą, Dievo malonę, visą Kristų ir Šventąją Dvasią su jos dovanomis. **42** Apskritai tai [Krikštas] tokia gausybė, kad, jei tai apmąstytų kvaila prigimtis, ji suabejotų, ar tai tiesa. **43** Juk pats pagalvok: jei kur nors būtų gydytojas, mokantis padaryti taip, kad žmonės nemirtų arba net ir mirę netrukus vėl atgytų ir tada amžinai gyventų, tai pasaulis taip imtų snigti ir lyti pinigais, kad per turčius niekas negalėtų pas tą gydytoją patekti! O čia Krikštu kiekvienam velniui padedamas prie durų toks lobis ir vaistai, praryjantys mirtį ir išlaikantys gyvastį visiems žmonėms!

44 Taigi Krikštą reikia vertinti ir juo naudotis taip, kad juo stiprintumės ir guostumės, kai mus prislegia mūsų nuodėmė ir sąžinė, ir sakyti: „Vis dėlto aš pakrikštytas; jei pakrikštytas, tai man pažadėta, kad būsiu išganytas ir įgysiu amžinąjį gyvenimą tiek sielai, tiek kūnui“. **45** Todėl krikštijant ir vyksta du dalykai, kad apliejamas kūnas, galintis suvokti ne daugiau, kaip vandenį, ir dar pasakomas žodis, kad ir siela galėtų tai suvokti. **46** Kadangi abu, vanduo ir žodis, sudaro Krikštą, tai abu, siela ir kūnas, turi būti ir išganyti bei turėti amžinąjį gyvenimą: siela – per žodį, kuriuo ji tiki, o kūnas – kadangi jis suvienytas su siela ir priima Krikštą, kiek sugeba. Todėl mūsų kūnas ir mūsų siela neturi didesnės brangenybės; mat per tai [Krikštą] mes tampame visiškai šventi ir išganyti; žemėje to negalima pasiekti jokių gyvenimu ir jokių darbų.

Tiek tebūnie pakankamai pasakyta apie Krikšto esmę, naudą ir vartojimą, kiek čia reikalinga.

Apie vaikų Krikštą

47 Čia pat kyla vienas klausimas, kuriuo velnias per savo sektas trikdo pasaulį, klausimas dėl vaikų Krikšto: ar jie taip pat tiki ir ar jie teisėtai krikštijami? **48** Į tai atsakysime trumpai: kas nemokytas, tas tepalieka šį klausimą ramybėje ir tesiunčia jį mokytiems. Bet jei tu nori atsakyti, atsakyk taip:

49 Tai, kad vaikų Krikštas Kristui malonus, pakankamai įrodo jo paties veikla, būtent kad Dievas daugelį jų padaro šventais ir davė Šventąją Dvasią tiems, kurie buvo pakrikštyti, ir šiandien dar daug tokių, iš kurių matyti, kad jie turi Šventąją Dvasią tiek dėl mokymo, tiek dėl gyvenimo; taipgi ir mums Dievo malone duota, kad mes galime aiškinti Raštą ir pažinti Kristų, o tai negali vykti be Šventosios Dvasios. **50** Bet jei Dievas nepriimtų vaikų Krikšto, tai nė vienam jų nesuteiktų Šventosios Dvasios ar net jos dalelės; vadinasi, per tokį ilgą laiką iki pat šios dienos negalėtų būti žemėje nė vieno žmogaus, kuris būtų krikščionis. Bet kadangi Dievas patvirtina Krikštą, duodamas savo Šventąją Dvasią, kaip matyti kai kurių Bažnyčios tėvų asmenyse, kaip antai šv. Bernardo Klerviečio⁸⁹, Jono Žersoniečio⁹⁰, Jono Huso⁹¹ ir kitų, pakrikštytų vaikystėje, ir šventoji krikščionių Bažnyčia nežlugs iki pasaulio pabaigos, tai jie priversti pripažinti, kad vaikų Krikštas Dievui malonus. Juk Jis negali pats sau prieštarauti arba padėti melui ir suktybei, dar ir suteikdamas tam savo malonės ir Dvasią. **51** Tai beveik geriausias ir stipriausias įrodymas paprastiems ir nemokytiems žmonėms. Mat šios dalies: „Tikiu šventąją krikščionių Bažnyčią, šventųjų bendravimą ir t. t.“ iš mūsų niekas neatims ir nepanaikins.

52 Toliau sakome, kad mums nėra labai svarbu, ar krikštijamasis yra tikintis ar netikintis, nes dėl to Krikštas netampa neteisėtu; **53** mat viskas priklauso nuo Dievo žodžio ir įsakymo. Tiesa, tai griežtai pasakyta, tačiau visiškai paremta tuo, ką aš jau sakiau, kad Krikštas yra ne kas kita, kaip vanduo ir Dievo žodis šalia vienas kito ir drauge vienas su kitu; tai reiškia, kad jei žodis yra su vandeniu, tai Krikštas teisėtas net be tikėjimo. Mat mano tikėjimas Krikšto nesukuria, jis priima Krikštą. O Krikštas netaps neteisėtu dėl to, kad bus neteisingai priimtas ar panaudotas, nes jis (kaip sakyta) susietas ne su mūsų tikėjimu, bet su žodžiu.

54 Juk net jei šiandien ateitų žydas, klastingas ir pilnas piktų kėslų, o mes jį visiškai rimtai pakrikštytume, tai vis dėlto turėtume pasakyti, kad šis Krikštas tikras. Mat čia vanduo yra kartu su Dievo žodžiu, nors anas ir nepriima jo, kaip derėtų priimti; panašiai ir nevertai einantys Komunijos priima tikrą sakramentą, nors ir netiki.

55 Taigi matai, kad sektininkų prieštaravimai nieko neverti. Mat (kaip sakyta) jei vaikai ir netikėtų, o taip vis dėlto nėra, kaip dabar įrodyta, tai Krikštas vis vien būtų teisėtas, ir niekas neprivalo jų perkrikštyti; lygiai taip ir [Altoriaus] sakramentas nenukentės, jei kas nors eitų jo priimti su piktais ketinimais, ir būtų neleistina, kad dėl piktnaudžiavimo jis tą pačią valandą dar kartą priimtų, lyg pirma iš tikro nebūtų priėmęs sakramento; juk tai reikštų didžiausią sakramento suteršimą ir išniekinimą. Kaip mums galėtų ateiti į galvą, kad Dievo žodis ir tvarka neteisėti dėl to, kad mes neteisingai juos panaudojame?

56 Todėl sakau, kad jei netikėjai, tai dabar įtikėk ir sakyk: „Krikštas buvo teisėtas, bet aš, deja, jį neteisingai priėmiau“. Juk ir aš pats, ir visi besikrikštijantys Dievo akivaizdoje turi kalbėti taip: „Atėinu savo tikėjime ir kitų tikėjime, tačiau negaliu pasikliauti tuo, kad tikiu ir kad daug žmonių už mane meldžia, bet pasikliauju tuo, kad tai Tavo žodis ir įsakymas“; lygiai kaip eidamas [Altoriaus] sakramento, remiuosi ne savo tikėjimu, bet Kristaus žodžiu; ar būčiau stiprus, ar silpnas, pavesiu tai Dievo valiai. Bet gerai žinau, kad Jis kviečia mane ateiti, valgyti ir gerti, ir t. t., ir dovanoja man savo Kūną ir Kraują; ir tai manęs neapmeluos ir neapgaus.

57 Lygiai taip elgiamės ir su vaikų Krikštu – nešame kūdikį pakrikštyti, manydami ir vildamiesi, kad jis tiki, ir meldžiame, kad Dievas duotų jam tikėjimą; bet ne dėl to mes jį krikštijame, o tik dėl to, kad Dievas taip liepė. Kodėl? Todėl, kad žinome, jog Dievas nemeluoja. Aš ir mano artimas, ir apskritai visi žmonės gali klysti ir apgauti, bet Dievo žodis negali būti klaidingas.

58 Todėl bet koku atveju įžūlios, neišmanėliškos tos dvasios, kurios padaro išvadą ir nusprendžia: „Kai nėra tikro tikėjimo, negali būti nė teisėto Krikšto!“ Lygiai taip, tarsi aš užsimanyčiau pareikšti: „Jei aš netikiu, tai Kristus yra niekas“; arba: „Jei aš neklusnus, tai tėvas, motina ir vyresnybė yra niekas“. Ar tai teisinga išvada, kad, jei kas nors nedaro to, ką turi daryti, tai dėl to dalykas pats savaime negali nei būti, nei galioti? **59** Mielasis, apversk šį pasakymą aukštyn kojomis ir padaryk tokią išvadą: Krikštas nėra niekas, bet yra teisėtas kaip tik dėl to, kad buvo neteisingai priimtas. Mat jei jis pats savaime nebūtų teisingas, nebūtų galima jo neteisingai panaudoti ir nusidėti. Taigi tai reiškia: *Abusus non tollit sed confirmat substantiam*, „klaidingas vartojimas nepanaikina dalyko, bet jį patvirtina“. Juk auksas lieka nė kiek ne mažiau auksas ir tada, kai jį dėvi nenaudėlė, skendinti nuodėmėse ir gėdoje.

60 Todėl tebus galutinai nuspręsta, kad Krikštas visą laiką išlieka teisėtas ir visiškai galioja, net jei tik vienas vienintelis žmogus būtų pakrikštytas, ir tas pats netikėtų kaip reikiant. Mat žmogus nepajėgus pakreipti ir pakeisti Dievo tvarką ir žodį. **61** Tačiau jie, fanatiškos dvasios, tiek apakinti, kad nebemato Dievo žodžio bei įsakymo, ir Krikštą laiko ne daugiau, negu vandeniui upelyje ar puode, o vyresnybė – bet koku žmogumi, ir kadangi jie nemato nei tikėjimo, nei klusnumo, tie dalykai patys savaime jiems nieko neverti. **62** Tai slapta, maištingas velnias, kuris mielai nuplėštų vyresnybei karūną, kad paskui ją sutryptų, negana to, visus Dievo darbus ir potvarkius mums iškraipytų arba sunaikintų. **63** Todėl turime būti budrūs bei apsiginklavę ir neleisti, kad būtume atitraukti nuo žodžio ar nukreipti kitur, kad nepaliktume Krikšto tik tuščiu ženklu, kaip svajoja religiniai fanatikai.

64 Galiausiai taip pat reikia žinoti, ką Krikštas reiškia ir kodėl Dievas kaip tik tokį išorinį ženklą ir veiksmą paskyrė šiam sakramentui, kuriuo mes ir priimami į krikščioniją. **65** O veiksmas, arba judesys, yra toks, kad mes visiškai panardinami į vandenį, o paskui vėl ištraukiami. Šiedu veiksmui, panardinimas ir iškėlimas, nurodo į Krikšto galią ir veikimą, kurie yra ne kas kita, kaip senojo Adomo numarinimas, paskui naujo žmogaus prisikėlimas iš numirusių; šiedu veiksmui turi vykti mums visą gyvenimą, tad krikščioniškasis gyvenimas yra ne kas kita, kaip kasdienis Krikštas, vieną kartą prasidėjęs ir nuolat besitęsiantis. Mat nepaliaujamai turi būti iššluojama visa, kas kyla iš senojo Adomo, kad išryškėtų tai, kas priklauso naujam [žmogui]. **66** Kas gi tas senasis žmogus? Jis įgimtas mums nuo Adomo: piktas, priešiškas, pavydus, neskaistus, šykštus, tingus, pasipūtęs, net netikintis, apsėstas visų ydų ir iš prigimties neturintis savyje nieko gero. **67** Mums einant į Kristaus karalystę, tų ydų kasdien turi mažėti, kad juo toliau, juo švelnesni, kantresni, romesni mes taptume, vis labiau nugalėtume gobšumą, neapykantą, pavydą ir pasipūtimą.

68 Toks yra teisingas Krikšto panaudojimas tarp krikščionių, išreiškiamas vandens Krikštu. Jei tai neįvyksta ir jei senajam žmogui atiduodamos vadelės, kad jis tik stiprėja, tai jau reiškia ne pasinaudoti Krikštu, bet veikti prieš Krikštą. **69** Mat gyvenantys ne Kristuje negali nieko kito, kaip tik kasdien darytis vis blogesni, kaip ir priežodyje sakoma, ir tai tiesa: „Vis blogiau ir blogiau; juo toliau, juo pikčiau“. **70** Jei kas prieš metus buvo pasipūtęs ir gobšus, tai šiomet jis dar išdidesnis ir gobšesnis, taigi yda nuo jaunumės auga kartu su juo ir tarpsta. Mažas vaikas neturi ypatingų ydų, bet užaugęs pasidaro nedoras ir neskaistus; suaugęs į vyrą, jau turi tikrų ydų, juo toliau, juo daugiau.

71 Todėl senojo žmogaus prigimtis nevaržomai veši, jei ji netramdoma ir neslopinama Krikšto galia. Ir priešingai, jei žmonės tampa krikščionimis, ji kasdien menkėja, kol galiausiai visai sunyksta. Tai reiškia iš tikrųjų panirti Krikšte ir kasdien vėl išnirti. **72** Tad išorinis ženklas pastatytas ne tik tam, kad galingai veiktų, bet ir kad šį tą reikštų. **73** Kur tikėjimas su savo vaisiais, ten ne tik simbolis, bet ir veikimas; o kur nėra tikėjimo, ten lieka vien nevaisingas ženklas.

74 Ir čia tu matai, kad Krikštas tiek savo galia, tiek savo simboline reikšme apima ir trečią sakramentą, pavadintą Atgaila, kuri iš tikro yra ne kas kita, kaip Krikštas. **75** Mat ką gi kita reiškia Atgai-

la, jei ne rimtai pulti senąjį žmogų ir įžengti į naują gyvenimą? Todėl jei gyveni Atgailoje, tai esi Krikšte, ne tik reiškiančiame naują gyvenimą, bet ir veikiančiame, keliančiame ir genančiame; **76** Juk jame suteikiama malonė, dvasia ir galia senąjį žmogų sutramdyti, kad rastųsi ir stiprėtų naujasis.

77 Todėl Krikštas visuomet išlieka, ir net jei kas nuo jo atkrenta ir nusideda, tai vis tiek mes galime bet kuomet jį pasiekti, kad vėl įveiktume senąjį žmogų. **78** Tačiau vandeniū mūsų nebereikia aplieti; juk jei ir šimtą kartų būtume vandenin panardinti, tai vis tiek esama tik vieno vienintelio Krikšto; veiksmas ir simbolinė reikšmė tęsiasi ir išlieka. **79** Taigi Atgaila yra ne kas kita, kaip grįžimas ir vėl įžengimas į Krikštą: kartojama ir vykdoma tai, kas pirma buvo pradėta, bet paskui užmesta.

80 Tai sakau dėl to, kad kas nepamanytų, kaip mes ilgai manėme, įsivaizduodami, jog Krikštas praranda savo galią, tad juo nebegalima naudotis, kai vėl įpuolame į nuodėmę. Taip esti tada, kai nebe matome nieko daugiau, išskyrus vienąsyk jau atliktą veiksmą. **81** O tokia nuomonė atsirado iš to, kad šv. Jeronimas parašė: „Atgaila – ta antroji lenta, ant kurios mes turime išplaukti ir išlipti į krantą sudužus laivui, į kurį įžengiame ir kuriuo plaukiame atėję krikščionybėn“. **82** Šiuo sakiniu atmetamas Krikšto panaudojimas, tad jis ir nebegali nieko duoti. Todėl čia pasakyta neteisingai arba galbūt neteisingai suprasta, nes laivas nesudūžta dėl to, kad (kaip sakyta) tokia Dievo tvarka, o ne mūsų darbas; bet tai įvyksta dėl to, kad mes paslystame ir iškrentame; o jei kas iškrenta, tai tesistengia vėl prie laivo priplaukti ir jo įsitverti, kol vėl įsigaus į laivą ir toliau plauks, kaip buvo pradėjęs.

83 Taigi matyti, koks didingas ir puikus dalykas yra Krikštas; jis išplėšia mus velniui iš nasrų, padaro Dievo nuosavybe, nuslopina ir pašalina nuodėmę, be to, kasdien stiprina naująjį žmogų ir nuolat yra veiksmingas bei pasilieka, kol mes iš šito vargo ateisime į amžinąją karalystę.

84 Todėl kiekvienas tesirūpina Krikštu kaip savo kasdieniu drabužiu, kuriuo apsitaisęs nuolatos turi vaikščioti, kad visą laiką išliktų tikėjime ir jo vaisiuose, kad pažabotų senąjį žmogų ir augtų naujajame. **85** Mat jei norime būti krikščionys, tai turime atlikti tai, dėl ko esame krikščionys; **86** jei kas nuo to atkrinta, tai vėl tesugrįžta. Juk kaip Kristus, malonės sostas, nepasitraukia nuo mūsų ir nedraudžia mums vėl pas jį ateiti, nors mes ir nusidedame, taip išlieka ir visi jo turtai bei visos dovanos. Kaip kartą Krikštu buvo gautas nuodėmių atleidimas, taip jis kasdien išlieka, kol esame gyvi, t. y. kol su savimi senąjį žmogų ant kupros nešiojamės.

PENKTA DALIS

Apie Altoriaus sakramentą

1 Kaip aptarėme šventąjį Krikštą, taip turime pakalbėti ir apie kitą sakramentą, būtent aptarti šias tris dalis: kas jis yra, kam jis naudingas ir kas jį turi priimti. Visa tai aptarsime, remdamiesi žodžiais, kuriais Kristus jį įsteigė ir **2** kuriuos privalo žinoti kiekvienas norintis būti krikščionimi ir eiti sakramento. Mat mes neketiname leisti prie jo ir teikti jį nežinantiesiems, ko ieško arba kodėl sakramento eina. O tie žodžiai tokie:

3 Viešpats Jėzus Kristus tą naktį, kurią buvo išduotas, paėmė duoną, padėkojęs laužė ir davė mokiniams, tardamas: „Imkite ir valgykite. Tai yra mano kūnas, kuris už jus atiduodamas. Tai darykite mano atminimui“.

Lygiai taip pat po vakarienės Jis paėmė taurę, sakydamas: „Ši taurė yra Naujoji Sandora mano kraujyje, kuris už jus išliejamas nuodėmėms atleisti. Kiek kartų gersite, darykite tai mano atminimui“⁹².

4 Taip pat ir čia nekibsimė į plaukus ir nesiginčysime su šio sakramento juodintojais ir niekintojais, bet pirmiausia išmoksime, kas svarbiausia (kaip mokėmės apie Krikštą), būtent kad svarbiausia yra Dievo žodis ir tvarka arba įsakymas; juk jis ne žmogaus sugalvotas ar sukurtas, bet paskirtas paties Kristaus be kieno nors patarimų ir svarstymų. **5** Todėl kaip dešimt įsakymų, „Tėve mūsų“ ir tikėjimo išpažinimas savo esme ir verte išlieka nepakitę, net jei niekuomet jų nesilaikai, nesimeldi ir netiki, taip ir šis garbusis sakramentas išlieka toks tvirtas, kad niekas jam nepakenkia ir nieko jis nepraranda, net jei mes jį naudojame ir su juo elgiamės nevertai. **6** Nejau manai, kad Dievas taip paiso mūsų darbų ir tikėjimo, kad dėl jų turėtų keisti savo tvarką? Juk visuose pasaulietiniuose dalykuose viskas lieka taip, kaip Dievas sukūrė ir nustatė, nesvarbu, kaip jais naudojames ir su jais elgiamės. **7** Tai reikia nuolatos prisiminti, nes tuo iš tikro galima atremti visus atskalūnų plepalus; mat jie sprendžia apie sakramentus, atskirtus nuo Dievo žodžio, kaip apie mūsų pačių daromą dalyką.

8 Kas gi yra Altoriaus sakramentas?

Atsakymas: „Tai tikras Viešpaties Kristaus Kūnas ir Kraujas duonoje bei vyne ir su jais, Kristaus žodžiu mums, krikščionims, įsakytas valgyti ir gerti“. **9** Ir kaip apie Krikštą pasakyta, kad tai ne paprastas vanduo, taip ir čia sakome: „Sakramentas yra duona ir vynas, bet ne šiaip duona ir vynas, paprastai ant stalo patiekiami, bet duona ir vynas, į Dievo žodį įdėti ir su juo surišti“.

10 Žodis (sakau) yra tai, kas padaro ir taip išskiria šį sakramentą, kad jis yra ir vadinasi ne tik duona ir vynas, bet ir Kristaus Kūnas ir Kraujas. Mat pasakyta: *Accedat verbum ad elementum et fit sacramentum*, „jei žodis prisijungia prie išorinio daikto, tampa sakramentu“. Šis šv. Augustino posakis toks taiklus ir taip gerai suformuluotas, kad vargu ar jis yra pasakęs geresnį. Žodis turi padaryti elementą sakramentu; antraip jis ir lieka tik paprastas elementas. **11** Čia ne šiaip kunigaikščio ar imperatoriaus, bet aukštosios Didenybės žodis ir tvarka; visi kūriniai privalo pulti prieš ją ant kelių ir tarti „klausau“, kad būtų taip, kaip Jis sako, ir priimti tai su visa pagarba, baime ir nuolankumu.

12 Šiuo žodžiu tu gali pastiprinti savo sąžinę ir pasakyti: „Jei ir visa galybė velnių su visais fanatikais užgriūtų, rėkdami: „Kaip gali duona ir vynas būti Kristaus Kūnas ir Kraujas?“ ir t. t., tai aš žinau, kad visi protai ir mokslinčiai, kartu paėmus, nėra tokie protingi, kaip dieviškosios Didenybės mažasis pirštelis“. **13** Čia parašytas Kristaus žodis: „Imkite ir valgykite. Tai yra mano kūnas“⁹³, „Gerkite iš jos visi, nes tai yra Naujoji Sandora mano kraujyje“⁹⁴ ir t. t. Mes laikomės šių žodžių ir

norėtume pamatyti tuos, kurie taisys Kristų ir darys kitaip, negu jis liepė. **14** Žinoma, tai tiesa; jei tu atimsi žodį nuo sakramento arba vertinsi jį be žodžio, tai turėsi viso labo paprastą duoną ir vyną, tačiau, kaip dera ir privalu, pasilikus jiems [įsteigimo žodžiams] sakramente, šis, kaip jais ir skelbiama, yra tikras Kristaus Kūnas ir Kraujas. Mat kaip Kristaus lūpos kalba ir sako, taip ir yra, nes jos negali nei meluoti, nei apgauti.

15 Iš čia lengva atsakyti į visokiausius klausimus, dabar neduodančius ramybės, kaip antai: „Ar ir nedoras kunigas gali administruoti ir teikti sakramentą?“, ir dar daug panašių. **16** Čia mes apibendriname ir sakome: „Net nenaudėlis, priimdamas arba teikdamas sakramentą, priima [arba teikia] tikrą sakramentą, t. y. Kristaus Kūną ir Kraują, kaip ir tas, kuris su sakramentu elgiasi garbingiausiai“. Mat jis pagrįstas ne žmogaus šventumu, bet Dievo žodžiu; ir kaip nė vienas šventasis žemėje, net nė vienas angelas danguje duonos ir vyno negali paversti Kristaus Kūnu ir Krauju, taip niekas negali nei pakeisti, nei permainyti jo net piktnaudžiaudamas. **17** Mat dėl asmens arba dėl netikėjimo netampa klaidingas žodis, per kurį sakramentu tai yra tapę ir buvo įsteigta. Juk Kristus nesako: „Jei jūs tikite arba esate verti, imkite mano Kūną ir Kraują“, bet sako: „Imkite, valgykite ir gerkite. Tai yra mano kūnas ir kraujas“; ir toliau: „Tai darykite“ (būtent tai, ką aš dabar darau, įsteigiu, duodu jums ir liepiu priimti). **18** Tai tas pat, kaip ir pasakyti: „Nesvarbu, ar tu nevertas, ar vertas, štai turi Jo Kūną ir Kraują dėl galios šių žodžių, pridamų prie duonos ir vyno“. **19** Gerai tai įsidėmėk ir atmink, nes ant šių žodžių laikosi visas mūsų pagrindas, apsauga ir gynyba nuo visų klaidų ir pagundų, užklupančių arba dar užklupsiančių mus.

20 Taigi trumpai aptarėme pirmą dalį, susijusią su šio sakramento esme. Dabar pažvelk į galią ir naudą, dėl kurių, tiesą sakant, šis sakramentas įsteigtas, o tai ir yra būtiniausia jame – žinoti, ko jame ieškoti ir ką pasiimti. **21** Tai aiškiai ir lengvai suprantama kaip tik iš šių žodžių: „Tai yra mano kūnas ir kraujas, kuris už jus atiduodamas ir išliejamas nuodėmėms atleisti“. **22** Trumpai sakant, mes einame sakramento dėl to, kad priimtume šį lobį, per kurį ir kuriame gauname nuodėmių atleidimą. Kodėl? Todėl, kad šiais žodžiais taip pasakyta ir mums tai suteikiama; juk Jis liepia man valgyti ir gerti, kad tai taptų mano nuosavybe ir būtų man naudinga kaip tam tikras garantas ir ženklas, net kaip pats lobis, dėl manęs įsteigtas prieš mano nuodėmę, mirtį ir visokias nelaimes.

23 Todėl tai teisingai vadinama sielų penu, sotinančiu ir stiprinančiu naująjį žmogų. Mat Krikštu mes pirma atgimstame iš naujo, tačiau drauge (kaip sakyta) žmoguje lieka įaugęs senasis kailis; čia tiek daug kliūčių ir pagundų iš velnio ir pasaulio, kad mes dažnai pavargstame ir netenkame jėgų, o kai kada ir suklumpame.

24 Todėl sakramentas duotas kasdieniam ganymui ir sotinimui, kad tikėjimas atsigautų ir sustiprėtų, kad šioje kovoje neatkristų, bet vis stiprėtų ir stiprėtų. **25** Mat naujasis gyvenimas turi būti toks, kad kasdien augtų ir plėstųsi, tačiau jam tenka iškęsti daug priešiškumo. **26** Juk velnias yra toks piktas priešas; pamatęs, kad jam atsispiriama ir senasis žmogus puolamas, o jis nebegali mūsų įveikti jėga, jis sėlina ir slampinėja aplinkui, išbando visa, ką moka, ir nerimsta, kol galiausiai mus taip nuvargina, kad arba atsižadame tikėjimo, arba rankos mums nusvyra ir mes nebetenkame vilties arba kantrybės. **27** Tam ir duota ši paguoda, idant širdis, jausdama, kad jai tuoj bus per sunku, galėtų čia pasisemti naujų jėgų ir atgaivos.

28 Čia vėl išsisukinėja mūsų išmintingieji protai su savo didžiuoju mokytumu ir išmintimi, šaukdami ir piktindamiesi: „Kaip gali duona ir vynas atleisti nuodėmę arba stiprinti tikėjimą?“, o juk jie girdi ir žino, kad mes taip sakome ne apie duoną ir vyną, nes duona pati savaime yra duona, bet apie tokią duoną ir tokį vyną, kurie yra Kristaus Kūnas ir Kraujas ir turi su savimi Jo žodžius. Mes sakome: „Tai, o ne kas kita, yra lobis, per kurį gautas toks atleidimas“. **29** Tai mums duota ir patvirtinta ne kitaip, o žodžiais: „Už jus atiduodamas ir išliejamas“, nes šiuose žodžiuose esti abu dalykai: kad

tai Kristaus Kūnas ir Kraujas ir kad tai priklauso tau kaip lobis ir dovana. **30** Juk Kristaus Kūnas negali būti nevaisingas, bergždžias dalykas, nieko nepadarantis ir jokios naudos neatnešantis. Tačiau kad ir koks didelis būtų lobis pats savaime, jis turi būti sudėtas į žodį ir mums pateiktas, antraip mes negalėtume nei apie jį žinoti, nei jo ieškoti.

31 Todėl jie šneka niekus, sakydami: „Kristaus Kūnas ir Kraujas per Vakarienę už mus nei atiduodamas, nei išliejamas, todėl sakramentu negalima gauti nuodėmių atleidimo“. Mat nors darbas ant kryžiaus atliktas ir nuodėmių atleidimas gautas, jis negali mūsų pasiekti kitaip, kaip per žodį. Juk ką mes žinotume, kad tai yra įvykę arba kad tai turėtų būti mums padovanota, jei apie tai nebūtų pranešama pamokslu arba ištariamam žodžiu? Iš kur jie tai žino arba kaip gali suvokti atleidimą ir jį pasisavinti, jei nesilaiko Šventojo Rašto ir Evangelijos ir jais netiki? **32** Juk visa Evangelija ir tikėjimo išpažinimo artikulais: „Tikiu šventąją krikščionių Bažnyčią..., nuodėmių atleidimą“ ir t. t. į šį sakramentą sudėti ir mums pateikti per žodį. Tad kodėl turėtume leisti išplėsti iš sakramento tokį lobį, jei jie vis dėlto priversti pripažinti, kad tai kaip tik tie žodžiai, kuriuos girdime visoje Evangelijoje, ir negali tvirtinti, kad šie žodžiai sakramente visai nenaudingi, lygiai kaip negali tvirtinti, kad visa Evangelija, arba Dievo žodis, be sakramento neduoda jokios naudos.

33 Taigi aptarėme visą sakramentą ir kas jis pats savaime, ir ką duoda bei kuo naudingas. Dabar atėjo metas pažiūrėti, kas tas asmuo, kuris tokią galią ir naudą gauna. Trumpiausiai būtų galima atsakyti, kaip anksčiau apie Krikštą, o ir kitur dažnai pasakyta: kas tuo tiki, tas turi tai, ką sako žodžiai ir ką jie duoda. Mat jie ne akmeniui ar malkoms sakomi arba skelbiami, bet jų besiklausantiems žmonėms, kuriems Jis sako: „Imkite ir valgykite“ ir t. t. **34** O kadangi Jis siūlo ir pažada nuodėmių atleidimą, tai šis negali būti priimamas kitaip, kaip tikėjimu. Tokio tikėjimo Jis pats reikalauja savo žodžiu, sakydamas: „Už jus atiduodamas“ ir: „Už jus išliejamas“; tarsi norėtų pasakyti: „Todėl tai duodu ir liepiu jums valgyti ir gerti, kad jūs tai priimtumėte ir tuo naudotumėtės“. **35** Ir kas leidžia tai pasakyti jam ir tiki, kad tai tiesa, tas šitai turi; tačiau kas netiki, tas nieko neturi, kaip ir tas, kuris leidžia jam tai siūlyti bergždžiai ir nenori naudotis šiuo išganingu gėriu. Šis lobis pasiekiamas ir yra kiekvienam prie durų, maža to, ant stalo padėtas; tačiau būtina, kad tu jį pasisavintum ir tikru laikytum tai, kas tau sakoma tais žodžiais.

36 Tai ir visas krikščioniškas pasirengimas garbingai priimti šį sakramentą. Kadangi šis lobis visas pateikiamas žodžiais, jo neįmanoma kitaip suprasti ir pasisavinti, tik širdimi. Mat sauja nesuimsi tokios dovanos ir amžinojo turto. **37** Pasninkas ir malda ir t. t. gal ir gali būti išorinis pasirengimas ir vaikų pratybos, kad kūnas deramai ir pagarbiai laikytųsi ir elgtųsi su Kristaus Kūnu ir Krauju; bet to, kas juose ir su jais duodama, kūnas negali nei apčiuopti, nei įimti. **38** Tačiau širdies tikėjimas tai padaro, jis atpažįsta šį lobį ir jo trokšta. Tiek tebus gana apie šį sakramentą bendrai pamokai; juk tai, ką apie jį reikėtų pasakyti daugiau, skirta kitam laikui.

39 Galiausiai, kadangi jau turime teisingą sakramento suvokimą ir mokymą, būtina ir įspėti bei padrašinti, kad šis didelis lobis, kasdien tarp krikščionių administruojamas ir dalijamas, nenuėitų perniek, t. y. kad norintys būti krikščionimis pasirengtų šį didžiai vertingą sakramentą dažnai priimti.

40 Juk matome, kad į tai kaip tik abejingai ir tingiai žiūrima, ir didelis būrys iš besiklausančių Evangelijos yra tokie, kurie, kadangi popiežiaus niekai jau nebegalioja, taigi mes išvaduoti iš jo prievartos ir įsakymo, gyvena sau metus, dvejus ar trejus ir ilgiau be sakramento, tarsi būtų tokie tvirti krikščionys, kuriems jo nebereikia, **41** o kai kurie leidžiasi sukliudomi ir atgrasinami tuo, kad mes mokėme, neva niekas neturįs sakramento eiti, nebent jaustų badą ir troškulį, verčiančius tai daryti. Kai kurie teisinasi, neva esąs tai laisvas ir nebūtinai dalykas, ir pakaks, kad jie ir taip tiki, o šitaip daugelis nusivažiuoja tiek, kad visiškai sulaukėja ir galiausiai ima niekinti abu – ir sakramentą, ir Dievo žodį.

42 Tai tiesa, ką jau sakėme: jokių būdu nieko nereikia varyti nei versti, kad vėl neprasidėtų sielų žudymas; tačiau privalu žinoti, kad negali būti laikomi krikščionimis tokie žmonės, kurie taip ilgai šalinasi sakramento ir jo vengia. Mat Kristus jį įsteigė ne tam, kad jis būtų kaip vaidinimas, bet įsakė savo krikščionims tai valgyti ir gerti, ir, taip darant, Jį atminti.

43 Ir iš tiesų kas yra tikri krikščionys ir vertina bei brangina sakramentą, patys turi save raginti ir spirti. Bet mes norime truputį pakalbėti apie tai, kad paprasti ir silpni žmonės, irgi mielai norintys būti krikščionimis, juo labiau būtų skatinami apmąstyti juos pastūmėjančias priežastis ir būtinybę.

44 Mat kaip kituose dalykuose, susijusiuose su tikėjimu, meile ir kantrybe, nepakanka vien mokytis ir aiškinti, bet reikia ir kasdien padrašinti, taip ir čia būtina pamokslais paraginti, kad nebūtų pavargstama ir nusimenama, nes mes žinome ir jaučiame, kad velnias nuolat priešinasi tam ir visam krikščioniškam gyvenimui ir, kiek išgalėdamas, veja nuo jo bei stumia.

45 Ir čia mes turime, pirma, aiškų tekstą su Kristaus žodžiais: „Tai darykite mano atminimui“. Tai žodžiai, kuriais mums liepiama ir įsakoma, kuriais norintys būti krikščionimis įpareigojami naudotis sakramentu. Todėl kas nori būti Kristaus mokinyš – o su tokiais Jis čia kalbasi, – tas tepamąsto apie tai ir to tesilaiko, ne per prievartą, iš žmonių kylančią, bet iš klusnumo Viešpačiui Kristui ir idant būtų Jam malonus. **46** Tu sakysi, kad čia parašyta: „Kiek kartų tai darysite“⁹⁵, taigi Jis nieko neverčia to daryti, bet palieka žmogaus valiai. **47** Atsakymas: „Tai tiesa, bet čia neparašyta, kad to niekuomet nereikia daryti“; maža to, kadangi Jis sako: „Kiek kartų tai darysite“, šiais žodžiais nurodoma, kad reikia daryti dažnai, ir jie pridurti dėl to, kad Jis nori, jog sakramentas būtų laisvas, jog būtų nepiristas prie kokio ypatingo laiko, kaip žydų Velykų avinėlis, kurį jie galėjo valgyti tik kartą per metus, pirmos pilnaties keturioliktos dienos vakarą, ir ne vėliau. Kristus lyg norėtų pasakyti: „Aš įsteigiu jums Velykas, arba Vakarienę, kad naudotumėtės ja ne vieną kartą, tik šį metų vakarą, bet tiek kartų, kuomet ir kur panorėsite, pagal kiekvieno galimybę ir poreikį, nesusietą su jokia vieta ar tam tikru laiku“; **48** nors popiežius vėliau tai iškreipė ir vėl pavertė žydų švente.

49 Taigi matai, kad laisvė palikta ne tam, kad sakramento būtų galima nevertinti. Nevertinimu aš vadinu tai, kai taip ilgai gyvenama ir nesama jokių kliūčių, tačiau sakramento niekuomet netrokštama. Jei nori turėti tokią laisvę, tai verčiau turėk ne mažesnę laisvę, negu nebūdamas krikščionis ir neprivalėdamas nei tikėti, nei melstis; juk tai lygiai toks Kristaus įsakymas, kaip ir anas. Bet jei nori būti krikščionis, tai privalai bent retkarčiais šiam įsakymui paklusti ir jį vykdyti, **50** nes toks įsakymas turėtų tave paskatinti įsigilinti į save ir pamąstyti: „Na, koks gi aš krikščionis? Jei jau būčiau krikščionis, tai nors truputį ilgėčiau si to, ką mano Viešpats įsakė man daryti“.

51 Ir iš tiesų iš to, kaip atsainiai į tai mes žiūrime, gerai justis, kokie buvome krikščionys prie popiežiaus valdžios, – tokie, kurie vien žmogiškojo įsakymo verčiami ir jo bijodami ėjo sakramento, be noro ir meilės, ir niekuomet nepažvelgė į Kristaus įsakymą. **52** Tačiau mes nieko neverčiame ir primygtinai nereikalaujame, taip pat niekas neturi to daryti mums kaip paslaugos ar kad įtiktų. Bet tave turi uždegti ir net priversti tai, kad Jis to nori ir kad Jam tai malonu. Žmonėms nereikia leisti spiriamiems nei tikėjimui, nei kokiam geram darbui. Ir mes darome ne daugiau, kaip tik pasakome ir griežtai įspėjame, ką tu turi daryti ne dėl mūsų, bet dėl savęs. Jis tave vilioja ir ragina; jei nori tai paniekinti, pats už tai ir atsakyk.

53 Tai pirmas dalykas, ypač šaltiesiems ir abejingiesiems skirtas, kad jie apsigalvotų ir pabustų. Mat tai tikra tiesa, kaip ir aš pats savo kailiu patyriau, ir kiekvienas visuomet savyje atras: šalindamasis sakramento dieną po dienos daraisi vis grubesnis ir šaltesnis ir galiausiai visai nueini vėjais.

54 Priešingai, reikia pasiklausti savo širdies bei sąžinės ir elgtis kaip žmogui, mielai norinčiam su-tarti su Dievu. Juo dažniau tai įvyksta, juo labiau širdis sušyla ir užsidega, kad visai neatšaltų.

55 Bet tu sakai: „Ką daryti, jei jaučiuosi dar nepasirengęs?“ Atsakymas: „Patiriu ir aš tokį gundymą, ypač dėl senosios tvarkos prie popiežiaus valdžios atsiradusį, kai mes save taip kankindavome, idant būtume visiškai švarūs ir Dievas nerastų mumyse nė menkiausio trūkumo“; per tai tapome tokie baikštūs sakramento atžvilgiu, kad kiekvienas pasibaisėjęs tuojau sakydavo: „Ak, tu nevertas!“

56 Juk tada prigimtis ir protas mūsų nevertumą pradeda skaičiuoti ir lyginti su didžiu, brangiu gėriu; ir tada nevertumas pasirodo kaip blankus žibintas prieš skaisčią saulę arba kaip mėšlas prieš brangakmenius; ir tai matydama prigimtis nenori eiti ir laukia, kol pasirengs, taip ilgai, kad savaitė savaitę, pusmetis pusmetį nusiveja. **57** Bet jei tau svarbu, koks tu pamaldus ir švarus, ir nori laukti, kuomet nebejausi jokio sąžinės graužimo, tai sakramento išvis niekuomet negalėsi eiti.

58 Todėl čia reikia daryti skirtumą tarp žmonių; įžūliems ir sulaukėjusiems reikia pasakyti, kad jie čia nelįstų; jie nepasirengę priimti nuodėmių atleidimą, nes jo netrokšta ir visiškai nenori būti dievobaimingi. **59** Tačiau kiti, ne tokie grubūs bei palaidi ir norintys būti dievobaimingi, neturi to šalintis, nors būtų visai silpni ir gležni. Antai ir šv. Hiliaras yra pasakęs: „Jei nuodėmė nėra tokia, kad dėl jos kas nors teisėtai būtų pašalintas iš bendruomenės ir laikomas nekrikščionimi, tai reikėtų sakramentą priimti, kad neprarastum gyvybės“. **60** Mat niekas nepažengs taip toli, kad neliktų daug įaugusių kasdienių trūkumų.

61 Todėl tokie žmonės turi suprasti, kad didžiausia išmintis – žinoti, jog mūsų sakramentas pagrįstas ne mūsų vertumu; juk mes krikštijamės ne kaip verti ir šventi, ir neiname išpažinties, lyg būtume tyri ir be nuodėmės, bet, priešingai, darome tai kaip vargšai, prasti žmogeliai ir kaip tik dėl to, kad neverti; nebent būtų toks, kuris netrokšta malonės ir nuodėmių atleidimo ir nemano taisyti.

62 Bet tas, kuris mielai norėtų gauti malonės ir paguodos, turi pats save paskatinti ir nesileisti niekieno atbaidomas, ir taip sakyti: „Labai norėčiau būti vertas, bet ateinu remdamasis ne vertumu, o Tavo žodžiu, kuriuo Tu įsakei, ateinu kaip toks, kuris mielai būtų tavo mokinys, o mano vertumas tegu eina sau, kur nori“. **63** Tačiau tai sunku; juk mums nuolat pastoja kelią ir kliudo tai, kad daugiau žvelgiame į save, negu į Kristaus žodį ir lūpas. Mat mūsų prigimtis linkusi elgtis taip, kad galėtų tvirtai remtis savimi pačia; jei tai neįmanoma, ji nenori nė bandyti. Tiek tebus gana apie pirmą dalį.

64 Antra, be įsakymo, esama dar ir pažado, kaip jau anksčiau girdėjome, turinčio mus labiausiai patraukti ir paskatinti. Mat štai draugingi ir meilės kupini žodžiai: „Tai yra mano kūnas, kuris už jus atiduodamas“, „Tai yra mano kraujas, kuris už jus išliejamas nuodėmėms atleisti“. **65** Šie žodžiai, kaip jau sakiau, skelbiami ne lazdai ar akmeniui, bet man ir tau; antraip Kristus galėtų lygiai taip tylėti ir nesteigti jokio sakramento. Todėl pagalvok ir prisijunk prie tų „jūs“, kad Jis ne veltui su tavimi kalbėtųsi.

66 Mat siūlo štai Jis mums visiems lobį, kurį atnešė iš dangaus ir prie kurio mus ir šiaip kuo draugiškiausiai kviečia, Evangelijos pagal Matą 11 skyriuje⁹⁶ sakydamas: „Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti; aš jus atgaivinsiu!“ **67** Juk nuodėmė ir gėda, kad jis mus taip širdingai ir ištikimai prie mūsų didžiausio ir geriausio lobiai ragina ir drąsina, o mes jo taip šalinamės ir taip ilgai pas jį einame, kol visiškai atšalame ir sudiržtame, kad nebeturime nei noro, nei meilės. **68** Juk nereikia į sakramentą žiūrėti kaip į kenksmingą dalyką, nuo kurio reikėtų bėgti, bet reikia į jį žiūrėti kaip vien į naudingus raminamus vaistus, padedančius tau ir gyvybę teikiančius tiek sielai, tiek kūnui; juk jei siela pagyja, tai ir kūnui pagelbėta. Tad kodėl į tai mes žiūrimė kaip į nuodus, kuriuos prarijęs mirtį rasi?

69 Tikra tiesa, kad sakramentą niekinantys ir nekrikščioniškai gyvenantys priima jį savo nenaudai ir prakeikimui; juk tokiems naudos ir pagalbos niekas neatneš, kaip ir ligoniui, dėl savo išdykumo val-

gančiam ir geriančiam tai, ką gydytojas uždraudė. **70** Bet tie, kurie jaučia savo silpnumą ir mielai jo atsikratytų, ir trokšta pagalbos, turi vertinti ir naudoti sakramentą ne kitaip, kaip brangią priemonę nuo nuodų, kuriuos turi savyje. Mat čia, sakramente, tu gali iš Kristaus lūpų gauti nuodėmių atleidimą, savyje turintį ir su savimi nešantį Dievo malonę ir Dvasią su visomis jos dovanomis, globa, apsauga bei galia prieš mirtį ir velnią bei visokias nelaimes.

71 Taigi iš Dievo tu turi abu: ir Viešpaties Kristaus įsakymą, ir pažadą; be to, tavo paties labui tave turi spirti tavo paties vargas, sėdintis tau ant sprando, dėl kurio ir duodamas toks pasiūlymas, kvietimas ir pažadas. Juk Jis pats sako⁹⁷: „Ne sveikiesiems reikia gydytojo, o ligoniams“, t. y. vargstantiems ir slegiamiems nuodėmės, mirties baimės, kūno ir velnio pagundos. **72** Jei esi prislėgtas ir jauči savo silpnumą, tai linksmai eik čionai ir leiskis atgaivinamas, nuraminamas ir pastiprinamas. **73** O jei nori laukti, kol to atsikratysi, kad sakramento ateitum tyras ir vertas, tai amžinai liksi toli nuo jo. **74** Juk Kristus štai priima sprendimą ir sako: „Jei esi tyras ir teisus, tau manęs nereikia, taip pat ir man tavęs“. Todėl nevertais vadinami tik tie, kurie nei jaučia savo trūkumus, nei sutinka save laikyti nusidėjėliais.

75 Bet tu sakai: „Ką gi man daryti, jei negaliu pajusti nei tokio vargo, nei bado ir troškulio sakramentui?“ Atsakymas: „Taip nusiteikusiems, kurie nesijaučia esą nusidėjėliai, aš nežinau geresnio patarimo, kaip tik įkišti ranką į užantį ir pasičiupinėti, ar dar tebeturi kūną ir kraują“. Jei juos rasi, tai savo paties labui pasiskaityk Pauliaus Laišką galatams ir pasiklausyk, kas per daiktas tas tavo kūnas: „Kūno darbai gerai žinomi; tai ištvirkavimas, netyrumas, gašlavimas, stabmeldystė, burtininkavimas, priešiškus, nesantaika, pavyduliavimas, piktumai, vaidai, nesutarimai, susiskaldymai, pavydai, girtavimai, apsirijimai ir panašūs dalykai“⁹⁸.

76 Todėl, jei negali to pajusti, patikėk Raštu, jis tau nemeluos, nes pažįsta tavo kūną geriau, negu tu pats. Maža to, toliau Paulius Laiško romiečiams 7 skyriuje⁹⁹ daro išvadą: „Aš žinau, kad manyje, tai yra mano kūne, negyvena gėris“. Jei Paulius gali taip kalbėti apie savo kūną, tai ir mes nebūsime nei geresni, nei šventesni. **77** O kad to nejaučiame, tai tik dar blogiau; juk tai ženklas, kad šis kūnas raupsuotas, nieko nejaučiantis, bet vis dėlto tūžtantis ir besiplečiantis. **78** Bet, kaip sakyta, jei esi toks apmiręs, tai vis dėlto patikėk Raštu, skelbiančiu tau nuosprendį. Apskritai juo mažiau jauti savo nuodėmes ir trūkumus, juo daugiau yra pagrindo eiti sakramento ir ieškoti pagalbos bei vaistų.

79 Antra vertus, apsidairyk aplinkui, ar tu dar pasaulyje; arba, jei nežinai, pasiklausk savo kaimynų. Jei dar pasaulyje, tai nemanyk, kad pristigs nuodėmių ir bėdų. Mat tik pradėk elgtis taip, lyg norėtum tapti dievobaimingas ir likti su Evangelija, ir tada pamatysi, ar niekas netaps tavo priešu, neatneš sielvarto, nepadarys neteisybės, nepavartos prievartos, be to, ar neduos pagrindo nuodėmėms ir ydoms! Jei to nepatyrėi, tegu tau tai pasako Raštas, pasaulį visur taip įvertinantis ir paliudijantis.

80 Be to, tikrai apie tave sukiosis ir velnias, kurio niekuomet visai nepaminsi po padu, nes ir pats mūsų Viešpats Kristus jo negalėjo išvengti. **81** Kas tas velnias? Ne kas kitas, kaip, Rašto žodžiais¹⁰⁰, melagis ir galvažudys: melagis, norintis nutolinti širdį nuo Dievo žodžio ir apakinti, idant nejaustum savo vargo ir negalėtum ateiti pas Kristų; galvažudys, nelinkintis tau nė valandos gyvenimo. **82** Jei pamatytum, kiek peilių, iečių ir strėlių nutaikyta į tave kiekvieną akimirką, tai džiaugtu-meis galys eiti sakramento kiekvienąsyk, kai tik panūsti. Bet kad žmonės elgiasi taip patikliai ir nerūpestingai, reiškia ne ką kita, kaip tai, kad mes nei mąstome, nei tikime, jog esame kūne ir piktame pasaulyje arba velnio karalystėje.

83 Todėl gerai tai išbandyk ir praktikuok, ir įsigilink į save; arba apsidairyk ir laikykis tik Rašto. Jei ir tada nieko nejausi, tai juo labiau tau būtina pasiguosti ir Dievui, ir savo broliui. Leisk, kad tau partartų ir melstų už tave, tik nesudėk rankų, kol nenusiris akmuo nuo tavo širdies; **84** tuomet ir vargas

pasirodys, ir pamatysi skendįs dvigubai giliau negu kitas vargšas nusidėjėlis ir sakramento reikalingas daug labiau, kad pasipriešintum bėdai, kurios, deja, tu nematai, kad tik Dievas duotų malonės, idant ją labiau pajustum ir vis labiau sakramento alktum, ypač dėl to, kad velnias taip tave spaudžia ir be paliovos tavęs tyko, norėdamas nutverti tave ir atimti tavo sielą ir kūną, todėl nė valandos negali būti nuo jo saugus. Kaip greitai gali jis tave staiga įstumti į vargą ir bėdą, kai tu mažiausiai tam pasirengęs!

85 Tiek tebūnie įspėjimui pasakyta ne vien mums, seniems ir dideliems, bet ir jaunimui, kurį reikia auklėti krikščioniškojo mokymo ir suvokimo dvasia. Juk šitaip juo lengviau jaunimui įdiegti dešimt įsakymų, tikėjimo išpažinimą ir „Tėve mūsų“, kad jis pasisavintų noriai bei rimtai ir nuo jaunumės praktikuotų bei priprastų. **86** Mat dažniausiai pasitaiko, kad su senais žmonėmis to ir ano pasiekti nebeįmanoma, tad tebūnie auklėjami tie žmonės, kurie ateis po mūsų ir stos į mūsų tarnystę bei darbą, idant ir savo vaikus vaisingai išauklėtų, kad Dievo žodis ir krikščionija išliktų. **87** Todėl težino kiekvienas tėvas, kad jis, Dievo paliepimu ir įsakymu, privalo to mokyti savo vaikus arba liepti jiems mokytis to, ką jie turi žinoti. Kadangi jie pakrikštyti ir priimti į krikščioniją, tai turi naudotis ir tokia sakramento bendryste, idant galėtų mums tarnauti ir būti naudingi; juk jie visi turi padėti mums tikėti, mylėti, melstis ir kovoti su velniu.

Trumpas padrašinimas išpažinčiai¹⁰¹

1 Apie išpažintį mes visą laiką mokėme, kad jos turi būti einama savo noru. Mes sugriovėme popiežiaus tironiją, tad dabar visi esame laisvi nuo jo jungo ir nepakeliamos naštos, užkrautos krikščionims. Mat kaip visi patyrėme, iki šiol nieko nebuvo sunkiau, negu kiekvieną versti eiti išpažinties, bijantis mirtinosios nuodėmės, be to, išpažintis buvo taip apsunkinama, **2** o sąžinė taip kamuojama visokiasiu nuodėmių skaičiavimo, kad niekas nebegalėjo atlikti išpažinties pakankamai tyrai. **3** Visų blogiausia, kad niekas nemokė ir neišmanė, kas ta išpažintis, arba kokia ji naudinga ir gūdžianti, bet pavertė ją tik baime ir pragaro kančiomis, tad buvo privalu ją atlikti, nors nebebuvo nieko kito, tokio nemalonaus kaip ji. **4** Nūnai mes išvaduoti ir išlaisvinti iš šių trijų dalykų: mums nebereikia jos atlikti per prievartą ir iš baimės; mes išvaduoti ir iš kankynės labai tiksliai skaičiuoti nuodėmės; be to, mūsų pranašumas dar ir tas, kad žinome, kaip reikia išpažintį palaimingai panaudoti, kad ji nuramintų ir pastiprintų mūsų sąžinę.

5 Bet tai jau žino kiekvienas, ir, deja, jie per gerai tai išmoko, tad daro, ką nori, ir taip naudojasi laisve, lyg jau išvis neberekėtų eiti išpažinties. Mat greitai suvokiama tai, kas dažniausiai mums malonu, ir labai lengvai pasisavinama visa, kas Evangelijoje romu ir švelnu. Bet tokios kiaulės (sაკიუ აშ) negali nei prie Evangelijos likti, nei ko nors iš jos tikėtis, o turėtų pas popiežių sugrįžti, kad būtų labiau negu pirma varomi ir verčiami eiti išpažinties, pasninkauti ir t. t. Juk kas Evangelija netiki ir nenori pagal ją gyventi bei daryti, kas krikščioniui būtina, tas negali ir jos gėrybėmis naudotis. Kas būtų, jei tu tik naudos siektum, bet nieko dėl to nedarytumei ir nesistengtumei?

6 Tokiems žmonėms mes nenorime nei ką nors skelbti pamokslu, nei savo valia suteikti dalį mūsų laisvės arba leisti ja naudotis, bet atiduokime juos vėl popiežiui ar tokiam, kaip jis, idant šis kaip tikras tironas jėga juos priverstų. Mat nenaudėliams, nenorintiems Evangelijai paklusti, reikia ne ko kito, kaip tokio prievaizdo, kuris būtų Dievo leistas velnias ir budelis.

7 Kitiems žmonėms, mielai mūsų besiklausantiems, privalome nuolat skelbti pamokslą ir juos budinti, vilioti bei kviesti, kad šiam brangiam ir paguodžiančiam lobiui, mums Evangelijos pasiūlytam, jie neleistų niekais nueiti. Todėl ir norime šiek tiek pakalbėti apie išpažintį, kad paprastus žmones pamokytume ir padrašintume.

8 Pirmiausia, kaip jau esu sakęs, be šios išpažinties, apie kurią dabar kalbame, yra dar dvi išpažinties rūšys, veikiau galinčios vadintis bendru visų krikščionių išpažinimu, būtent kai išsipažįstama vien Dievui arba vien artimui ir prašoma atleidimo, o tokios įtrauktos ir į „Tėve mūsų“, kur sakome: „Atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams ir t. t.“ **9** Negana to, visas „Tėve mūsų“ yra ne kas kita, kaip tokia išpažintis. Juk kas gi ta mūsų malda, jei ne prisipažinimas, kad neturime ir nedarome to, ką privalome, ir kad trokštame malonės ir džiugios sąžinės? Tokia išpažintis turi ir privalo vykti nuolat, kol mes gyvi. Mat tai iš tikro ir yra krikščioniško gyvenimo esmė, kad laikome save nusidėjėliais ir prašome malonės.

10 Taipgi ir kita išpažintis rūšis, kurią kiekvienas atlieka savo artimui, įtraukta į „Tėve mūsų“: prieš eidami pas Dievą prašyti atleidimo, mes turime vienas kitam išpažinti savo kaltes ir atleisti. Juk visi mes vienas kitam kalti, todėl galime ir turime atvirai kiekvienam atlikti išpažintį, ir niekam nereikia kito baugintis. Mat yra taip, kaip sakoma patarlėje: **11** „Jei vienas teisus, tai ir visi teisūs“, ir niekas Dievui ar artimui nedaro to, ką privalėtų. (Bet šalia šio kaltės išpažinimo yra dar vienas, ypatingas: vienas kitą supykęs, turi jo atsiprašyti.) **12** Tad „Tėve mūsų“ maldoje turime dvejopą nuodėmių atleidimą: mums atleidžiama, kuo Dievui ir savo artimui prasikaltome, su sąlyga, kad mes atleidžiame artimui ir su juo susitaikome.

13 Be tokios viešos, kasdienės ir būtinės išpažinties, yra dar slapta išpažintis, vien savo broliui atliekama ir būtent tam turinti patarnauti, kai mus koks ypatingas rūpestis kamuoja arba neduoda ramybės, dėl kurio mus graužia sąžinė ir negalime nei nurimti, nei jaustis pakankamai stiprūs tikėjime, idant tada pasiguostume broliui, kad patarimą, suraminimą ir pastiprinimą gautume, kuomet ir kiek tik panorėję. **14** Mat ji neįtraukta į įsakymą kaip anos dvi išpažinties rūšys, bet kiekvienam, kuriam ji reikalinga, duota pasinaudoti taip, kaip jam pačiam geriausia. Ir tai yra kilę ir įvesta iš to, kad Kristus pats savo krikščionims į lūpas atleidimą įdėjo ir įsakė mums nuodėmes atleisti¹⁰². Jei yra širdis, savo nuodėmę jaučianti ir paguodos trokštanti, tai čia ji gauna saugią priebėgą, kurioje randa Dievo žodį ir girdi, kad Dievas tokią širdį per kitą žmogų iš nuodėmių išriša ir išlaisvina.

15 Tad dabar įsidėmėk, kaip ir aš dažnai esu sakęs, kad išpažintis remiasi dviem dalykais. Pirmas yra mūsų darbas ir veikla, kad aš apgailiu savo nuodėmes ir trokštu paguodos bei atgaivos savo sielai. Antras yra darbas, atliekamas Dievo, kuris per žodį, įdedamą į žmogaus lūpas, išvaduoja mane iš mano nuodėmių, ir tai svarbiausia bei tauriausia, kas ją padaro tokią mielą ir guodžiančią. **16** Tačiau iki šiol buvo tik mūsų darbo paisoma ir apie nieką kita negalvojama, tik kad teisingai atliktume išpažintį, o antras dalykas, vis dėlto svarbiausias, buvo pamirštas ir neskelbiamas, lyg būtų tik šiaip geras darbas, kuriuo reikėtų Dievui užmokėti, o jei išpažintis nebūdavo tobulai ir kuo tiksliausiai atliekama, tai nuodėmių atleidimas esą būdavęs neveiksmingas ir nuodėmės neatleistos. **17** Tai privedė žmones prie to, kad kiekvienam dėl to tekdavo į nevirtį pulti, nes šitaip be klaidų išsipažinti buvo tiesiog neįmanoma, ir jokia sąžinė negalėjo nei nusiraminti, nei pasikliauti atleidimu. Šitaip mieląją išpažintį jie padarė mums ne tik nenaudingą, bet ir sunkią bei karčią, akivaizdžiai žalojančią ir žudančią sielą.

18 Todėl mums reikia tai vertinti taip, kad šiuodu dalykus aiškiai atskirtume bei atskirai naudotume ir savo darbą menku, o Dievo žodį didžiu laikytume, ir eitume išpažinties ne lyg brangaus darbo atlikti ir Jam įsiteikti, bet tik norėdami iš Jo gauti ir priimti. Tau nebūtina ateiti ir sakyti, koks tu dievobaimingas ar blogas. **19** Jei tu krikščionis, tai aš ir taip šitai žinau, o jei ne, tai apie tai dar geriau žinau. Bet čia svarbu, kad savo bėdą išpasakotum ir leistum tau padėti ir širdį bei sąžinę pradžiuginti.

20 Išpažinties niekas neturi tavęs versti įsakymais, bet mes sakome taip: „Kas krikščionis arba toks mielai norėtų būti, tas gauna čia gerą patarimą, kad eitų ir pasiimtų brangujį lobį“. **21** Jei tu ne

krikščionis arba netrokšti tokios paguodos, tai tegu tave kas nors kitas priverčia. Todėl popiežiaus tironiją, įsakymą ir prievartą mes panaikiname, nes mums to visai nereikia, kadangi mokome (kaip sakyta) taip: kas išpažinties eina ne savo noru ir ne dėl nuodėmių atleidimo, tas tegul palūkuriuoja. Taipgi ir kas savo paties nuopelnu pasikliauja, kad ir kaip tvarkingai savo išpažintį atliktų, tas tegul irgi nuo jos susilaiko. **22** Tačiau mes įspėjame: „Ne tam tau reikia eiti išpažinties ir išpasakoti savo rūpestį, kad tokiu darbu nuopelną įgytum, bet tam, kad pasiklausytum, kas Dievo paliepimu tau bus pasakyta“. Šį žodį, nuodėmių atleidimą, sakau, tu privalai labai vertinti ir branginti kaip ypatingą, didelį lobį, kurį reikia priimti su visa garbe ir dėkingumu.

23 Jei būtų tai aiškiai išdėstyta ir, be to, parodyta būtinybė, turinti mus į tai stumti ir vilioti, tai nereikėtų tiek daug versti ir spausti. Tada kiekvieną jo paties sąžinę pakankamai spirtų ir tiek baimės įvartytų, kad jis džiaugtųsi šiuo lobiu ir elgtųsi lyg vargšas nelaimingas elgeta, išgirdęs, jog kur nors gausiai duodama išmaldos, pinigų arba drabužių; jam nereikėtų jokio prievaizdo, kuris jį vnytų ir muštų, bet jis pats kiek įkabindamas ten lėktų, kad tik nepražiopsotų. **24** O jei įsakymu būtų numatyta, kad visi elgetos be jokių kalbų privalo ten bėgti, tačiau nutylėta, ką ras ir gaus, tai ar nebūtų taip, kad jie ten eitų nenorom ir negalvodami galėsią ką nors gauti, bet manydami privalą tik pasirodyti, kokie jie vargšai ir neturtingi elgetos? Iš to nedaug džiaugsmo ir paguodos pasisemtum, tik pasidarytum dar priešiškesnis įsakymui.

25 Taipgi popiežiaus pamokslininkai iki šiol tylėjo apie šią puikią, dosnią išmaldą bei neapsakomą lobį ir tik būriais varė eiti išpažinties be jokio kito tikslo, tik kad pamatytų, kokie netyri ir blogi žmonės mes esame. Kas tuomet mielai galėtų eiti išpažinties? **26** Tačiau mes nesakome, kad reikia žiūrėti, koks tu pilnas purvo, ir žvilgčioti į tai, kaip į veidrodį, bet patariame ir sakome: „Jei esi neturtingas ir vargšas, tai eik ir gerk šiuos gydomuosius vaistus“. **27** Kas jaučia savo vargą ir bėdą, tas greičiausiai pats įgaus tokio noro, kad lėks tenai su džiaugsmu. O kas į tai dėmesio nekreipia ir neateina patys, tuos ir mes paliekame likimo valiai. Bet tegul jie žino, kad krikščionimis mes jų nelai-kome.

28 Taigi mes mokome, koks puikus, brangus ir guodžiantis dalykas yra išpažintis, ir įspėjame, kad nebūtų niekinamas toks brangus gėris, žinant, kokia didelė mūsų bėda. Jei tu krikščionis, tai tau visai nereikia nei mano reikalavimo, nei popiežiaus įsakymo, bet tu pats save priverksi ir manęs paprašysi, kad galėtumei išpažinties eiti. **29** Bet jei tai paniekinsi ir be išpažinties išdidžiai eisi savo keliu, tai mes nuspręsimė, kad tu ne krikščionis ir negali priimti sakramento. Juk tu niekini tai, ko joks krikščionis neturi niekinti, ir dėl to veiki taip, kad nebegalėsi gauti nuodėmių atleidimo. Ir tai aiškus ženklas, kad tu niekini ir Evangeliją.

30 Trumpai tariant, apie jokią prievartą nenorime nė girdėti. Bet kas mūsų pamokslo ir įspėjimo neklauso ir nepaiso, su tuo neturime nieko bendra, toks nieko neturi gauti nė iš Evangelijos. Jei būtum krikščionis, tai turėtumei džiaugtis ir tuo, kad gali per šimtą mylių dėl šio gėrio nubėgti, ir ne versti save įkalbinėti, o ateiti ir mus priversti. **31** Mat čia prievarta turi būti apgręžta, kad tai taptų įsakymu mums, o laisve – tau; mes nieko nevarome, bet leidžiame mus spausti lygiai taip, kaip esame spaudžiami sakyti pamokslus ir teikti sakramentus.

32 Todėl ragindamas eiti išpažinties, darau ne ką kita, kaip skatinu būti krikščionimi. Jei man tai pavyksta, vadinasi, pavyksta tave ir prie išpažinties atvesti. Mat kas trokšta būti pamaldūs krikščionys ir atsikratyti savo nuodėmių bei turėti tyrą sąžinę, tas jau pajuto tikrą alkį ir troškulį, todėl griebia duoną kaip persekiojama elnė, svilinama kaitros ir alinama troškulio, kaip pasakyta psalmėje: **33** „Kaip elnė ilgisi tekančio vandens, taip aš ilgiuosi tavęs, Dieve“, t. y. kaip ji kankinamai ir baugščiai ilgisi tyro šaltinio vandens, taip aš su baime ir nerimu trokštu Dievo žodžio arba nuodėmių atleidimo, sakramentų ir t. t. **34** Štai tai būtų teisingas mokymas apie išpažintį, jei būtų galima tokį

norą ir tokią meilę tam uždegti, idant žmonės čia ateitų ir mums iš paskos bėgtų labiau, negu norėtume. Popiežininkus paliekame kankinti bei varginti save ir kitus, šio lobio nevertinančius ir nuo jo atsitveriančius. O mes pakelkime rankas, pašlovinkime Dievą ir padėkokime Jam, kad tokį pažinimą ir tokį gėrį pasiekėme.

Paaiškinimai

- 1 „Krikščioniška, naudinga ir būtina pratarmė...“ (*Eine christliche, heilsame und nötige Vorrede...*), vadinama „didžiąja pratarme“ (*große Vorrede*), buvo parašyta vėliau (1530) už patį katekizmą (1529) ir įtraukta į „Santarvės knygą“ (*Liber Concordiae, Konkordienbuch*, 1580).
- 2 Lot. pamokslų rinkinių pavadinimai.
- 3 *Mt* 18, 20.
- 4 Plg. *Ps* 1, 2.
- 5 Herojinių sakmių ir giesmių herojus.
- 6 *Rom* 1, 16.
- 7 Plg. *Išt* 6, 7–9.
- 8 „Trumpa pratarmė“ (*Kurze Vorrede*) parašyta 1528 m.
- 9 Plg. *Išt* 20, 3; *Ist* 5, 7.
- 10 Plg. *Išt* 20, 7; *Ist* 5, 11.
- 11 Plg. *Išt* 20, 8.
- 12 *Išt* 20, 12; *Ist* 5, 16.
- 13 Plg. *Išt* 20, 13; *Ist* 5, 17.
- 14 Plg. *Išt* 20, 14; *Ist* 5, 18.
- 15 Plg. *Išt* 20, 15; *Ist* 5, 19.
- 16 Plg. *Išt* 20, 16; *Ist* 5, 20.
- 17 Plg. *Išt* 20, 17a.
- 18 Plg. *Išt* 20, 17b.
- 19 Plg. *Mt* 28, 19; *Mk* 16, 15.
- 20 *Mt* 28, 19.
- 21 *Mk* 16, 16.
- 22 Plg. *I Kor* 11, 23–25.
- 23 *I Kor* 11, 23b–24a; *Mt* 26, 26b; *Lk* 22, 19b–20; *Mt* 26, 28d; *I Kor* 11, 25c.
- 24 Plg. vok. *Gott* – Dievas, *gut* – geras.
- 25 *Išt* 20, 5–6.
- 26 *Išt* 20, 7.
- 27 *Ps* 50, 15.
- 28 Plg. *Mt* 5, 34 ir kt.
- 29 Plg. *Mt* 26, 63–64 ir kt.
- 30 Plg. *2 Kor* 1, 23; *Gal* 1, 20.
- 31 Vok. *Feierabend machen*.
- 32 Vok. *heiligen Abend geben*.
- 33 Plg. *Mt* 12, 1–13; *Mk* 2, 23–28; 3, 2–4; *Lk* 6, 1–10; 13, 10–17; 14, 1–6; *Jn* 5, 9–18; 7, 22–23; 9, 14–16.
- 34 *Išt* 20, 12; *Ist* 5, 16.
- 35 *Ef* 6, 2–3.

- 36 *Ps* 109, 13.
- 37 Vok. originale *zweierlei* – dvejopus, lot. vertime *triplices* – trejopus.
- 38 *I Kor* 4, 15.
- 39 *I Kor* 4, 13.
- 40 Plg. *Īst* 21, 18–20.
- 41 Plg. *Mt* 5, 21.
- 42 *Mt* 25, 42–43.
- 43 Plg. *Mt* 5, 46–47.
- 44 Plg. *Ef* 5, 22–25; *Kol* 3, 18–19 ir kt.
- 45 Vok. *Meister Hans* – čia: budelis.
- 46 *Pat* 19, 17.
- 47 *Mt* 18, 15.
- 48 *Mt* 18, 15.
- 49 *Mt* 18, 16.
- 50 *Mt* 7, 12.
- 51 *I Kor* 12, 22–23.
- 52 Īstatymai tarnauja tiems, kas būdrauja (lot.).
- 53 Plg. *Mt* 14, 3.
- 54 Plg. *Mk* 6, 17–20.
- 55 Plg. *Mt* 5, 31; *Mk* 10, 2–12; *Lk* 16, 18; *I Kor* 7, 10.
- 56 *Iš* 20, 5–6.
- 57 *Ps* 147, 11.
- 58 Plg. *Īst* 6, 9; 11, 20.
- 59 Plg. *I Kor* 2, 11.
- 60 Turimi galvoje „gerieji angelai“; plg. *2 Mak* 11, 6; 15, 23.
- 61 Plg. *I Sam* 16, 14. 23; *Apd* 9, 12. 15.
- 62 Vok. *eine Gemeinschaft der Heiligen*.
- 63 Vok. *eine Versammlung* – susirinkimas.
- 64 Vok. *eine gemeine Sammlung* – visuotinis rinkimas, rinkinys, surinkimas, sutelkimas.
- 65 Vok. *Kirche* – Bažnyčia iš tikrųjų kilęs iš gr. *kyriakē* – Viešpaties; lot. *curia* veikiausiai sietinas su lot. *quiris* – pilietis.
- 66 Vok. *eine christliche Gemeinde oder Sammlung*.
- 67 Vok. *eine heilige Christenheit*.
- 68 Vok. *Gemeinschaft*.
- 69 Vok. *Gemeinde*.
- 70 Vok. *eine Gemeinde der Heiligen*.
- 71 Vok. *eine heilige Gemeinde*.
- 72 Vok. *Auferstehung des Fleisches*; *Fleisch* – mėsa, minkštumas, kūnas.
- 73 Vok. *Auferstehung des Leibes oder Leichnams*.
- 74 Laužtiniais skliaustais išskirta atkarpa nebuvo įtraukta į Liuterio raštų rinkinį (1556).

- 75 *Ps* 50, 15.
- 76 *Mt* 7, 7–8.
- 77 Plg. *Mt* 6, 7.
- 78 *Mt* 6, 33; *Lk* 12, 31.
- 79 *Lk* 6, 37.
- 80 *Mt* 6, 14.
- 81 Vok. *Bekörunge*.
- 82 Plg. *Jn* 8, 44.
- 83 *Jok* 1, 6–7.
- 84 *Mt* 28, 19.
- 85 *Mk* 16, 16.
- 86 *Mk* 16, 16.
- 87 *Tit* 3, 5.
- 88 *Mk* 16, 16.
- 89 Bernardas Klervietis (*Bernard de Clairvaux*, 1090–1153) – prancūzų teologas ir pamokslininkas, pramintas Saldžiabalsiu mokytoju (lot. *doctor mellifluus*), cistersų vienuolynų steigėjas, vienas žymiausių krikščionių mistikų.
- 90 Jonas Žersonietis (*Jean Gerson*, tikr. *Jean Charlier*; 1363–1429) – prancūzų teologas ir pamokslininkas, vadintas Krikščioniškiausiuoju mokytoju (lot. *doctor christianissimus*), Evangelija ir Tradicija grindžiamam misticizmui teikęs pirmenybę prieš scholastiką, o Bažnyčios susirinkimui – viršenybę popiežiaus autoriteto atžvilgiu.
- 91 Jonas Husas (*Jan Hus, Johann Huß*, ~1370–1415) – čekų pamokslininkas ir tautinis didvyris, vadinamas „ikireformaciniu reformatoriumi“. Kritikavo Bažnyčios gyvenimo negeroves, stojo už Bažnyčios pavaldumą pasaulietinei valdžiai, Bažnyčios susirinkimams ir popiežiui privalomu aukščiausiu autoritetu skelbė Šv. Raštą, popiežiaus ir hierarchų valdžios teisėtumą laikė priklausomu nuo jų moralinių savybių, o popiežiaus ir dvasininkų teikiamų sakramentų galiojimą – nuo jų nuodėmingumo būvio. Konstanco susirinkimo paskelbtas eretiku ir nuteistas sudeginti ant laužo.
- 92 *I Kor* 11, 23b–24a; *Mt* 26, 26b; *Lk* 22, 19b–20; *Mt* 26, 28d; *I Kor* 11, 25c.
- 93 *Mt* 26, 26b; *Lk* 22, 19b.
- 94 *Mt* 26, 27b–28a; *I Kor* 11, 25b.
- 95 Plg. *I Kor* 11, 25c.
- 96 *Mt* 11, 28.
- 97 *Mt* 9, 12.
- 98 *Gal* 5, 19.
- 99 *Rom* 7, 18.
- 100 Plg. *Jn* 8, 44.
- 101 „Trumpas padaršinimas išpažinčiai“ (*Eine kurze Vermahnung zu der Beicht*) neįtrauktas į „Santarvės knygą“ (*Liber Concordiae, Konkordienbuch*, 1580).
- 102 Plg. *Jn* 20, 23.
- 103 *Ps* 42, 2.